LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196, Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, Eßlingen/N., Breite Str. 6—5, Printer: Ulmer & Ungeheuer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 91 (315)
Trešdien, 1949. g. 14. sept.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, B. Ķiselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Eßlingen/N., Breite Straße 6—5, telefons 17339.

Vispasaules krize attālināta

Vašingtonā finanču konference beigusies sekmīgi

Vašingtona (D).—Amerikāņu, britu un kanādiešu finanču apspriedes beidzās pirmdien vēlu vakarā. Pēc konferences apspriežu dalībnieki publicēja oficiālu komunikē, kas aptver 10 lappušu un ko uzskata par svarīgāko deklarāciju pēc otrā pasaules kaŗa. Preses konferencē britu finanču ministrs sērs Stefords Kripss vēlāk paskaidroja, ka Lielbritānijas dolaru rezervju tālāka samazināšanās tuvākā nākotnē tiks novērsta.

Trīs valstu finanču ministri varēja vienoties par īpašu saimniecisku programmu, kas ietverta septiņos punktos. Publicētajā paskaidrojumā teikts, ka, sadarbojoties visām valstīm un eksportieriem pieliekot pūles iekaŗot un paturēt dolaru tirgus, varbūt būs iespējams atrast izlīdzinājumu starp dolara un sterliņa zemēm tad, kad Maršala plāns beigsies. Septiņu punktu ietvertajā programmā teikts, ka ASV ar mieru grozīt Maršala plāna noteikumus, lai Lielbritānija varētu izdot ERP atvēlētos dolarus arī ārpus Savienotajām valstīm. Amerikāņi bez tam ir ar mieru grozīt arī savus muitas noteikumus, iepērkot alvinu un kaučuku sterliņa zemēs. Programmas tālākajos punktos teikts, ka ASV ieteiks mainīt 1946. gada aizdevuma noteikumus, lai ļautu Lielbritānijai brīvi iepirkt preces Savienotajās valstīs. Bez tam visas trīs valstis dibinās speciālu komisiju, kas pārbaudīs britu naftas problēmas.

Londonas preses komentāru par finanču apspriedēm Vašingtonā līdz redakcijas slēgšanai vēl nebija. Britu ziņu aģentūra Reuter piebilst, ka tās pārvarēja neuzticības krizi, kas bija iestājusies dolara un sterliņa zemju starpā. AFP domā, ka britu strādnieku valdība būs spiesta samazināt izdevumus sociālajai likumdošanai un atteikties no nodoma nacionālizēt apdrošināšanas uzņēmumus.

Jaunās vienošanās pamatā ir programma par lielāku amerikāņu kapitālu iepludināšanu sterliņu zemēs ar Pasaules bankas un Volstrīta privāto banku palīdzību. ASV valdība apņēmusies visiem tās rīcībā esošajiem līdzekļiem ieteikt un veicināt privāto līdzekļu novietošanu Anglijā un tās dominiju zemēs, bet sērs St. Kripss solījies panākt, ka atceļ ierobežojumus, kas līdz šim kavējuši ārzemju kapitālu ieplūšanu angļu saimniecībā. Konferences valstis ieteiks Pasaules bankai uzņemt par pilntiesīgiem biedriem tās sterliņu zemes, kuras bankā vēl nepiedalās, bet Savienotās valstis bez tam vēl apsvērs jautājumu par savas Importa un eksporta bankas lielāku aizdevumu piešķiršanu šo zemju valdībām.

Kaut nebūs līdzēts pilnā mērā ar vēl tuvāk nezināmo kapitālu iepludināšanu, ASV finanču ministrs Snaiders tomēr šādu lēmumu uzlūko par lielu soli vispasaules krizes attālināšanai. Konferences dalībniekos valda liels gandarījums par to, ka Snaidera un Kripsa vadībā pat viskomplicētākie jautājumi izventilēti vislabākā saskaņā un savstarpīgo vajadzību izpratnē. Esot panākta arī vienošanās, ka Anglija turpmāk vienu daļu dolaru, ko tā saņems Maršala plāna robežās, tiesīga izlietot iepirkumiem ārpus ASV. Šāds izkārtojums dos Lielbritānijai lielāku rīcības brīvību un, no otras puses, palīdzēs iepludināt dolarus arī citās zemēs, kam tirdznieciski sakari ar Angliju. Šo operāciju pārraudzīšanai dibinās jaunu pastāvīgu komisiju, kas laikam sadarbosies ar attiecīgo, šim pašam nolūkam dibināto Strasburgas Eiropas padomes organu. Lai atvieglotu angļu preču ielaišanu Amerikā, ASV piekritušas revidēt arī savu muitas tarifu. Anglija savukārt apņēmusies samazināt valsts budžetu, sevišķi sociālās palīdzības nozarē.

Kaut ārējās tirdzniecības un ar to saistītām problēmām konferences darba kārtībā bija veltīta galvenā vieta, blakus tām skarta arī amerikāņu un Rietumeiropas sadarbības izveidošana vēl plašākā nozīmē. Par to Montreālā runājis ASV pēdējo divu prezidentu bij. padomnieks Bernards Baruchs. Viņš savā runā sevišķi uzsvēris, ka Vašingtonas konferences lēmumiem vienīgi tad būs paliekoša nozīme, ja ASV un Eiropas valstis neapmierināsies ar sadarbību vienā speciālā nozarē, bet visiem spēkiem centīsies panākt jo ciešu vienotību kā saimnieciskā, tā arī politiskā un militārā laukā.

Stipra jugoslavu delegācija dodas uz Ņujorku

Belgrade (D). — Sestdien no Belgrades uz Ņujorku, lai piedalītos Apvienoto nāciju pilnsapulcē, devās neparasti stipra jugoslavu delegācija. To vada ārlietu ministrs Kardeljs. Delegācijā bez tam vēl ietilpst Jugoslavijas komūnistu partijas centrālās komitejas loceklis Djilass. Kardelja prombūtnes laikā ārlietu ministrijas vadību uzņēmies pats Tito. Atstājot Belgradi, ārlietu ministrs paskaidroja, ka Jugoslavija nedomājot iesniegt Apvienotajām nācijām sūdzību pret Padomju savienību. Bet Djilass savos „atvadu vārdos", kas pag. nedēļas beigās publicēti oficiozā Barba rakstā: „Politbirojs devis rīkojumu iedzīvināt pret Jugoslaviju visdrakoniskāko blokādi, kāda jebkad vēsturē pazīta." Ļeņins savā laikā deklarējis, ka viņš atzīst mazo tautu pašnoteikšanās tiesības. Šo Ļeņina deklarāciju tagad mīdot kājām padomju valdība. — Tai pašā dienā otrā Belgrades laikrakstā Politika parādījies ministra Mošes Pijades raksts, kurā apgalvots, ka līdzšinējās Padomju savienības „gangsteŗu metodes" pret Jugoslaviju izrādījušās neveiksmīgas. Maskavai neizdevās sarīdīt jugoslavu komūnistu partiju pret Tito.

Ievēlēts jaunais Rietumvācijas valsts prezidents

Bonna (F). — Pirmdien Bonnas parlamentā ievēlēja jauno Rietumvācijas valsts prezidentu prof. Teodoru Heisu. Pirmajā balsošanā prof. Heiss nedabūja vajadzīgo balsu skaitu, kāpēc notika otrs gājiens. Par viņu nodeva 416 balsis, par SPD kandidātu Dr. Šūmacheru 312, bet par Dr. Amelunksenu 30. Kad vēlēšanu rezultāti kļuva zināmi, Bonnā atskanēja baznīcu zvani un iedzīvotāju gaviles. Pēc 16 gadiem Vācija pirmoreiz atkal ieguva valsts prezidentu, kas ievēlēts saskaņā ar satversmi. Tanī pašā dienā Heiss nodeva zvērestu un vēlāk teica īsu uzrunu tautai no Bonnas rātsnama, uzsveŗot, ka viņš cīnīsies par Vācijas vienību un par austrumu joslas iekļaušanu federātīvajā valstī.

Runājot par Vācijas pārvaldes iekārtu, prof. Heiss uzsvēra: „Mēs negribam izveidot centrālizētu Vāciju, mēs nevēlamies ierobežot vāciešus; atsevišķiem apgabaliem jādod iespēja dzīvot patstāvīgu dzīvi, bet tas nenozīmē, ka tiem jānošķiŗas no pārējiem apgabaliem."

Prof. Heiss dzimis 1884. g. 31. janvārī Brakenheimā Virtembergā. 1930. g. viņu ievēlēja reichstagā no vācu demokratu partijas. Kad varu sagrāba Hitlers, Heisu atcēla no visiem amatiem un publiski sadedzināja visas viņa grāmatas. Pēc kapitulācijas Heiss vienu gadu bija Virtembergas-Bādenes izglīt. ministrs. Jaunais Rietumvācijas valsts prezidents pieder brīvo demokratu partijai.

Ungārijā sākas masu procesi

Komūnisti tiesā savus prominentos biedrus par nodevību un spiegošanu

Budapešta (A). — Ungārijas valdība sestdien oficiāli paziņoja, ka 16. sept. Budapeštas tautas tiesā sākusies prāva pret bij. ārlietu ministru Laslo Rajku un 7 citiem prominentiem komūnistiem. Viņi visi apsūdzēti valsts nodevībā un spiegošanā par labu Savienot. valstīm un Tito. Informētas aprindas rietumos pārliecinātas, ka šī prāva ir tikai ievadījums veselai rindai tiesu procesu, jo apsūdzētajiem ir „līdzzinātāji".

Reizē ar oficiālo paziņojumu ungāru valdība publicējusi arī 34 lpp. plašu apsūdzības rakstu, kurā sīki izklāstīti visi Rajka un viņa līdzapsūdzēto „noziegumi". Viens no galvenajiem punktiem ir spiegošana svešas valsts labā. Apsūdzības rakstā apgalvots, ka Rajks jau 1931. gadā iestājies amerikāņu slepenajā dienestā un kopš tā laika sniedzis svarīgas saimnieciskas, militāras un politiskas ziņas. Apsūdzības turpinājumā ungāru valdība apgalvo, ka agrākais ārlietu ministrs un viņa tuvākie 7 līdzzinātāji ar Jugoslavijas palīdzību vēlējušies gāzt līdzšinējo Ungārijas valsts iekārtu. Vēl 4 mēnešus pirms tam, kad kominforms no savām rindām izraidīja Tito, Budapeštā esot slepeni ieradies jugoslavu iekšlietu ministrs Rankovičs, lai apspriestos ar Rajku. Šī apspriede, teikts tālāk apsūdzības rakstā, esot ilgusi 2½ stundas. Rankovičs Rajku iepazīstinājis ar Tito plānu, kas paredzējis nogalināt ievērojamus ungāru komūnistus. Pirmajā vietā minēts kompartijas ģenerālsekretārs Rakoši, aizsardzības ministrs Farkašs un ministrs Gere.

Ārzemju novērotāji, īpaši franču ziņu aģentūra AFP, domā, ka 16. septembrī uz apsūdzības sola sēdēs nevis Rajks, bet maršals Tito un tagadējais Jugoslavijas režīms. Amerikāņu politiskās aprindas pārliecinātas, ka šī prāva īstenībā nozīmē Padomju savienības un kominforma nervozitāti. Esot sagaidāms, ka aukstais kaŗš pret Tito vēl vairāk pastiprināsies. Šajā sakarā interesanti atzīmēt kādu Die Welt rakstu, kurā iztirzātas ievērojamu komūnistu apcietināšanas aiz dzelzs aizkara. Laikraksts sakās zinām, ka īstais iemesls tām esot bijis politbiroja loceklis Ždanovs. Kad savā laikā nodibināja kominformu, viņš ar gudru ziņu tā sēdekli izvēlējās Belgradē, lai būtu tālāk no Kremļa. Ždanovs esot pratis sapulcināt ap sevi maršalu Tito, Polijas ievērojamo Komūnistu Gomulku, Bulgārijas ministru prezidenta vietnieku Kostovu un nule apsūdzēto Rajku. Tā Ždanovs, Staļinam un citiem politbiroja locekļiem nemanot, mēģinājis paplašināt savu ietekmi tautas demokratijās, radot partiju partijā.

Kad Staļins uzzinājis Ždanova plānus, viņš rīkojies tikpat nesaudzīgi kā agrāk, kad vajadzēja iznīcināt pretinieku. Oficiālā ziņa par Ždanova nāvi toreiz pārsteidza visu pasauli, jo vēl divi nedēļas pirms tam viņš spirgts un vesels apmeklēja Berlīni. Die Welt izsaka aizdomas, ka Ždanovs nav miris dabiskā nāvē. Vēlāk, kā zināms, apcietināja Kostovu, no visiem amatiem atcēla Gomulku un tagad uz apsūdzēto sola nosēdināja Rajku.

Amerikāņu admirālis un Brazīlijas vēstnieks pie Franko

Madride (E). — Pag. nedēļas beigās oficiālā vizītē Spānijā ieradās amerikāņu Vidusjūras un austrumu Atlantijas flotes komandieris admirālis Konellijs ar sava štāba augstākajiem virsniekiem. Pēc oficiālajām vizītēm un atbalsta punktu apskates Konellijs, aizbraucot uz Londonu, izteicās: „Visu to, ko es redzēju Spānijā, es uzskatu par augstākā mērā svarīgu. Es pazīstu spāņu admirāļus tikpat labi kā pārējo Eiropas valstu augstākos flotes virsniekus. Viņi ir augstas kvalitātes cilvēki, kas pārstāv Eiropas kultūru un civilizāciju." Intervijas beigās admirālis Konellijs pasvītroja, ka viņš pilnīgi pārliecināts par spāņu tautas draudzību un ka pret Spāniju tādas pašas simpatijas izjūt arī viņam padotie flotes virsnieki un matroži.

AP ziņo no Riodežaneiro, ka Brazīlijas valsts prezidents Dutra jau tuvākajā nākotnē nolēmis nosūtīt uz Madridi savu vēstnieku. Politiskie novērotāji pārliecināti, ka šim Dutras piemēram sekos arī citas Latīņu Amerikas valstis, sevišķi Čile un Kolumbija.

Lai nekavētu meitai izceļošanu, labprātīgi iet nāvē

Latviešu skolotāja traģēdija Haunštetenē

Haunštetenes latviešu nometni 9. septembra rītā satrauca traģiska vēsts. Labprātīgi bija nāvē gājis viens no vecākajiem nometnes iedzīvotājiem — skolotājs un sabiedriskais darbinieks Edvards Bištēviņš. Tieši pēc nedēļas, 15. septembrī, mūsu sirmais jaunatnes audzinātājs būtu varējis savu 3 meitu un 5 mazbērnu saimē svinēt savu 79. dzimumdienu, bet satrauktais noskaņojums, kas valdīja Augsburgā, kopš darbu sāka IRO padomdošanas komisijas, kluso un sevī noslēgto E. Bištēviņu pamudinājis labprātīgi doties nāvē.

Edvards Bištēviņš dzimis 1870. g. 15. septembrī Šķibes pagastā. Studējis filoloģiju un pēc Maskavas universitātes beigšanas darbojies par skolotāju Pērnavas ģimnazijā. Nodibinoties neatkarīgajai Latvijai, tūlīt atgriezties dzimtenē un ilgus gadus darbojies Jelgavas klasiskajā ģimnazijā par klasisko valodu skolotāju. E. Bištēviņš pilnīgi pārvaldījis latīņu, grieķu, senebrēju, vācu, franču, angļu un igauņu valodu. Viņa mūža darbs ir latīniski latviskā vārdnīca, kuŗu sastādot un lasot korrektūras, E. Bištēviņš tik stipri sabojājis redzi, ka pēdējā laikā pilnīgi zaudējis acu gaismu. E. Bištēviņš daudz rakstījis arī periodikā par skolu jautājumiem.

Trimdas gaitās E. Bištēviņš smagu triecienu saņēma šogad, kad 20. jūlijā Ambergas tbc sanatorijā mira viņa kundze Marta. Haunštetenes nometnē savu mūža vakaru E. Bištēviņš pavadīja 3 savu meitu gādīgajā paspārnē. Haunštetenes nometnē dzīvo arī Bištēviņa dēla Hermaņa ģimene. Kopā ar piederīgajiem E. Bištēviņš bieži apspriedis izceļošanas iespējas un meitām Margaritai, Lidijai un Annai un dēlam Hermanim, kuŗu aprūpē ir 5 vēl nepieauguši bērni, jau bijusi ievadīta enmigrācija uz ASV. Solītie galvojumi tomēr vēl kavējušies. Kad Haunštetenes nometnē darbu sāka IRO aptaujas komisija, kas pret DP izturējusies asi un bieži vien drakoniskiem rīkojumiem ieteikusi braukt uz Austrāliju vai Venecuēlu, atstājot gados vecos un darba nespējīgos piederīgos Vācijā, sirmais latvju tēvs ar katru dienu vairāk sadrūmis. Pagājušā nedēļā notikusi ģimenes apspriede, kurā izlemts, ka meita Anna ar savu 8 g. v. zēnu (vīrs boļševiku laikā aizvests uz Sibiriju), paliks Vācijā, lai aklais un nespēcīgais tēvs nepaliktu bez gādīgām rokām. Pārējie piederīgie, lai nezaudētu DP statusu un reizē ar to jebkādas iespējas tikt projām no Vācijas, izšķīrušies paklausīt IRO padomdošanas komisijas norādījumiem, jo konkrēti pierādījumi, ka galvojumus lielā ģimene drīzumā saņems, vēl nav bijuši, lai gan tie no paziņām ASV jau iesniegti.

Pēc IRO aptaujas gaitas E. Bištēviņš spriedis, ka izceļot kopā ar piederīgiem uz kādu citu valsti, atskaitot ASV, viņam ir gaužām mazas izredzes. Negribēdams, lai meita Anna uzņemas upuri un paliek Vācijā, E. Bištēviņš bezmiega naktī no ceturtdienas uz piektdienu izšķīries par traģisko soli. Rīta agrumā, piederīgajiem nemanot, uzgājis nama jumta telpās, kur viņu vēlāk atrada mirušu.

Edvardu Bištēviņu, piedaloties visiem Augsburgas latviešiem, apbedīs trešdien, 14. septembrī pl. 16. Visās Bavārijas latviešu nometnēs sestdien notiks E. Bištēviņa piemiņas dievkalpojumi un aizlūgumi. Mūsu centrālās iestādes par šo traģisko notikumu informējušas baznīcu organizācijas, ārzemju presi un iespaidīgas sabiedriskas personas ārzemēs, jo sirmais mūsu kultūras darbinieks nāvē gājis vienīgi tādēļ, ka mūsu t. s. humānā gadu simtā vēl tomēr spēkā ir noteikumi, kas liedz izceļot kopā ar piederīgiem aklam tēvam, kaut arī viņa meitas un dēls apņemas par nespējnieku rūpēties un gādāt.

H. M.

Prasa lielāku cilvēcību aptaujas komisiju darbā

Bazējoties uz LCK piesūtītajiem materiāliem, latviešu pārstāvis IRO galvenajā mītnē Ženēvā A. Skrēbers jau 3. septembrī iesniedzis IRO ģenerāldirektoram Kingslejam memorandu par nevēlamām parādībām DP emigrācijas aptaujas komisiju darbībā. Memorandā starp citu norādīts, ka veids, kādā daudzas komisijas aptauju izdara, radījis ievērojamu satraukumu latviešu bēgļu vidū. Prasība izšķirties dažu stundu laikā, bēgļu līdzšinējo pūļu ignorēšana emigrācijas izkārtošanai uz izvēlēto valsti, kā arī tūlītēja palīdzības atņemšana un izraidīšana no nometnēm radījusi sarūgtinājuma un izmisuma pilnas situācijas.

Memorandā IRO ģenerāldirektors lūgts norādīt komisijām atturēties no nostājas un rīcības, kas pārsniedz to tiesos uzdevumus, pielaist šajās komisijās arī pašu bēgļu nacionālos pārstāvjus un nepieņemt lēmumus par pēkšņu aprūpes atņemšanu.

Pēc dažām dienām A. Skrēbers saņēmis ģenerāldirektora Kingsleja 6. septembrī datētu atbildes vēstuli, kurā tas vispirms apstiprina memoranda saņemšanu un piebilst, ka rūpīgi apsvēris memorandā izteiktos atzinumus.

„Es nedomāju," teikts tālāk ģenerāldirektora atbildes rakstā, „ka jebkur radīsies nepareizs IRO ģenerālpadomes instrukciju iztulkojums sakarā ar padomdošanas programmas piemērošanu dažādās IRO nodaļās. Ja tomēr šādi gadījumi rastos, es gribētu ieteikt pārrunāt šos jautājumus ar lokālo IRO iestāžu vadītājiem. Saskaņā ar pastāvošo IRO politisko bēgļu nacionālo grupu pārstāvjiem savas lietas ieteicams apspriest lokālā plāksnē, bet ne galvenajā IRO mītnē Ženēvā."

Raksta beigās ģenerāldirektors piebilst, ka sarunas ar lokālām IRO iestādēm, kā praksē novērots, aizvien dod labākus rezultātus nekā intervencija Ženēvā. „Jūs sapratīsit, ka gadījumā, ja mēs saņemam vispārīga rakstura iesniegumus, mums nav citas iespējas, kā nosūtīt tos attiecīgā apgabala IRO vadītājam un lūgt tos izmeklēt uz vietas."

Kongresa komisija Frankfurtē

Frankfurte (SS). — Frankfurtē ieradusies ASV tautas vietnieku nama juridiskās komisijas 9 locekļi dep. Fr. Voltera vadībā. Amerikas parlamentārieši mērojuši ceļu pāri okeanam, lai uz vietas iepazītos ar DP problēmu, pirms lems par imigrācijas likuma papildināšanu. Jau iebraukšanas dienā tie apmeklējuši augsto komisāru Mekloju, kuŗa štābā apspriedās arī ar amerikāņu joslas militārās valdības dažādo nodaļu vadītājiem. Komisijai bijušas arī apspriedes ar DP komisijas koordinātoru Eiropā A. Skvadrilli un ASV ģenerālkonsulu Frankfurtē.

Ārlietu ministri apspriedes turpinās

Vašingtona (E). — BBC speciālkorespondents no Vašingtonas ziņo, ka pēc finanču konferences beigām Bevins ar Ečesonu turpinās apspriedes par Tālo austrumu problēmām, Vācijas lietām un miera līgumu ar Austriju. Vēlāk šajās apspriedēs piedalīsies arī Šūmans. Britu un amerikāņu ārlietu ministrs sevišķu ievērību veltīšot stāvoklim Ķīnā. Informētas aprindas izsakās, ka Apvienoto nāciju sesijas laikā iespējama arī visu četru lielvalstu ārlietu ministru konference par Austrijas miera līgumu, jo līdzšinējās apspriedes panākumus nav devušas. Bevins pag. svētdien bija agrākā ASV ārlietu ministra Maršala viesis. Abi valstsvīri esot pārrunājuši pašreizējo politisko situāciju, īpašu ievērību veltījot Ķīnai.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 91 (315) 1949. g. 14. septembrī.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

ŠĶIROTIES IR JĀIZŠĶIRAS

Mēs izklīstam. Šajā sakarībā nereti nākas dzirdēt domas, ka reizē ar izklīšanu mirst mūsu organizācija un ka latviešu iecerēto mērķu sasniegšanai būs savlaicīgi jāveido jauna organizācija, izejot no latviešu ģimenes, mazām kolonijām un dažāda veida sīkām, vietējām biedrībām un biedrībiņām. Šādās domās ir daudz patiesības, bet katrs pametums ir sāpīgs, tamdēļ rūpīgi jāpārbauda, vai nav kāda iespēja un nozīme kaut ko saglabāt no iegūtām vērtībām, pie kurām neapšaubāmi jāpieskaita līdzšinējās trimdas gaitās radītie organizatoriskie veidojumi.

Var rasties jautājums, vai mums vispār vajadzīga kāda trimdas organizācija, jo mums taču ir sava Latvijas valsts, mēs esam tās pilsoņi ar pavalstniecības dokumentiem, mums ir savs karogs un valoda, sava kultūra un tradīcijas. Šie ir vērtīgi faktori, bet nepietiekami plašā pasaulē izpulverizēto latviešu ļaužu saglabāšanai savai tautai un dzimtenei, un katrā ziņā ir par ierobežotiem izklīdinātās tautas pārvēršanai aktīvu cīnītāju slēgtā ierindā. Ko var panākt latvietis ar savu karogu un valodu, ja viņš mīt plašā prērijā, atrauts no savas tautas? Latvieši svešumā bez trimdas organizācijas ir izklīdināta armija bez divīzijām un pulkiem. Latvijas valsts pastāv idejā un tiesībās, bet šo tiesību reālizēšanai mums jāsaslēdzas kopībā, kuras uzdevums ir saglabāt mūsu dzīvo spēku un īstenot tiesībās pastāvošo mūsu valsti. Vai, izklīstot pasaulē bez organizācijas, mums nedraud tāds pats liktenis, kāds bija emigrējošiem 1905. gada cīnītājiem vai latviešu kolonistiem Krievijā, kuru cīņas līdzekļos arī bija idejas un ideāli, valoda un tradīcijas, bet trūka kopējas organizācijas.

Tiktāl latviešu trimdinieku lielais vairākums būs vienis prātis. Turpretim par veidu, kā tikt pie kopējas, vispārējas trimdas organizācijas, ir dzirdēti vairāki ieteikumi un receptes. Apvienošanās ap kādas personības autoritāti, ap politiskām partijām, aktīvas cīņas nodošana ierobežotam aktīvistu pulciņam, vispārējās organizācijas attīstīšana no plašā pasaulē izmētātām lokāla rakstura biedrībām etc., etc., ir labi ieteikumi, bet rodas šaubas, vai šie principi spētu apvienot iespējamo spēku maksimumu. Vai mums ir tik spožas autoritātes, kuru mirdzēšana spēj apgaismot latviešu ogļrača smagos soļus tumšajās raktuvju šachtās, melnstrādnieku grūtsirdīgās naktis visdažādākos kontinentos? Vai mūsu politisko partiju atsevišķās doktrīnas ir tik spēcīgas, ka spēj pārkliegt fabriku mašīnu dārdošo klaboņu? Cik ilgam laikam būtu jāpaiet, kamēr no dažādās tiesību sistēmās iebūvētām lokālām biedrībām izdotos attīstīt vienu vispārēju trimdas organizāciju? Vai mums atradīsies tik diža organizātoriska virsotne, kas bez pietiekama vēlētāju atspaida spēs apvienot vienā ierindā Buenosairesas latviešu sētnieku, Austrālijas iebūvieti un Vācijas veco ļaužu nama iemītnieku?

Trimdas organizācijas pamatos jāliek **pats latviešu trimdinieks**. Ievērojot trimdas apstākļu lielo raibumu un dodot meslus latviešu cilvēka individuālismam, no trimdinieka jāprasa minimālie materiālie upuri, minimālā sabiedriskā piepūle, kuru summētais rezultāts tomēr dotu iespējamo organizētā spēka maksimumu. Tad neviens nespēs atrunāties ar uzņemamo nastu pārmērīgu smagumu, un kopība būs patiesi pilnīga.

Šāds organizācijas veids nav nekāds jaunatradums, tāds jau pastāv Vācijā kā **latviešu trimdas kopība**. Tās mērķi ir tik vienkārši un pieņemami katram latviešu trimdiniekam, ka tikai nihilisms vai muļķība var retus indivīdus atturēt no pievienošanās kopībai. Trimdas kopība nedibinās uz grupām, partijām un šķirām; tām nav vietas mūsu izmisuma stāvoklī, kura pareizais apzīmējums ir—būt vai nebūt. Trimdas kopība ir latviešu trimdinieka saslēgšanās pašaizsardzības nolūkos un nacionāli politisko pamattiesību īstenošanai. Vai kādam latviešu trimdiniekam varētu būt iebildums pret viņa nacionālās eksiestences saglabāšanu? Trimdas kopībā mēs visi esam vienādi ieinteresēti. Pievienojoties tai, katrs latviešu tēvs un māte nodrošinās saviem bērniem latviešu grāmatas, latviešu ģimene savā tiesā uzturēs laikrakstu brīvā latviešu valodā; pievienojoties trimdas kopībai, katrs latvietis palielinās par vienu to dvēseļu skaitu, kuru vārdā notieks apellēšana pie pasaules sirdsapziņas pret latviešu tautas verdzināšanu. Palielinot trimdas kopību ar savu personu, latviešu trimdinieks jau kalpo Latvijai.

Latviešu trimdas kopībā jau saistījušies desmiti tūkstoši Vācijā esošo latviešu. Paplašinot šo organizāciju ar Anglijas un Zviedrijas latviešiem, trimdas kopības pulks palielināsies vēl par divi desmitiem tūkstošu latviešu. Arī Austrālijā, ASV un citās zemēs esošie latvieši var nodot savu artavu trimdas kopībai, un par Latvijas būt vai nebūt varēs runāt arī viņu vārdā.

Ir, varbūt, iespaidīgi runāt bijušo latviešu parlamentāriešu, ir iespaidīgi runāt Latviešu nacionālās padomes vai kādas citas sabiedriskas institūcijas vārdā, bet teiktam vārdam būs lielāks svars un nozīme, ja tas pamatosies uz 100.000 pasaulē izklīdināto latviešu gribu un tiesībām. Latviešu nacionālā padome ir nozīmīga un nepieciešama institūcija, bet viņas vārdam ir jābūt latviešu simtstūkstoša vārdam.

Mēs izklīstam, mums jāšķiras. Reizē arī mums jāizšķiras, vai mēs gribam ļaut sevi ieslīdināt grūti atvairāmā asimilācijas ceļā, vai arī gribam, izkliedētībā dzīvojot, lasīt latviešu grāmatas un laikrakstus, justies ietverti simtstūkstoš galvu trimdas kopībā un ļaut runāt viņas vārdā. Šis ceļš ir īss un vienkāršs, bet par to jāizšķiras jau tagad.

BĒRA.

LNP prezidijs atzīst nepieciešamību pārkārtot darbu

Latviešu Nacionālās Padomes prezidija pēdējā sēdē apsprieda starptautisko stāvokli, lietuviešu iesniegumu ASV valdībai un tā atbalsi ASV presē, Eiropas eksekutīvās komitejas un konsultātīvās padomes sanāksmi Strasburgā un igauņu izstrādāto „politisko bēgļu juridisko statūtu." Par šiem jautājumiem plaši referēja prezidija ārējās daļas vadītājs R. Liepiņš.

Prezidija loceklis V. Lambergs ziņoja par sava brauciena rezultātiem uz Angliju, Norvēģiju un Beļģiju. Noslēdzot pārskatu par politiskām sarunām Londonā, V. Lambergs konstatēja, ka līdzšinējā LNP politiskā stratēģija — prasīt Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu devusi mazus panākumus, un tādēļ LNP darba pamatā par galveno principu Latvijas brīvības atgūšanai liekama — cīņa pret komūnismu ar bagātīgu, objektīvu un asu informāciju pasaules sabiedriskās domas noskaņošanai pret totālitāro komūnismu un policijas režīmu. Apsprieda arī sūtņa K. Zariņa viesošanos Vācijā, amerikāņu joslā. Panākta arī vienošanās starp LNP un sūtniecību Londonā par LNP un LCK starpniecību Latvijas ārzemju pasu saņemšanā paātrinātā gaitā.

Pilnsapulces prezidija sekretārs J. Niedra referēja par LNP organizēšanos un darbību nākotnē, sevišķi ārpus Vācijas, iesniedzot attiecīgus priekšlikumus. Prezidijs atzina, ka LNP statūti pārstrādājami tā, lai LNP darbība varētu noritēt sekmīgāki un iecēla statūtu pārstrādāšanas komisijā J. Celmu, J. Niedru un A. Klīvi.

Prezidijs pieņēma Ārējās informācijas fonda statūtus un nolēma tos iesniegt LCK pieņemšanai, jo minētā fonda pārvalde paredzēta kopēja LNP ar LCK.

Prezidijs nolēma atzīt grāmatu „Dienās baltās, nebaltās" par kaitīgu cīņā par Latvijas neatkarības atgūšanu un tādēļ par nosodāmu. Tāpat prezidijs nolēma atzīt, ka laikraksts „Latgola" ārda trimdas kopību un apgrūtina cīņu par Latvijas neatkarības atgūšanu.

Prezidijs nolēma sasaukt nākamo LNP sesiju š. g. novembra mēneša otrā pusē.

Dažas latviešu organizācijas Beļģijā iesniegušas prezidijam iebildumus pret Beļģijas latviešu organizāciju padomes izvēlētiem delegātiem LNP. Tā kā minētā padome neapvieno visas latviešu organizācijas Beļģijā, prezidijs nolēma aicināt visas organizācijas Beļģijā panākt vienošanos, pretējā gadījumā ievēlēt LNP delegātus vispārējās vēlēšanās.

LNP prezidija inf. n.

Uzaicinājums latviešu baptistiem

Latvijas baptistu draudžu savienības uzdevumā mācītājs A. Ūsis uzaicina līdz 20. septembrim reģistrēties tos latviešu baptistu draudzes locekļus, kas dažādu iemeslu dēļ nevarēs izceļot no Vācijas. Britu joslā jāreģistrējas pie mācītāja V. Freimaņa (Lübeck, Meesen-Kaserne 4/75), amerikāņu un franču joslā pie draudžu mācītājiem vai pārstāvjiem, bet kur tādu nebūtu, — pie mācītāja A. Ūša (Esslingen/N., Wilhelmstr. 5).

Reģistrējoties jāsniedz šādas ziņas: 1) Virs 60 g. veciem: a) vai vajadzēs patvērumu vecu ļaužu mītnē, b) vai vajadzēs ārstēšanos slimnīcā, c) kas varēs sevi paši pilnīgi apgādāt, d) kam vajadzēs daļēju palīdzību, bet ne vecu ļaužu mītni. 2) Zem 60 g. v., kas ir chroniski slimi un ar fiziskiem trūkumiem: a) Ar tuberkulozi — atklātu vai apkarotu, b) ar citām chroniskām slimībām, izņemot tbc, c) ar fiziskiem trūkumiem, d) garīgi atpalikušie.

Atsevišķi lūdz uzrādīt sekojošus datus: uzvārdu, vārdu, dzimš. datus, ģimenes stāvokli, vai ir kādi apgādnieki, vai dzīvo nometnē, adresi un kādas grupas palīdzību vajadzēs.

Kanadas ģeneralgubernātors interesējas par Latvijas likteni

Kanādas ģenerālgubernātors feldmaršals viskonts Aleksandrs, kas bija britu militārās misijas loceklis 1918. gadā Rīgā, viesojoties Ņufaundlendā, pieņēma Latvijas vicekonsulu Ņufaundlendā Aleksandru Bērziņu.

Ģenerālgubernātors Ņufaundlendas pilsētā Kornerbrukā ieradās oficiālā apmeklējumā. Pēspusdienā viņam par godu rīkotajā pieņemšanā bija ielūgts arī Latvijas vicekonsuls A. Bērziņš ar kundzi un meitu. Kad konsulu stādīja priekšā gubernātoram, Latvijas pārstāvis augsto viesi apsveica šādiem vārdiem: „Kā Latvijas republikas konsuls vēlos sveikt jūs, atceroties jūsu neaizmirstamo dienestu britu militārajā misijā Latvijā no 1918.—1919. g. Latvijas vēsture jūsu vārdu raksta zelta burtiem, un latvieši, kas tagad dzīvo Kanādā, vēlas jums pateikties par sirsnīgo uzņemšanu un draudzību, ko saņēmuši šajā skaistajā, varenajā un brīvajā valstī. Būdami demokrati, mēs ticam Atlantijas chartai, kas parakstīta Ņufaundlendas krastos. Lai Dievs svētī jūsu ekselenci, Kanādu un Ņufaundlendu". Visu apsveikuma laiku ģenerālgubernātors neizlaida konsula roku no savējās. Konsula meita, ģērbusies latviešu tautas tērpā, visu Kanādā esošo latviešu vārdā pasniedza ģenerālgubernātora kundzei ziedus, kas par tiem bija manāmi aizkustināta.

Oficiālajai ceremonijai beidzoties, viskonts Aleksandrs aicināja A. Bērziņu un viņa meitu vēlreiz pie sevis un sarunājās ar viņiem apmēram 20 minūtes. Saruna lielāko tiesu risinājās ap 1918. g. notikumiem Latvijā. Ģenerālgubernātors labi atcerējās vārdus un apvaicājās par prezidentu Ulmani, viņa adjutantu, ģen. Balodi un ģen. Berķi. Sīki viņš vēlējās uzzināt par tagadējo Latvijas stāvokli un deportācijām. Apprasījies par latviešiem Kanādā, Aleksandrs izteica vēlēšanos, lai Kanādas valdība nosaka liberālākus ieceļošanas noteikumus, solīdamies arī pats to ieteikt valdībai. Beidzot ģenerālgubernātors izteica cerību, ka cīņa 1918. gadā nav bijusi veltīga, un latvieši atkal redzēs savu brīvo dzimteni, kuras daba visai līdzinoties Kanādas dabai.

Pēc sarunas ar feldmaršalu Aleksandru konsulu Bērziņu stādīja priekšā arī Ņufaundlendas ministru prezidentam Smolvūdam, kas atzinīgi izteicās par vairākiem konsula iesniegumiem un apliecināja, ka interesējies par iespēju novietot darbā Labradorā 250 latviešu ogļračus no Beļģijas. Rezultātus šajā jautājumā vēl nevarot pateikt, jo neesot saņemta atbilde no ogļraktuvju sabiedrības. Par Flensburgas jūrskolu no Anglijas iekšlietu ministrijas saņemta noraidoša atbilde. (b).

Piespiedu kārtā sūta pārskoloties

PAR PARĀDU NEKĀRTOŠANU NOŅEM NO TRANSPORTA

LCK britu joslas delegācijas paplašinātā sēdē Šlezvigas-Holšteinas un Hamburgas apg. pārstāvis St. Jaundzems ziņoja, ka no apgabala nometnēm uzsākta DP piespiedu sūtīšana pārskoloties uz Alterfrādes lauksaimniecības skolu. Pirmajā aizsūtīto grupā starp nometņu tirgoņiem uc., kas līdz šim pārskološanās ziņā bijuši viskūtrākie, iekļuvuši arī daži lauksaimnieki. Ierosināts līgumu ar vācu iestādēm par skolas turpināšanu atjaunot, bet uzsāktās sarunas vēl nav noslēgušās. Attiecīgās iestādēs iesniegts ierosinājums, lai tiem DP, kas mēģinājuši iekļauties kādā no emigrācijas akcijām, bet tikuši noraidīti, izsniegtu īpašas apliecības, kas pierādītu viņu aktīvu rīcību izvietošanas ziņā.

Delegācijas vad. V. Janums ziņoja par apmeklējumu Ziemeļreinas-Vestfāles apg. vadošās Mil. pārvaldes iestādēs un DP slimnīcās. Noskaidrots, ka sardžu un transporta vīru piederīgos, ja viņu apgādnieki strādā aiz Reinas, pārvietos uz Bedburgas nometni, bet pārējiem uz Lipštates rajonu. Cik zināms, no Grēvenes un dažām citām nometnēm sardžu vīru piederīgie jau pārvietoti uz Bedburgu. Iestādēs norādīts, ka sardžu un transporta vīriem jārūpējas par reģistrēšanos tālākai emigrācijai, jo kāds būs viņu liktenis pēc IRO darbības izbeigšanās, to šodien neviens konkrēti nevar pateikt. Sennes un Bad-Meinbergas slimnīcās novietoto apstākļi pārtikas ziņā apmierinoši, bet trūkst līdzekļu speciālu medikamentu iegādei, tāpat arī latviešu grāmatu.

BCP pārstāvis A. Trapāns ziņoja par piedalīšanos lietuviešu centrālo organizāciju pārstāvju sanāksmē, skrīningu gaitu un izdarītajiem iesniegumiem par atņemtās naudas atmaksu bij. gūstekņiem.

Uz LCK iesniegumu J. Vilciņa lietā saņemts IRO tieslietu daļas vadītāja raksts, ka Vilciņš Ventorfā, no kurienes viņš taisījās doties tālāk uz Gronu izbraukšanai uz ASV, 26. aug. no paredzētā transporta noņemts.

E. R.

IECELTI PĀRRAUGI RĪGAS FILMAS MANTAI

Latvijas valsts ārkārtējais pilnvarotais, sūtnis K. Zariņš Rīgas Filmas valsts mantas aizsardzībai un pārraudzīšanai iecēlis LCK priekšsēdi H. Klarku. Sūtņa doto pilnvaru reālizēšanai LCK priekšsēdis savukārt iecēlis finanču nozares vadītāju J. Niedru un juridiskās nozares vadītāju M. Bērziņu. (in)

Latviešu studentu darbi starptautiskā izstādē

Starptautiskā architektūras studentu savienība — ISSF pagājušā mēnesī atklāja Rietumeiropas valstu architektūras studentu darbu izstādi Achenā, no kurienes izstādi pārcels uz Šveici, Holandi, Angliju, Dāniju un Zviedriju. Kā vācu, tā ārzemju prese, atzīmēdama šo notikumu, piemin, ka tā ir pirmā šāda veida izstāde Vācijā pēc kara, kā arī izstādes eksponātu augstākā mērā augstvērtīgo un laikmetīgo raksturu. Neraugoties uz darbu autoru piederību pie dažādām tautībām, bagātīgā klāsta kopmotīvs tomēr ir — Eiropa. Nākošie celtnieki savos projektos pauduši piederību pie Eiropas tautu kopības un atraisīšanos no svešajām ietekmēm.

Vācu laikraksts Freies Eiropa piemin arī Baltijas Pinebergas universitātes studentu piedalīšanos izstādē:

„Pinebergā pie Hamburgas darbojas Baltijas universitāte, kur studē igauņu, latviešu un lietuviešu trimdinieki. Bez sūtniecības Londonā, šis ir vienīgais oficiālais institūts, kas vēl pauž baltiešu kultūras esamību. Baltijas valstīs, kā zināms, turienes tautības tagad tiek iznīcinātas ar āziātisku nežēlību un nesaudzību. Baltiešu studentu darbi šajā izstādē pierāda šo zemju augsto kultūrālo līmeni un misiju, kādu baltu studenti grib un spēj pildīt topošā Eiropā."

M.

Nometņu dzīve

FIŠBACHAS nometnes vairākiem iemītniekiem pēdējā laikā pa pastu, domājams ar fiktīvu nosūtītāja adresi, piesūta komūnistiskas proklamācijas, kurās mudina tautiešus neemigrēt. Proklamācijas tulkojumā iesniegtas CIC, Luterāņu pasaules federācijas pārstāvim uc. (in)

HUNTLOZENAS sanatorijā, kur ārstējas arī daudzi latvieši, šinīs dienās koncertēja Paula Brīvkalne, Ilga Muntere, Kārlis Munters un Bruno Skulte. Mākslinieki ar dziesmām un mūziku sagādāja jaukus brīžus slimnieku saimei un sanatorijas personālam.

ERLANGENAS Fridricha-Aleksandra universitātes medicīnas fakultāti ar ārsta gradu beidzis Auseklis Vārpa.

BAD-MINDERES sanatorijā 3. septembrī miris bij. karavīrs Jānis Krustiņš, dz. Rīgā, 1922. g. 11. 4. Pēc Bulduru dārzkopības skolas beigšanas iesaukts leģionā un gūstā saslimis ar tbc. No plaušām tbc pārgājusi arī uz zarnām. Visu laiku ārstējies Edmundstāles un Bad-Mindenes sanatorijā, bet ārstu pūles izrādījušās veltas. Bad-Minderē patlaban uzturas 23 tbc slimnieki. Miruši 7.

VĒSTULES REDAKCIJAI

KĀ RADUSIES IESPĒJA IZCEĻOT REPATRIANTIEM?

Hanoveras ev. lut. baznīcas laikraksts Die Botschaft š. g. 1. septembrī ziņo, ka ar Luterāņu pasaules federācijas starpniecību 1000 vācu repatriantu ģimenēm paredzēta izceļošana uz Argentīnu un 500 vācu repatriantu ģimeņu ielaišana Kanādā. Daļa šo izceļotāju, kuru saraksts jau sastādīts, nākot no Baltijas valstīm. Šie repatrianti bija dedzīgi Hitlera piekritēji un repatriējās uz Vāciju labprātīgi. Bet mūsu ģimenēm, kurām bija jādodas svešumā pret savu gribu, ieceļošana šinīs valstīs iespējama tikai kā kamielim caur adatas aci pēc daudziem skrīningiem un draud iekļaušana vācu saimniecībā.

Modris Latvis, Emdenā

IZPILDĪSIM SAVU GODA PIENĀKUMU PRET MŪSU RAKSTNIEKIEM UN SKAŅRAŽIEM

It kā par spīti mūsu centrālo trimdas iestāžu aicinājumiem, Kultūras fonda kase pēc valūtas reformas, kaut gan aiztecējis jau tik garš laika sprīdis, arvien vēl ir stipri nabaga, pat tik tukša, ka šogad nevarēja piešķirt gadskārtējās godalgas literātūrā. Protams, šādos apstākļos vēl grūtāk runāt par kādu pabalstu piešķiršanu mūsu gara darbiniekiem. Šķiet, ka lietu labot nespēs ne atgādinājumi, ne visdedzīgākie aicinājumi, jo trimdiniekiem Vācijā kabatas ir stipri patukšas, bet citur aizbraukušie vēl nav paspējuši pietiekami iekārtoties.

Tā ir reālitāte, kas šodien runā savu skarbo valodu. Tiesa, mēs esam nabagi, bet iespēja kaut ko nedaudz palīdzēt saviem rakstniekiem un skaņražiem mums ir un to mēs varētu, ja vien gribētu samaksāt vismaz to, kas viņiem likumīgi pienākas. Tā vien liekas, ka gandrīz vai visās nometnēs tā jau ir tradicija, ka no sarīkoto koncertu ienākumiem aizmirst samaksāt tiklab nodziedāto latviešu dziesmu tekstu, tā arī mūzikas autoriem viņu honorārus, kaut gan tie ir stipri niecīgi un sarīkojuma budžetā nesastādītu lielu summu. Tas arī techniski neprasa lielu darbu. Ja mēs šo goda pienākumu izpildītu un šīs iemaksas izdarītu Latviešu mākslas aģentūrai pie LCK, tad arī mūsu gara darbinieki saņemtu kādu artavu, kas vienā otrā gadījumā mazāk materiāli, bet vismaz garīgi viņiem dotu stiprinājumu. Tas pats, kas sacīts par koncertiem, daļēji attiecināms arī uz teātru izrādēm.

Pierādīsim savu goda prātu iepretim mūsu gara darbiniekiem, un ja šobrīd viņiem nespējam vairāk palīdzēt, tad vismaz... neapzagsim viņus!

K. I., Kleinkecā.

KOMJAUNIEŠI SKAUTU ORGANIZĀCIJĀ?

Lasīju Latvijā divus rakstus par skautiem. Vienā bija teikts, ka mūsu skauti kādā nometnē nepieklājīgi uzvedušies, trokšņojuši un dziedājuši nepiemērotas dziesmas. Otrs raksts bija par austrāliešu skautiem, kuru vidū atklāti daži komjaunieši. Komūnisti tātad cenšas savus aģentus iefiltrēt pat skautu organizācijā.

Vai starp abiem minētajiem rakstiem nevarētu vilkt kādas paralēles, un vai latviešu skautu vadītājiem nederētu šo jautājumu vismaz nopietni pārdomāt?

D. Smiltnieks, ASV.

MAZIE VIENMĒR VAINĪGI

Latvijas 27. augusta numura rakstā Mājiens ar mietu sniegta informācija par IRO „padomdošanas" akciju, kas īstenībā jāuzskata par sākumu piespiedu repatriācijai, emigrācijai vai iekļaušanai vācu saimniecībā. Raksta autors Vērotājs, gan „nepavisam neattaisnojot" šo IRO rīcību, izskaidro to ar „pašu DP nostāju — ek, būs labi" resp. ar nevēlēšanos izceļot.

Nezinu, cik tagad plašas iespējas dažādajās „svēmās" izceļot ģimenēm, bet pirms kāda pusgada tādu iespēju tikpat kā nebija. Un ja tagad šīs iespējas beidzot būtu radītas, tad nevar taču sodīt DP, ka tie tās nav izmantojuši jau tad, kad to vēl nemaz nebija.

Vērotāja „komentārs" pie pieminētās informācijas man atgādināja visā pasaulē arvien vairāk izplatīto „lielo" nostāju pret „mazajiem". Ja „lielais" sāk pret „mazo" kādu pāridarījumu, tad vienmēr tā ir paša „mazā" vaina. Hitlers sāka karu tāpēc, ka „vainīga" Polija, Kremlis iebruka Baltijas valstīs tāpēc, ka tās „apdraudēja" Staļina valstību utt. Tas būtu saprotams; bet nesaprotami ir, ja no pašu „mazo" vidus tiek pausti ieskati, ka patiesi ja „mazajam" kas pāri darīts, tad viņš pats tur vainīgs. Tā ir tipiska rokaspuišu nostāja un, acīm redzot, tā iet plašumā, ja jau parādās arī laikraksta slejās.

P. Akots, Bostonā, ASV.

Vasara baraku ciemos

Vēstule Latvijai par tautiešu dzīvi Dānijā

Arī Dānijas tautiešu dzīve šovasar rit vispirmā kārtā emigrācijas gaidās. Jau 1948. g. decembrī notika tā sauktie emigrācijas skrīningi, kad visas nometnes apbraukāja IRO ierēdņi, izdarot mutvārdu aptauju. Katram bija jādod noteikta atbilde, kurp vēlas izceļot; dažiem pat ar rakstiem piedraudēja neizšķiršanās gadījumā 7 dienu laikā izslēgt viņus no IRO aprūpes. Tuvu pie 300 tautiešu pieteicās uz Austrāliju, no IRO ierēdņi sevišķi ieteica. Noslēgumā arī kandidātu veselības pārbaudes, tiem izgādāja Dānijas ārzemju pases utt. Pašu komisiju gaidīja ierodamies martā, tad termiņus vairākas reizes pagarināja un vēl nesen minēja 12. un 20. septembri.

Nākošā lielākā grupa vēlējās izceļot uz Argentīnu, kurp līdz šim arī aizbraucis izvietojamo tautiešu lielākais skaits, bet vēl sastāda jaunus sarakstus. Kanādas komisija, kas darbojas pie sūtniecības Stokholmā, jūnijā pieņēma un uz Kanādu lauku darbos jau aizbrauca ap 20 latviešu, vairumā vieninieki. Pastāv vēl iespēja arī ģimenēm caur Stokholmu pieteikties braukšanai uz Kanādu. Kāds simts tautiešu vēlējās izceļot uz ASV, kur viņiem ir radi. Tas tomēr iespējams vienīgi kārtējās Latvijā dzimušo kvotes robežās, tā kā daži gaida savu kārtu jau kopš 1945. gada. Uz turieni arī pieteicās grupa citu tautiešu, kas pagaidām domā palikt Dānijā, bet cer uz grozījumiem ASV imigrācijas likumā, kas varētu dot arī iespēju izceļošanai no Dānijas. Kādiem 200 latviešiem izceļošanas izvēle atlikta slimības, vecuma vai citu iemeslu dēļ. Vairāku skati vērsti arī uz Norvēģiju.

Darba ziņā apstākļi ir pasliktinājušies. Fabrikās un citās darba vietās atlaisti vairāki ilgstoši nodarbinātie. Pieņemot jaunus strādniekus, šogad uz pieteikšanās anketām uzspiež darba pārvaldes zīmogu, ka nevācu bēgļus drīkst pieņemt tikai, ja nevar sagādāt dāņu darba spēku, un ka darba atļauja acumirklī izbeidzas, tikko rodas brīvs dāņu darba spēks. Tāpat dāņu laikrakstos bieži parādījās raksti, ka bēgļi drīzumā aizbrauks, tamdēļ arī darba devēji, kam vajadzīgs pastāvīgs darba spēks, bieži vien nevēlējās komplektēt to no bēgļiem, jo steidzama darba laikā varētu palikt pavisam bez darba spēka. Arī vasaras sezonas darbos dārzniecībās un lauksaimniecībā visur nepieprasīja bēgļu darba spēku, un Jonstrupas un Tistedes nometnē laiku pa laikam bija bez darba kā vīrieši, tā sievietes, kas 1948. g. vasarā strādāja nepārtraukti.

Pēc ilgāka pārtraukuma šovasar nometnēs dalīja drēbes. Piemērotākas tās bija tikai bērniem un pa daļai sievietēm.

Kultūrālajā dzīvē izcils notikums bija operdziedātājas H. Lūses, čellista A. Teichmaņa un latviešu stīgu kvarteta koncerti Kopenhāgenas un Jonstrupes nometnēs pavasarī, māksliniekiem atgriežoties no Zviedrijas. Jonstrupes nometnē dāņu vadība šovasar ierīkoja stacionāru kino aparātu, un par brīvu vai par lētu maksu 1—2 reizes nedēļā sniedz skaņu filmu izrādes. 19. augustā tautiešiem bija iespēja noskatīties DP filmu Kas mēs esam; tā radīja lielu interesi. Izrāde deva pāri par 60 kronu atlikumu Nacionālajam fondam. Pēc neliela vasaras starplaika 27. augustā Jonstrupes nometnē šejienes vienīgā teātŗa kopa J. Berkāna režijā un ar mākslin. L. Lauvas dekorācijām sniedza Margas Teteres 3 cēlienos drāmatizēto R. Blaumaņa noveli Brīnumzālīte. Tas bija kopas 24. lugas iestudējums un, kā parasts, guva labas sekmes.

Mācības 5. septembrī atjaunoja Ausekļa tautskola un ģimnazija Jonstrupē. Ģimnazijā visu vasaru darbojās augstākā klase, lai varētu beigt kursu pirms plašākas emigrācijas sākšanās. Klāt nākusi jauna organizācija — Latviešu akadēmiķu apvienība Dānijā, kas solās rūpēties par zinātnisko atziņu padziļināšanu un akadēmisko tradiciju izveidošanu. Tā jau sarīkojusi Jonstrupē divus populāri zinātniskus bezmaksas referātus: cand. rer. merc. P. Jaunkalvja — par latviešu dzīvi Austrālijā un rakstnieka V. Damberga — ko mūsu rakstniecībai devis Anšlavs Eglītis. Sarīkojumus papildina mūzikāli un vokāli priekšnesumi. Šādi sarīkojumi paredzēti arī citos latviešu centros Dānijā. Pārējās organizācijās pēdējā laikā nekāda darbība uz āreni nav izpaudusies, piem., Latviešu klubā, studentu klubā un pretestības kustības dalībnieku apvienībā. Apsīkusi arī YMCAs, skautu un gaidu darbība.

Vestrē kapsētā Kopenhāgenā veikta 1948. gada 18. novembrī atklātā Dānijā mirušo tautiešu pieminekļa papildināšana un apkārtnes izdaiļošana. Piemineklis celts ar bēgļu ziedojumiem un izmaksājis kopā pāri par 6000 kronu. Tā pakājē iekalti mirušo tautiešu un no ievainojumiem un uzlidojumos bojā gājušo latviešu karavīru vārdi un pie pieminekļa novietota plāksne ar uzrakstu dāņu valodā par tā ideju, cēlājiem, laiku un autora L. Stepes vārdu.

Kopš 1948. g. 1. jūlija sabiedroto bēgļi Dānijā atrodas IRO pārziņā, bet nometņu pārvaldīšanai un norēķiniem par pārtiku uc. darbojas sociālās ministrijas bēgļu administrācija. Ar 1. augustu tā likvidēta, un visas funkcijas pārņēmusi pati IRO, uzdodama nometņu komandantiem gādāt par jaunu tautību pārstāvju ievēlēšanu. Tā kā paredzēta kandidātu iepriekšēja apstiprināšana no nometņu dāņu komandantu puses, tad tautieši ar jauno kārtību nav apmierināti un jau nosūtīts protests IRO galvenajai mītnei Ženēvā, IRO misijas priekšniekam Kopenhāgenā, mūsu pārstāvim pie IRO Ženēvā A. Skrēberam un LCK Vācijā. J.

KOPENHĀGENAS BĒGĻU NOMETNES IEMĪTNIEKI SAPLĒŠ KOMŪNISTU LITERĀTŪRU

Šo ilustrāciju sava 6. septembŗa numurā pirmajā lappusē ievietojis dāņu lielais dienas laikraksts Kjöbehavn pēc apraksta par padomju pārstāvja neveiksmīgo apmeklējumu Prags Boulevard starptautiskajā bēgļu nometnē. Dāņu laikraksts brīnās, kādēļ gan Padomju savienība tieši pēdējā laikā sākusi izrādīt tik lielu interesi par Austrumeiropas bēgļu repatriēšanu, kas patiesībā nemaz nav padomju pilsoņi. Īsā laikā šis jau bijis trešais padomju sūtniecības pārstāvja apmeklējums nometnē.

Vajadzīgi lektori Pakistanas koledžai

Sūtnim K. Zariņam lūgts sameklēt The Kinnaird Christian kolledžai Pakistanā divus lektorus resp. lektrises, kas varētu mācīt bioloģiju (ar galveno uzsvaru zooloģijā) un fiziku. Pēc uzdotajiem datiem spriežams, ka kolledža ir apm. mūsu ģimnazijai līdzīga mācības iestāde. No kandidātiem prasa universitātes izglītību un angļu valodas prasmi. Pieņems tikai vieniniekus, piedāvājot atalgojumu ap 180 angļu mārc. gadā, kas varētu būt arī nedaudz lielāks, bez tam brīvu dzīvokli, elektrību, apkalpotājus un medicīnisku palīdzību. Par uzturu jāmaksā 3 šil. dienā. Interesenti var rakstīt tieši: Miss Ruth Salmon, C. M. S. House, 6, Salisbury Square, London, E. C. 4, England.

NEVERIET DURVIS CIET!

LATVIEŠU LAUKSTRĀDNIEKA BRĪDINĀJUMS NO AMERIKAS

„Pēdējā laika šejienes noskaņojums pret bij. DP ievērojami mainījies. Arī avīzes sāk rakstīt, ka 40 līdz 60 proc. no šeit atbraukušajiem darbu farmās atstājot jau pēc pirmās nedēļas. Ko lai saka farmeris, kas devis galvojumu, sagādājis dzīvokli un tomēr paliek bez strādnieka? Daudzi atbraukušie domā tikai par sevi un ar šādu rīcību aizslēdz durvis visiem citiem, kas šeit varētu dabūt galvojumu un darbu."

Tā raksta latvietis A., kas arī pats strādā lauksaimniecībā Ohaio štatā un pusgada laikā sagādājis galvojumus vairāk nekā 10 DP ģimenēm. Viņš gan nav profesionāls lauksaimnieks, bet ar tagadējo darbu tomēr apmierināts. Arī darba devējs liekas visai apmierināts ar latviešu darba spēku, jo kādā sanāksmē nesen ierosināja galvojumus dot tikai latviešiem.

Tālāk tautietis A. raksta par grūtībām, kas rodas galvojumu sagādāšanā, ja kādam no apkārtnes farmeriem nācies piedzīvot vilšanos. „Vajadzētu par to vairāk rakstīt arī mūsu pašu avīzēs un brīdināt no šādas rīcības, jo stāvoklis patiešām kļūst nopietns un drīz var pienākt brīdis, kad tie, kas var un ir gribējuši mums palīdzēt, vienkārši pateiks — mums viņu pietiek. Līdzīgas ziņas nāk arī no citiem tautiešiem dažādos štatos."

Ir gan dabiski un saprotami, ka, nonākot Amerikā, katrs meklēsim sev piemērotāku un izdevīgāku darbu. Ja DP nometnes Eiropā emigrācijas ceļā būtu jau iztukšotas, tad pret to arī nebūtu daudz ko iebilst. Bet tomēr arī tādā gadījumā nevajadzētu aizmirst, ka pret darba resp. galvojuma devēju ir jāpilda uzņemtie pienākumi. Cik zināms, darba devēju un apkārtējo iedzīvotāju noskaņojums pret atbraucējiem DP visumā ir labvēlīgs. Pa lielākai daļai mūsu tautiešus Amerikā sagaida ar laipnību, izpalīdzību un pretimnākšanu. Bet ja nu vai katrs otrais ar viņa paša Eiropā labprātīgi pieņemto galvojumu nav apmierināts, un darba vietu mainīšana jau sākumā notiek masveidīgi, tad tiešām bīstama var kļūt tā noskaņojuma maiņa, par ko raksta tautietis A. Daudzos gadījumos aizbraucēji ar savu rīcību patiesi aizcirtīs durvis tiem, kas ar nepacietību vēl gaida galvojumus.

Ar gandarījumu tomēr jāsaka, ka atbraukušo vidū ir arī ļoti apzinīgi tautieši, kas ne vien sagādājuši 10 un vairāk galvojumu, bet ar pienākuma apziņu un krietnu stāju mums pārējiem veŗ durvis uz darbu un eksistenci viņā krastā. Ir zināmi gadījumi, kur akadēmiski izglītoti tautieši un augsti kvalificēti speciālisti apņēmušies nokalpot minimālo laiku vienkāršā laukstrādnieka darbā, kaut arī tiem ir bijusi izdevība farmas darbu pamest un pārcelties citur.

Piensaimnieks un sierniecības speciālists G. bija iecerējis dabūt darbu savā arodā, bet nonāca kādā lopkopības farmā, kur viņam bija jāstrādā par kūts strādnieku. Smago darbu viņš tomēr bija apņēmies izturēt ar īstu latvieša sīkstumu. „Meža darbi nometnē bija nieks pret šo, bet tomēr biju apņēmies izturēt un nepadoties," raksta G. „Kad biju nostrādājis pusotra mēneša un farmeris uzzināja par manu īsto arodu un darbu Latvijā, viņš kādu dienu pasauca mani un teica: — Redzu, jūs esat dūšīgs strādnieks, bet mēs abi tomēr esam vīlušies. Jūs gribat pastāvīgu darbu savā speciālitātē, ko agri vai vēlu arī dabūsiet. Bet es cerēju, ka man būs īsts kūts strādnieks ilgam laikam. Jūs tāds nevarat būt, tādēļ es jums palīdzēšu, jo esat to vērts."

Otrā dienā farmeris savā limuzīnā aizvedis G. uz tuvāko pilsētas pienotavu un penrsonīgi ieteicis direktoram pieņemt viņu darbā. Kopš tās dienas G. strādā savā īstajā arodā un ir apmierināts. Stipri jāšaubās, vai šāds atrisinājums būtu bijis arī tad, ja minētais darbinieks jau pirmajā nedēļā nopeltu un pamestu sākotnējo darbu. J. P.

Daži praktiski padomi aizjūras braucējiem

Dodoties tālajā ceļā uz ASV, Austrāliju vai citām zemēm, emigrantus bieži vien pārņem zināma ņevarības un pamestības sajūta. Daudzkārt vēl arvien trūkst arī skaidrības par vienu vai otru gluži praktiskas dabas jautājumu, kas saistās ar pašu gaidāmo braucienu uz okeana tvaikoņa un pirmajiem soļiem nepierastajā jaunajā zemē. „Īstenībā bažām par jūŗas ceļojumu nav nekāda pamata," uzsvēra DP transporta kuģu eskorta virsniece E. Švūksta, kas no tiešās pieredzes sīki pārzina apstākļus braucienos uz ASV, Argentīnu un Austrāliju, un šinīs dienās iepazīstināja ar tiem tautiešus Eslingenas YWCAs rīkotajā sanāksmē.

Katrs DP jūŗas brauciens norit pēc stingri izplānotas un noteiktas kārtības. Paraugs šajā ziņā ir bijušie ASV armijas transporta kuģi, kādu IRO rīcībā patlaban ir 23. Katrs DP solis kopš uzkāpšanas uz kuģa līdz tā atstāšanai jaunajā krastā ir sīki paredzēts, lai novērstu visas nejaušības. Tas attiecas tiklab uz telpu sadalījumu, kā arī pārtiku, medicīnisko aprūpi utt. Latvijas slejās jau nesen rakstījām par ts. priekškomandu, ko izrauga no nākamo pasažieŗu vidus dienu pirms kuģa došanās jūŗā. Šajā priekškomandā darbam kuģa birojā, virtuvē, policijā un ambulancē pieņem katrreiz apm. 100—120 DP.

Braucēju informēšanai uz katra kuģa ierīkoti skaļruņi, kas pārraida ziņojumus visās tajās valodās, kādu tautību DP atrodas attiec. transportā. Bez tam informācija vienmēr iegūstama pie tvaikoņa policistiem un citiem administrācijas darbiniekiem.

Izceļotājiem noteikti jārēķinās ar to, ka uz kuģa vīriešiem un sievietēm jādzīvo šķirti. Arī bērnus, kas vecāki par 6 g., parasti izšķir, atstājot zēnus pie tēva, bet meitenes pie mātes. Parastās dzīvojamās kabīnēs, atkarībā no kuģa tilpuma, ir katrā 30—100 gultas. Mātēm ar bērniem līdz 2 g. v. iespējamību robežās ierāda mazas 3—5 personu kabīnes. Sakarā ar šo telpu sadalījumu izceļotājām ģimenēm ieteicams arī jau laikus attiecīgi sadalīt savu rokas bagāžu. Vispār rokas bagāžā nav vajadzīgs ņemt līdzi, piem., gultas veļu, jo par to uz katra kuģa gādāts. Noteikti nav jāņem līdzi arī nekāda pārtika, jo to kabīnēs turēt pat aizliegts (izņemot augļus). Par pārtiku nav jābažījas ne pieaugušajiem, ne bērniem, jo uz kuģiem ierīkotas arī speciālas ļoti labas bērnu virtuves. Bez tam kuģa medicīniskais personāls regulāri katru dienu pārbauda bērnu veselību.

Visos kuģos ierīkotas dušas, veļas mazgātuves un gludinātavas. Kuģa kantīnē ikviens braucējs var pēc izvēles dabūt par brīvu dažu dolaru vērtībā cigaretes, saldumus un citas sīkākas mantas. Rokas bagāžā der gan paredzēt vietu arī kādai grāmatai. It īpaši ceļā ieteicama angļu (braucējiem uz Dienvidameriku — spāņu) valodas pašmācība.

Braucienā uz ASV jau uz kuģa ikvienam jāizpilda muitas deklarācija par savām mantām, uzdodot vērtslietas, naudu, speciālos mājturības priekšmetus utt. Praktiski pierādījies, ka ievest var visu, kas vien nav, acīm redzot, domāts tirdzniecībai vai spekulācijai. Ierodoties gala ostā, uz kuģa notiek vēl viena ieceļotāju veselības pārbaude, kurā galvenokārt pārliecinās par to, vai ieceļotājam nav kādi sevišķi fiziski defekti. Šī ārstu kontrole visstingrākā ir Argentīnā, kur daži iebraucēji defektu dēļ nav pat laisti krastā, bet atsūtīti atpakaļ. Turpretim ASV šī pārbaude domāta visvairāk statistikas nolūkiem.

Izkāpjot ASV krastā, ieceļotājam pirmos padomus un, ja vajadzīgs, arī dzelzceļa biļeti tālākam braucienam uz darba vietu dod attiecīgo baznīcas organizāciju pārstāvji, kas sagaida ostās katru DP transportu.

Latviešu draudze Austrālijas galvaspilsētā

Vēstule Latvijai no Austrālijas.

Labā ticībā, ka izdosies apvienot visus luterticīgos latviešus, 27 no vairāk nekā 230 Austrālijas galvaspilsētas tautiešiem 28. augustā vienoti nodibināja Kanbēras latviešu draudzi, tās pagaidu valdē ievēlot cand. oec. P. Lānu, cand. iur. A. Bitānu, skautu darbinieku J. Mednieku un mūsu laikraksta pārstāvi Austrālijā Ant. Strazdiņu. Draudzes vadība mēģinās gādāt, lai Kanbērā katru mēnesi notiktu latviešu dievvārdi, un centīsies rūpēties vēl par cita veida garīgo aprūpi, šajā darbā iesaistot arī pārējo konfesiju tautiešus.

Kanbēras L. Andreja baznīca ziedu laikā. Šajā baznīcā Austrālijas galvaspilsētas tautieši pulcējas latviešu dievkalpojumos.

*

Baltijas valstu traģēdija arvien biežāk tagad atbalsojas austrāliešu presē. Briesmas, kādas komūnisti uzvēluši Latvijai, Igaunijai un Lietuvai, ar daudziem šausmu faktiem 24. augusta numurā attēlojis Austrālijas strādnieku partijas laikraksts Sidnejā The Australian Worker. Raksts aizņem vairāk nekā lappusi un tam pievienoti 3 attēli: komūnistu noslepkavotie baltiešu patrioti, aizrestotais vagons, kas mūsu tuviniekus ved nāves ceļā uz Sibiriju, un pulciņš skolēnu, kad tie izdzīti piespiedu demonstrācijās Rīgas ielās.

*

Austrālijā pašreiz viesojas vācu mācītājs Nīmellers. Šejienes laikraksti informē, ka viens no ievērojamā luterāņu garīdznieka uzdevumiem ir noskaidrot zināma skaita vāciešu emigrēšanas iespējas uz Austrāliju. Sarunas, šķiet, nepaliks bez panākumiem, jo līdzšinējā pieredze pierādījusi, ka vācieši labi iekļāvušies austrāliešu imigrācijas politikas schēmā. Māc. Nīmellers apciemos arī Jaunzēlandi.

*

Zemes dienvidu puslodē pašreiz ir pavasaris — skaistākais laiks šejienes daļā. Ar pirmajiem ziediem tas sākās jau augusta vidū. Zied mums pazīstami, bet vēl vairāk nepazīstami koki, krūmi un puķes. Nāk Austrālijas vasara.

Kanbērā, septembrī.

Arnolds Šmits.

Arodu perspektīvas Amerikā

Sasāpējušo jautājumu par to, vai ikvienam aizbraucējam izdosies Amerikā atrast nodarbošanos, kaut aptuveni līdzīgu savai speciālitātei, daļēji noskaidro nesen iznākusi brošūra, kas domāta skolu beigušajiem jaunietiem kā palīglīdzeklis arodizvēlē. No tās arī emigranti var spriest, kādās nozarēs lielāki pieprasījumi un labākas izredzes.

Apdrošināšanas matēmatikas nozarē patlaban strādājot tikai ap 450 speciālistu; pēdējos 10 gados pārbaudījumus spējuši izturēt tikai ap 20 kandidātu gadā, un tos centušies piesaistīt 200 apdrošināšanas uzņēmumu. Lidotājiem sevišķu izredžu neesot, kaut gan lidmašīnu produkcija pieaugot. Bet tā kā tiekot ražotas aizvien lielākas lidmašīnas, tad to vadītāju vajadzīgs aizvien mazāk. Ap 14.000 architektu esot nodarbināti, ap 10.000 studējot vai praktizējot, tomēr tuvākajos 10 gados tiem izredzes esot labas. Fotografu pat vismazākajās pilsētiņās esot pārprodukcija. Zobārstu skaits rādot tendenci pieaugt, jo tikai apmēram viena piektdaļa iedzīvotāju izmantojot to palīdzību.

Pietiekami esot lidmašīnu būvinženieŗu, toties aizvien vēl pieprasot aerodinamikas, termodinamikas, elektronikas un fizikas speciālistus. Sevišķi trūkstot klimatisko ierīču inženieŗu, tāpat keramikas techniķu, jo 6.000 keramikas fabriku ik gadus pieprasot ap 1000 inženieŗu un ķīmiķu. Administrācijas inženieŗiem tuvākajos gados paredzama sīva konkurence, jo augstskolas izlaidīs lielāku skaitu šādu speciālistu. Arī elektro- un mašīninženieŗiem jāiegaumējot, ka „septiņi bagātie gadi", kādi bija kaŗa laikā, jau pāri.

Turpretim pieprasījums pēc ārstiem pieaugot, jo paplašinoties slimnīcu tīkls, kā arī palielināts ASV armijas kontingents miera laikā. Kaut arī medicīnas fakultātes pārpildītas, tomēr stingro prasību dēļ studijas sekmīgi nobeigt izdošoties tikai kādai trešdaļai, visspējīgākajiem. Stingra izlase valdot arī žurnālistu profesijā, jo tur esot liels pieplūdums, un laikrakstu skaits ASV mazinoties. Tomēr īsti apdāvinātie tur varot sasniegt arī kalngalus. Labas izredzes optiķiem, kuŗu tagad esot ap 14.000, bet vajagot vēl vismaz 6000, jo 70 proc. amerikāņu esot bojāta redze, un iedzīvotāju skaits pieaugot straujāk nekā optiķu skaits. Sevišķi ieteicams kļūt par ģeologiem, jo vēl turpmākajos piecos gados uz katru jaunu ģeologu gaidot 4—5 vietas. Liels pieprasījums pēc slimnieku kopējām. Arī statistiķiem pēdējos gados pavērušās jaunas darba iespējas, kas pieturēšoties ap 10 gadu. (LLV)

ASV notara apliecinājums glābj no negribētās izceļošanas uz Venecuēlu

Jāsavāc ziņas par galvojumu pazušanu

Bieži dzirdēti apgalvojumi, ka draugu vai paziņu grūti sagādātie galvojumi uz ASV gan IRO, gan citu brīvprātīgo organizāciju birojos nokļūst un nav vairs atrodami. Parasti šie apgalvojumi un stāsti nav pārbaudāmi un pierādāmi, bet nupat Kleinkecas latviešu nometnē, IRO apzināšanas akcijas laikā noticis gadījums, kas kā pierādījums daudzām notikušām nebūšanām var modināt plašāku interesi, jo tam klāt visa dokumentācija.

Nometnes iedzīvotājs Jānis Balodis jau š. g. maijā ar labu draugu palīdzību saņēmis no Ohaio štata farmeŗa Leona E. Vingeta galvojumu. Tas ar luterāņu izvietošanas komitejas (Ressettlement Committee) Toledā starpniecību nosūtīts uz šīs organizācijas Eiropas biroju. Jānis Balodis gatavojies izbraukšanai. Pagājuši vairāki mēneši, bet uzaicinājumu B. nav saņēmis. Tikai augustā ar draugu palīdzību, kas atrodas ASV, noskaidrojies, ka organizācija paziņojusi galvojuma devējam, ka Jānis Balodis jau sen izceļojis. Gluži pretējas ziņas saņemtas no paša Baloža, kas rakstījis uz ASV paziņām un arī farmerim, ka joprojām atrodas Kleinkecā un gaida uz galvojumu.

Pagājušā nedēļā nometnē ieradusies IRO 5. apgabala padomdošanas komisija un, līdzīgi daudziem citiem, arī Jānis Balodis uzaicināts sniegt pierādījumus par izceļošanas iespējām uz ASV vai arī izšķirties par braukšanu uz Venecuēlu, Austrāliju vai vācu saimniecību. Balodis bijis neziņā ko darīt, jo stāstam, ka par viņu ASV rūpējas jau kopš pavasaŗa un viņš tomēr nav ticis ne soli tālāk, nav bijis formāla pierādījuma.

Šoreiz B. turpmāko likteni labvēlīgi izšķīra. Vēl IRO komisijai nometnē esot, pastnieks atnesa vēstuli no farmeŗa E. Vingeta, un vēstulē atradās notāra apliecība ar šādu saturu:

„Es apakšā parakstījies Čilikotas apgabala Ohaio štata farmeris Leons E. Vingets, apliecinu, ka 1949. g. 20. maijā izgatavoju galvojumu Jānim Balodim un viņa ģimenei, nosūtot to uz luterāņu ieceļošanas komiteju Toledā. Es apliecinu arī, ka 1949. g. 1. jūnijā šī komiteja man paziņoja, ka galvojums nosūtīts uz Eiropu. Tālāk apliecinu, ka, saņēmis ziņu par pirmā galvojuma pazušanu, es izsūtu otro."

Seko notāra zīmogi un apliecinājums, ka jaunais galvojums izsūtīts augusta pēdējās dienās. Notāra apliecinājumam pievienota vēstule, kurā Vingets starp citu raksta: „Pēc tam, kad ieguvu pārskatu jūsu lietā, ziņoju par to mūsu štata senātoram Robertam Taftam uz Vašingtonu. Varbūt, ka kaut ko varēs darīt šajās blēdīgajās lietās (this crooked work). Man līdzīgi stāsti zināmi par vairākiem gadījumiem.

*

Jānim Balodim šoreiz laimējās, bet arī daudzos citos gadījumos izceļotāji kaut kādu aplamību, pārpratumu vai apzinātu patvarību dēļ nav saņēmuši savus galvojumus, pie kam nav bijis noskaidrojams, kur tie palikuši un kā izlietoti. IRO preses konferencēs žurnālisti arī vairākkārt uz šīm nebūšanām norādījuši, bet atbildes bijušas — dodiet mums dokumentāriskus pierādījumus,citādi nekas nav labojams.

Liekas, ka maz varēs labot arī tagad, kaut vai Baloža gadījumā. Jau daudziem ir pazuduši galvojumi, bet tiem nav draugu ASV, ar iespaidīgu senātoru aizmuguri. Par šiem gadījumiem līdz šim nekāda statistika nav savākta, bet to vajadzētu darīt. Taisni tagad, kad jādod atbilde IRO komisijām un jāpierāda, ka tomēr iespējams izceļot uz ASV, būtu jāpadomā, kā palīdzēt tiem, kas galvojumus zaudējuši līdzīgi Jānim Balodim. Tādēļ par visiem līdzīgiem gadījumiem ieteicām nekavējoties ziņot LCK informācijas nozarei, sniedzot visus pieejamos pierādījumus, lai šos gadījumus varētu rūpīgi noskaidrot un ievadīt pretrīcību.

Galvojumu lūdzējiem jāpaciešas

Jau kopš vairākiem mēnešiem Dakotas štatā sāka ierasties pirmie latviešu izceļotāji, kuŗu skaits nepārtraukti pieaug. Štata dienvidu daļā vien jau reģistrēti 57 tautieši. Viņu garīgās aprūpes laukā rosīgi darbojas luterāņu mācītājs Rūdolfs Krafts. Apkārtrakstā štata tautiešiem māc. Krafts aicina tos visiem spēkiem saglabāt tautas kopību un uzturēt, kaut sarakstoties, kontaktu savā starpā. Krafts sācis organizēt arī latviešu dievkalpojumus lielākos centros.

Par mācītāja Krafta aktivitāti atzinīgu rakstu ievietojis Pjērā iznākošais laikraksts Daily Capital Journal (13. 8.), īsumā pastāstot par viņa gaitām padomju un vācu okupācijas laikā Latvijā un vēlāk DP nometnēs Vācijā. Uzsvērtas arī Krafta pūles, sagādāt galvojumus Vācijā palikušajiem tautiešiem.

Vēstulē redakcijai māc. R. Krafts raksta:

„Katru dienu saņemu daudzas vēstules ar lūgumiem sagādāt galvojumus. Lūdzēji vēlas, lai uz katru vēstuli atbildu un paziņoju par izredzēm nokļūt ASV. Daru visu, kas manos spēkos, lai palīdzētu tautiešiem, ziedojot galvojumu sagādei visu savu brīvo laiku, bet lielā lūgumu pieplūduma dēļ man nav izredžu visiem palīdzēt. Tāpat nespēju atbildēt uz katru vēstuli. Atbildēšu tikai tām personām, kam galvojumus būšu sameklējis. Pārējie lai neņem ļaunā, ja gaidītās atbildes nepienāk."

Uzslava latviešu trimdas skolai

Vācu izglītības resora pārstāvji, kas, mācības gadu beidzot, piedalījās latviešu ģimnaziju absolventu pārbaudījumos, LCK izglītības nozares vadītāja vietniekam amerikāņu joslā J. Dobulim atzinīgi izteikušies par mūsu trimdas skolu un audzēkņu sekmēm. Visi absolventi ieguvuši tiesības iestāties Vācijas augstskolās.

Mācības pēc neilgā vasaras pārtraukuma tagad atsāktas visās trimdas skolās un visās klasēs. Ģimnaziju pēdējo klašu audzēkņiem, kas intensīvi mācījās visu vasaru, būs iespējams skolu absolvēt jau decembŗa mēnesī.

Rosīga sabiedriska darbinieka jubileja

Uz 20 darba gadiem advokātūrā 11. septembrī atskatās zv. adv. Valters Voits. Trimdas laika sākumā V. darbojās advokātūrā Ašas pilsētā Bohēmijā, bet pēc kaŗa beigām pārcēlās uz Vīsbādeni, kur 2 gadus bija Hesēnes amerikāņu militārpārvaldes tieslietu padomnieks un latviešu bēgļu juriskonsults. Kā vienīgais latvietis Voits 1946. g. pilntiesīgi ieskaitīts vācu advokātūrā un 1947. g. atjaunojis privāto praksi Vīsbādenē, palīdzēdams kā advokāts un zvērināts tulks arī daudziem tautiešiem.

Latvijas neatkarības laikā Voits ļoti rosīgi darbojies daudzās sabiedriskās un jaunatnes organizācijās.

Patlaban līdztekus savam advokāta un tulka darbam Voits strādā par eksaminātoru latviešu un lietuvju valodā pie Hesenes izglītības ministrijas un par cenzoru - tulku Hesenes tieslietu ministrijā.

„JAUNI „BALTIEŠI"

No Šveices ziņo, ka tur jau kopš pag. pavasaŗa darbojas šveiciešu-baltiešu palīdzības komiteja, kas tomēr negrib atzīties, ka tā ir Baltijas vāciešu organizācija. Līdz 1940. g., kad Baltijas valstis vēl bija neatkarīgas, šo zemju vācieši ārzemēs vairījās latviešu, lietuviešu vai igauņu vārda, visur uzsvērdami, ka tie Baltijas vācieši. Turpretim tagad, kad šīs trīs tautas zem baltiešu kopnosaukuma plaši pazīstamas visā pasaulē, un šis nosaukums ieguvis labu slavu, arī Baltijas vācieši pēkšņi kļuvuši tikai par „baltiešiem", apzināti neminot vāciešu vārdu, jo tas Šveicē nav cieņā. Šī komiteja savu darbību uzsākusi Bazelē, kur tās priekšsēdis ir bij. Igaunijas pavalstnieks, vācietis Undrics, kuŗš līdz repatriācijai dzīvoja Tallinā un ir Pēterpils vācu luterāņu mācītāja dēls. Cirichē šo komiteju vada Rīgas vāciete fon Zenger. Šī komiteja nesen griezusies pie Šveices palīdzības iestādēm, lūdzot pabalstu „baltiešiem", ne vārdiņu neminot, ka tie patiesībā ir vācieši.

(LLV)

Arī otram čechu archibīskapam mājas arests

Prāga (E). — Reuters ziņo no Prāgas, ka kopš sestdienas mājas arestā atrodas arī otrs Čechoslovakijas katoļu baznīcas augstākais vadonis Olmicas archibīskaps Dr. Matocha. Tāpat kā Dr. Beranu, arī viņu apsargā policija. Pie bīskapa mitekļa izliktas sardzes, kas sīki iztaujā visus apmeklētājus. Bez policijas pavadības Dr. Matocha nedrīkst savu mitekli atstāt.

Svētdien vairāki čechu valstsvīri atkārtoti uzbruka katoļu baznīcai, apvainojot līdz ar pāvestu kalpošanai kapitālistiem. Katoļu baznīca vēloties gāzt tautas demokratiju režīmu un nodibināt tur strādniekiem naidīgu iekārtu. Šādas domas kādā runā izteica kā valsts prezidents Gotvalds, tā komūnistu partijas centrālkomitejas ģenerālsekretārs Slanskis. Ministru prezidents Zapotocskis kādā sanāksmē komūnistiem apsolīja, ka „valdība tiks galā ar viņiem katoļu garīdzniekiem".

Neraugoties uz šiem draudiem, čechu katoļu baznīcas vadība iesniegusi jaunu protestu valdībai, kuŗā norādīts, ka tā pārkāpj satversmē paredzēto reliģijas brīvību. Baznīcas vadība bez tam protestē pret to, ka komūnisti izdevuši rīkojumu visiem teoloģijas studentiem obligāti klausīties marksismu. Protesta beigās norādīts, ka teologiem baznīca norādījusi atstāt lekcijas, ja tajās kāds sāktu sludināt marksismu. Arī ungāru katoļu baznīcas augstākā vadība uzaicinājusi bērnu vecākus, lai tie pieprasa skolās atjaunot ticības mācību. Šis uzaicinājums pagājušajā svētdienā nolasīts no visām kancelēm.

Par karaļa salaulāšanu piekauj garīdznieku

Parīze (DM). — Liels skandāls noticis rumāņu ortodoksās draudzes baznīcā Parīzē. Kad archimandrīts un teoloģijas doktors Mārtiņš Ivanoviči beidzis dievkalpojumu, draudze nav izklīdusi un tās pārstāvji nolasījuši emigrantu archibīskapa Visariona rīkojumu par Ivinoviči atcelšanu no amata. Pret archimandritu celti apvainojumi, ka viņš, pretēji baznīcas tradicijām, Portugalē salaulājis bij. karali Karolu ar žīdieti Lupesku un bez tam uzņēmis sakarus ar tagadējo Rumānijas režīmu. Kad Ivanoviči atteicies atstāt baznīcu, baznīcēni to ar varu izmetuši uz ielas, smagi piekaujot un izplūkājot bārdu.

Pats cietušais apgalvo, ka visu traci sarīkojuši rumāņu fašistiskās „dzelzs gvardes" vīri. Tie uzlauzuši arī viņa dzīvokļa durvis un piesavinājušies svarīgu korespondenci. Par viņa vietnieku nozīmētā persona nemaz neesot garīdznieks, jo to nelikumīgi pēc kaŗa Vācijā ordinējis bīskaps Serafims, kas savā laikā bijis Hitlera draugs. Archibīskaps Visarions arī nevarējis viņu atcelt, jo rumāņu emigrantu baznīcas galva esot kāds bīskaps Sav. valstīs.

Pavisam citādu versiju stāstījis jaunās draudzes padomes priekšsēdis kapt. Andžels, bij. rumāņu flotes virsnieks. „Ivanoviči izrīcība Portugalē bija sitiens katra rumāņu emigranta un patriota sejā. Bez tam mūsu rokās ir noteikti pierādījumi tam, ka viņš sadarbojies ar komūnistiem, jo Ivanoviči bijis tik neuzmanīgs, ka rūpīgi saglabājis savā archīvā saraksti ar viņu sūtniecību Parīzē. „Rumāņu baznīca Parīzē tagad faktiski nodota jauna garīdznieka rīcībā, bet izdzītais Ivanoviči mitinās kādā viesnīcā."

JĒMENĒ SPRĀGST BUMBAS

Kairo (hn). — Kā teikts svētdien publicētā Jēmenes diplomātiskās pārstāvniecības komunikē, 14 angļu lidmašīnas nometušas Jēmenē bumbas, par ko tās valdība iesniegusi Lielbritānijai protestu.

Starpgadījumu cēlonis esot robežu strīds starp Jēmenes un Adenes ciltīm, pie kam angļi esot rīkojušies kā soda ekspedīcija.

Ievērības cienīgs atklājums

Labi informētais krievu emigrantu laikraksts Časovoi ziņo, ka kāda baltiešu pagrīdes organizācija ieguvusi slepenu polītbiroja rīkojumu. No tā izriet, ka Padomju savienība 1948. g. jūlijā ir rēķinājusies ar kaŗa izcelšanos 1948./49. g. ziemā, Polītbirojs šinī rīkojumā armijas grupas „Ziemeļi" IV nodaļai paredz sekojošu rīcības veidu:

1) Kaŗa gadījumā visi politiski apcietinātie un to ģimeņu piederīgie, kas apvainoti spionāžā vai pagrīdes darbībā, nekavējoši jāevakuē. Sakari ar ārzemniekiem jānovērtē kā politiskās neuzticamības pierādījums.

2) MVD un MGB nodaļām Baltijas zemēs līdz augusta beigām jāsastāda sekojošu personu un viņu ģimeņu piederīgo saraksti: agrākie nacionālo armiju piederīgie, agr. valsts ierēdņi, agr. profesori, skolotāji un brīvo profesiju piederīgie. Nemieru, sacelšanās vai masu sabotāžas gadījumos visi civiliedzīvotāji no attiecīga rajona jāizvāc, (jāevakuē vai fiziski jāiznīcina). Polītbirojs norāda paātrināti izvēlēties uzticamus cilvēkus ar vietējo valodu zināšanām, kam nekavējoties jādodas uz Kaļiņingradu (Königsberg) un Kronštati, kur jāsagatavojas turpmākam darbam 8 nedēļu kursos. Pēc kursu pabeigšanas tie jāiedala ziemeļu frontes attiecīgajās kaŗaspēka formācijās. Minētos kursos kā mācības valodas paredzētas — vācu, somu un zviedru. (in)

CIK STABĪLA IR Rietumvācijas saimniecība?

PĀRPILDĪTIE VEIKALI UN NAUDAS TRŪKUMS, GREZNIE NAKTSLOKĀLI UN 1,2 MILJ. BEZDARBNIEKU

1948. g. 20. jūnijs ir jaunas ēras sākums Vācijas saimniecībā. Kopš 14 mēnešiem tiklab pašu vācu finanču speciālisti, kā arī Allied Banking Commission augstākie vadītāji stāv šķietama brīnuma priekšā, kam nav pat loģiska izskaidrojuma vai materiāla pamatojuma. Tā ir jaunā vācu D-marka, kuŗas oficiālais kurss ir $3^1/_3$ par dolaru, bet faktiskais apm. $4^1/_2$ līdz 5. Ciriches biržā pirms dažām nedēļām okupācijas varas iespiestā nauda kotējās 71 Šveices franku par 100 D-markām. Pēdējās dienās šis kurss lēni slīd un pašreiz sasniedzis 68 par simtu. Vācijas tirgū dolars lēni kāpj un par to maksā jau līdz 6 DM. Līdz ar to atdzīvojušās valodas par vācu markas nestabilitāti un iespējamo saimniecisko krizi.

Vai tam ir kāds reāls pamats? Vai vācu marka spēj noturēties līdzšinējā augstā līmenī? Vai Vācijas saimniecība ir uz droša ceļa, vai arī tā pēc 14 uzplaukuma mēnešiem var piedzīvot no jauna krišanu smagā depresijā?

Ārējā aina Rietumvācijā nepārprotami rāda lielu uzplaukumu. Preču ražošana sasniegusi apmēram 90 proc. no 1936. g. līmeņa. Fabriku dūmeņi kūp dienu un nakti. Pa dzelzceļu līnijām dienu un nakti ripo ogļu vilcieni un gaŗi sastāvi ar gatavām precēm. Ielās redzami jaunās vācu autorūpniecības paraugi, un lielajos centros veikalu logi atkal preču pārpilni.

Vēl lielāku pārsteigumu piedzīvo apmeklētājs, kas Minchenē, Diseldorfā vai Hamburgā var sev atļauties palūkoties jaunceltajos lokālos un luksa preču tirgotavās. Nekad vēl Vācijā nav bijis tik daudz elegantu naktslokālu, jaunu kafejnīcu, ļoti grezni ierīkotu antikvāriātu un gleznu galeriju privātu tirgotāju rokās kā pašreiz. Naktslokāli bieži pārpildīti, kas īpaši sakāms par Rūras apgabalu, kur taisni visdārgākos restorānos apmeklētāju netrūkst. Pie tam šī izklaidēšanās ir ļoti dārga.

Turpretim statistika rāda, ka, piem., Bavārijā pašreiz 80 proc. visu strādājošo izpeļņa mazāk nekā 300 markas mēnesī. No tiem puse saņem mazāk nekā 200 markas. $^3/_4$ visu pelnītāju nav vientuļnieki, bet ģimenes cilvēki, vai arī uztur kādu piederīgo. Tāpēc nav brīnums, ka katrā vietā Rietumvācijā strādātāji sajūt naudas trūkumu. Tā ir raksturīgākā jaunās saimniecības pazīme. Naudas ir par maz. Tas tā nav tikai algas saņēmējiem, amatniekiem vai brīvo profesiju strādniekiem, bet arī lieliem uzņēmumiem un pat bankām.

Kāds zviedru žurnālists nesen iztaujājis bij. Hitlera saimniecības ministru Dr. Hjalmaru Šachtu, ko bieži sauc par „saimniecības burvi". Arī Šachts atzīst, ka Vācijas saimniecība pašreiz atrodas iespējamas krizes priekšvakarā, ja nemazinās bezdarbu un nepavairos naudas apgrozību.

Bezdarba problēma rāda, cik vāja patiesībā ir šodienas saimnieciskā struktūra Vācijā. Ir gan tiesa, ka Rietumvācijā pašreiz sasniegti 90 proc. pirmskaŗa ražošanas, bet, piem., 1936. gadā tagadējā Rietumvācijas daļā dzīvoja 38 milj. cilvēku, kamēr pašreiz ir apaļi 46 miljoni. No tiem darba spējīgu ir tikai 12 milj. Tikai mazliet vairāk kā viena ceturtā daļa iesaistīt aktīvā ražošanas procesā. Salīdzinājumu pēc var pieminēt, ka ASV 150 milj. iedzīvotāju balstās uz 63 milj. strādātāju, kas ir vairāk par divi piektdaļām no kopskaita. Tas izskaidrojams ar to, ka Vācijā pašreiz ir kaŗa seku dēļ ļoti augsts procents vecu, sakropļotu un darba nespējīgu. Augstāks par normālu ir arī mazo bērnu skaits.

Harijs F. Kērns, ko uzskata par vienu no gaišredzīgākajiem ASV saimnieciskiem reportieŗiem, nesen apmeklēja Rietumvāciju un uzkavējās Frankfurtē. Pēc viņa domām vācu saimniecība jau šai ziemā var piedzīvot lielu krizi, ja tai nedos: 1) Tūlītējus lielus pasūtinājumus, 2) lētus brīvi pieejamus kredītus, un 3) tūlīt nepārtrauks modernāko uzņēmumu demontāžu. Viss tas jādara, teicis Kērns, lai nodrošinātu vāciešiem darbu.

Pašreiz bezdarbnieku skaits Rietumvācijā ir 10 proc. no strādātājiem — 1,2 milj. Šis skaits mēnesi no mēneša aug un paredzams jau decembrī sasniegs apaļus 2 miljonus. Stāvokli jo grūtāku padara tas fakts, ka vāciešiem nav nekādu ietaupījumu, ar ko pārlaist grūtāko periodu.

Par vienu visi novērotāji vienis prātis. Tas ir vācu uzņēmības gars un lielā griba, vienalga kā, pārvarēt pašreizējās grūtības un agri vai vēlu izcīnīt Vācijas ražojumiem pasaules tirgū atkal to vietu, ko ar pilnu pamatu skauda tiklab angļi, kā amerikāņi. Šī ticība un paļpaļāvība, liekas, ir arī galvenais balsts D-markas stabilitātei. Tās augstajam kursam par iemeslu pa daļai ir vāciešu vienaldzība pret dolaru, jo arī par marku pašreiz var pirkt ko vien grib.

D-marku emisija līdz šim bija ļoti ierobežota, un pašreiz jaunās Rietumvācijas pirmais uzdevums būs iesniegt augstajam komisāram Meklojam likumprojektu, par ilgterniņa aizdevumiem rūpniecībai, kā arī īstermiņa palīdzību sīkrūpniecībai un amatniekiem. Šķiet, ka angļi un amerikāņi izlēmuši nākamās nedēļās atbrīvot 590 miljonus marku kredītiem no maksājumiem armijai un 500 miljonus no Maršala plāna fondiem. Pēc tam esot paredzēts likumprojekts par nodokļu pārkārtojumu, jo pašreiz vācieši maksā augstākos nodokļus pasaulē. Visi ienākumi pāri 15.000 markām tā noslogoti ar nodokļiem, ka rūpniekiem nav nekāda profita savu peļņu ieguldīt uzņēmumu paplašināšanā. Ar to izskaidro pārpildītos naktslokālus. Naudu vienkārši nodzīvo un nodzeŗ, lai tā nenāktu nodokļu inspektoram. Otrs iemesls laikam gan būs gluži dabīga kāre pēc luksa pēc 6 smagiem kaŗa gadiem.

Lai gan Vācijas saimnieciskā atdzīvošanās, viena gada laikā pārsniedzot daudzas Rietumeiropas uzvarētāju zemes, ar pamatu jāuzlūko par brīnumu, par tālāko nākotni un saimniecisko uzplaukumu Rietumvācijai ir lielas rūpes. Reparāciju maksājumi, okupācijas izdevumi, dārgā ražošana, grūti pieejamie kredīti un nespēja pašiem sevi uzturēt būs faktori, ko diez vai spēs pieveikt vāciešu strādīgums un organizācijas talants bez palīdzības no ārienes. Vācu liktenis arī pēc Maršala plāna palīdzības beigām 1953. gadā, liekas, būs atkarīgs no spēkiem un polītikas viņpus Elbai un Reinai.

B.

Viens miljons cilvēku bez pajumtes

Londona (D). — BBC ziņo, ka Ziemeļindijā notikusi briesmīga dabas katastrofa. Pārplūstot Kozi upei, bez pajumtes palicis apmēram 1 miljons cilvēku. Ārkārtīgi spēcīgā straume aizrāvusi sev līdzi daudzas sādžas. Apmēram 9 miljoniem zemnieku iznīcināti sējumi. Indijas valdība baidās, ka šajā katastrofā būs aizgājuši bojā arī ļoti daudzi cilvēki. Uz plūdu piemeklētajiem apgabaliem ar lidmašīnām, smagajiem automobiļiem un vilcieniem nosūta pārtikas līdzekļus un medikamentus.

NĒĢEŖUS VARĒS PĀRVĒRST BALTAJOS

Stokholmas Tidningen ziņo, ka Amerikā atrasts jauns medicīnisks preparāts, ar kuŗu palīdzību iespējams iznīcināt melnā pigmenta iedarbību nēģeŗu ādā. ASV nēģeŗu aprindās cer, ka ar šo līdzekli tagad varbūt izdosies novērst lielo plaisu, kas arvien vēl šķiŗ krāsainos lielās demokratijas pilsoņus no baltajiem. Pielietojot līdzekli baltajiem, tos savukārt varot pārvērst bez jebkādas saules iedarbības tumši brūnos cilvēku rases pārstāvjos. (i)

ARMANJAKUS, HENESIJUS BRŪVĒ TEPAT ŠVĀBIJĀ

Virtembergas lauksaimn. ministrija Štutgartē nākusi uz pēdām veselai krāpnieku un spekulantu bandai, kas, lietojot viltotas slavenu firmu etiķetes, laidusi pārdošanā zemas kvalitātes degvīnu. Ministrijai licies aizdomīgi, ka gandrīz katrā pārtikas veikalā piedāvāts pirkšanai „īsts" Armanjaks un tikpat „īsts" Henesijs. Pārbaudē viegli noskaidrojies, ka, kaut gan etiķetes gandrīz pilnīgi līdzinājās attiecīgo franču ražojumu uzrakstiem, pudeļu saturs daudzos gadījumos gaužām mazvērtīgs.

Etiķetes pilnīgi atklāti izgatavotas kādā Minchenes spiestuvē. To pasūtinātājs tomēr bijis tikai starpnieks, un degvīna brūvētāji esot meklējami „zināmās DP nometnēs", kur arī notiekot viltoto etiķešu uzlīmēšana pudelēm.

Kaut arī zināms, ka lielāks franču dzērienu daudzums šādā vai tādā ceļā bez muitošanas iekļūst arī amerikāņu joslā, vairums te piedāvāto franču konjaku un liķieru tomēr ir vienkārši vietējie viltojumi. Virtembergas un Bādenes pārtikas preču tirgotāju organizācijas tādēļ brīdinājušas savus biedrus neiepirkties alkoholiskus dzērienus no personām vai firmām, kas tiem mazāk pazīstamas.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Lasītājs gaida

Šovasar redakcijā bija iegriezies gleznotājs Jānis Kalmīte no kāda franču joslas ciema, kur tuvākā latviešu ģimene dzīvo 18 kilometru tālu. Viņš stāstīja par to, kā glezno savas pazīstamās latviešu rijas, kā aizver logu slēģus, lai svešā ainava ārpusē neizbiedētu viņa dzimtenes lauku atmiņas; kā soļo pa vācu ciemu, savu kurpju purngalos skatīdamies, lai svešā apkārtne neatņemtu to noreibumu, kas ar visu dūmu rūgtenumu no paša atdzīvinātās rijas nākdams, ļauj domās izstaigāt bērnības tekas. Tā viņš meklē, atrod un glabā sevī spēku, kas vajadzīgs, lai dzīvotu no šodienas uz rītdienu. Un ap viņu, tāpat kā ap daudziem no mums, jau tepat Eiropā savilkusies tā atmosfaira, kurā grūti elpo latvieši tālajās zemēs. Tā ir vientulība, kurā rezignācija, šī dzīves spēka laupītāja, izplaukst viskrāšņāk.

Bet gleznotājs stāstīja arī ko citu, proti — kā paiet viņa rīta stundas starp pulksten astoņiem un desmitiem, kad roka lāga neceļas, lai satvertu otu. Jo tad jāgaida pasts— vēstules, laikraksts. Tās ir saites ar ārpasauli, ar latviešu sabiedrību un tās dzīvi. Acis ātri pārskrien laikraksta slejām, meklējot to pašu spēku, kas citkārt jāmeklē atmiņās latviešu riju skatot. Un dažreiz, lai neteiktu bieži, ir jāviļas. Kur ir tie ugunsvārdi, kas apgaismotu šīs nogurdinošās dzīves apvārsni tā, lai varētu aizlūkoties kaut vai līdz pašas tuvākās nākotnes slieksnim? Kur ir tie paļāvības un mierinājuma vārdi, kas ļautu ticēt ka ne visas dienas tautas mūžā ir galā? Un tie vārdi, kas sasaista cilvēkus pāri jūrām; kas arī putekļos un drupās atrod pamatus jaunai dzīvei; kas atvieglina svešuma dzīves nastas un pateic tā spēka noslēpumu, kas cīņai par senajiem latviešu ideāliem pierasto un vispārīgo frāžu vietā dotu jaunu, patiesi spēcīgu impulsu — kur tie ir?

Tādu nav, vai arī tie atskan reti un slikti, vai arī vāji sadzirdami. Tāds bieži ir spriedums, kas šajā vientuļajā franču joslas ciemā dzirdams tikpat katēgorisks kā lasāms vēstulēs no Anglijas vai Kanādas.

Tā ir medaļas viena puse. Tās pamata raksturs ir prasība. Prasība ar visai pieticīgu saturu: dodiet mums uguns vārdus. Ne valsti, ne brīvību, ne atgriešanos, bet vārdus! Tikai vārdus, kas mums palīdzētu ticēt, dzīvot un cīnīties. Bet ja prasa, tad jābūt arī kādam, no kā prasīt; prasībai jābūt adresētai. Un adresāts ir tas, kas atrodas medaļas otrā pusē.

Laika zobs šo mūsu nacionālās dzīves, šo mūsu garīgās satversmes un sabiedrisko tikumu simbolisko medaļu ir grauzis tā, ka tās pirmā puse, gadu plūsmā prasībām pieaugot, kļuvusi arvien reljefāka un skaidrāka, bet otra — devēja puse nodilusi un pamazām zaudē kontūras. Tie ir rūgti vārdi, kas nebūtu jāsaka, ja atmiņā nebūtu brīvības cīņu laiks ar visu toreizējo latviešu intellektuālo sabiedrību. Šie vārdi būtu arī mazāk rūgti, ja nebūtu atmiņā abu pēdējo okupāciju laiks un īpaši tas kaŗa posms, kas skāra mūsu zemi tieši. Cik vientuļa bija palikusi tauta! „Dievs, tava zeme deg" ātri aplidoja pagastus, un tas bija gandrīz viss, pie kā toreiz, putekļu un pelnu viesulī, varēja tverties — tas bija kā ūdens, kas atspoguļo liesmas un reizē parāda debesis, atgādinādams, ka tajās mājo Dievs. Un nu?

Divu kaŗu rībona rimusi. Otrais it kā aizslaucījis pirmā atraisītos, ideālisma svaidītos nacionāli revolūcionāros spēkus, it kā apdzēsis cīņas vārdu ugunis, ar retiem izņēmumiem it kā padarījis vienaldzīgus, rimtus un īsredzīgus pašus tos, kuŗu cilts ir neiznīcīga tik pat ilgi, cik ilgi dzīvo tauta — tie ir mūsu intellektuālās pasaules gara un mākslas dzīves pravieši, valdnieki un kalpi. Piecus gaŗus trimdas gadus svešniecības gaitu lielā saime aizvadījusi, būdama kā miesa, kas dzīvo blakus savām smadzenēm bez ciešākas organiskas saistības ar to, uzticēdamās pati savai sirdsapziņai un individuālajiem pārdzīvojumiem, kuŗu jēgu, sakarības un nozīmi sakārtot un parādīt vēsturiskā, nacionālā vai vispārcilvēciskā aspektā cēlusies tikai reta spalva, vērusies reta mute; nemaz nerunājot par tautas dvēseles spēku organizēšanu, saliedēšanu un vadīšanu kādā noteiktā virzienā. Šeit nav runas par mūsu iestādēm vai citiem sabiedriskiem institūtiem, bet par to brīvo, pārlaicīgo un suverēno personu un personību kopumu, kuŗu rokās guļ mūsu kultūras, mūsu nacionālās dzīves veidošana. Mūsu sabiedriskās un laikmetīgās problēmas it kā kļuvušas par politiķu, sabiedrisku darbinieku un kaŗavīru monopolu, un tikai retumis viņu vidū ieraugām parādāmies kādu rakstnieku vai gleznotāju. Trimdas sabiedriskās dzīves sajauktajā korī gan bijis un vēl tagad ir daudz balsu, bet atskanējusi tikai pavisam reta dziesma. Niklāvs Strunke reiz mudināja trimdas māksliniekus iemūžināt savos darbos laikmeta traģiku, bet viņa aicinājums bija sacerēts tik neizdevīgi, ka tam neradās sekotāji. Kāda polemika Zviedrijas un Vācijas latviešu mākslinieku starpā pievērsa gan daudz intereses, taču attiecas tikai uz gluži lokālas dabas parādībām.

Pa tam ir pagājuši gadi un izklīst ne tikai tauta, bet arī tie, no kuŗiem tā visu laiku gaidījusi un gaida kādu vārdu, tie, kuŗu viedoklim, spriedumam un nostājai būtu jāveido sabiedriskā doma. Daudzus no viņiem mēs vairs nekad, patiesi ne redzēsim, ne dzirdēsim. Emigrācija, eksistences problēmas, dienišķā dzīve — tie ir apstākļi, kas attiecas uz visiem trimdiniekiem vienādi. Un šī vienādība tik svarīgi uzgūlusies mūsu sabiedriskai domai, ka no visa pārdzīvotā nogurusi, tā tusnīdama, ņurdēdama un žāvādāmās ilgi grozās un plok, uz atmiņu, nopūtu, skumju un žēlabu maisiņa nezināmi ilgam miegam iekārtodamās. Tā rodas paradoksālais stāvoklis, ka dažu labu mūsu kultūras dzīves prominenci gan pavada ziedi un reveransi, bet paši pavadītāji paliek tukšā. Mīlestība un cieņa, ar kādu latvietis kopš sendienām bijis pieķēries savam rakstniekam, gleznotājam un mūziķim — tā pirmo reizi tautas mūžā paliek it kā vienpusīga, lai neteiktu pievilta — taisni tagad, kad dzīvā miesa gaida dzīvo smadzeņu pavēles, kad nogurusī dvēsele gaida vārdus — un kaut arī tie nebūtu ugunsvārdi.

Bet vēl jau visi nav projām un vēl daudz kas palicis sakāms arī palicēju starpā. Un nevar taču būt, ka mūsu kultūras nesēji un veidotāji būtu kļuvuši tikai par privātās personīgās dzīves dzīvotājiem vien, kam ar norisēm tautas dzīvē un dvēselē tikai tik daudz sakara kā jebkuŗam trimdas gaitu minējam. Un kaut arī viedokļi krustotos un domas un uzskati sadurtos, vispirms ir taču svarīgi apzināties, ka latviešu rakstnieks, gleznotājs un mūziķis arvien vēl ir tai vietā, kur tam jāatrodas, kamēr vien galva un ķermenis ir viens, kamēr vien latviešu kultūras un sabiedriskās dzīves veidotājs iet savai tautai pa priekšu.

Kur un kā to apliecināt?

Vēl mums Vācijā ir viens latviešu laikraksts un vairāki citās zemēs. Bet latviešu lasītāji tagad ir visās pasaules malās.

Pāvils Klāns

J. Raini pieminot

Viņa 20 gadu nāves dienas atcerei

„Klusi rokas uzliekam
Brīvās Latves karogam:
Topi, audzi, brīvā Latve,
Brīvu tautu kopībā!
Tavi bijām, tavi esam,
Tavi būsim mūžībā."

Ar šādu zvērestu Latvijas karogam trimdinieks Rainis stiprināja mūs tanī smagajā laikā, kad pirmā pasaules kaŗa beigu posmā mēs vēl tikai cīnījāmies par brīvu Latviju. — „Zeme, zeme, kas tā zeme? Zeme, tā ir valsts!"—teica viņš jau toreiz, kad mūsu zeme vēl nebija valsts. Un — „Daugav' abas malas Mūžam nesadalās: I Kurzeme, i Vidzeme, i Latgale mūsu," — dziedāja viņš tālāk savā „Daugavas" sērdieņu dziesmā, kaut taisni tolaik mūsu zeme bija okupācijas varas vidū pušu šķelta. Ar šādu pravietisku ticību brīvai vienotai Latvijas valstij un prasību pēc tās ar dzejas ieročiem rokās Rainis ierindojās cīnītājos par visas tautas lietu, un visa tauta nedalīti viņu atzina par savu. Toreiz Rainis bija garīgā maize mūsu strēlniekiem pēdējo brīvības cīņu laikā, kad tie gāja pret Bermontu Kurzemē un pret komūnistiem Latgalē ar Raiņa Daugavu savā kaŗavīra somā, ar tanī ietverto kvēlo ticību brīvai Latvijai — sirdī.

Rainis piedzima Augšzemgalē, pārticīgā, jā, pat kundziskā ģimenē: viņa tēvs bija vairāku muižu nomnieks. No bērnības laika zemapziņas dziļajos noslāņojumos nogūla Augšzemes bagātais folkloras pūrs. Šis slānis vīra gados devis dzinumus daudzo Raiņa darbu nacionālajos motīvos. Bet klusā zēna atšķirtībā no gājēju bērniem bija

arī auglīga zeme vienpatības dīgļa nobriešanai līdz absolūtas vientulības apziņai, kas klasiski dokumentēta dzejolī Kalnā kāpējs. Izglītību Rainis varēja iegūt pirmšķirīgu bez materiālām raizēm vai trūkuma: Rīgā vidusskolas un Pēterpilī juridiskās fakultātes. Jaunais jurists sabiedrībā kļuva pazīstams ar avīžnieka darbu, rakstīdams jaundibinātajos latviešu kreisā novirziena izdevumos, kas pagājušā gadsimta beigās ievadīja latviešu sociālisma idejas. Daļa jaunō studējošo un studēto latviešu apvienojās nelegālā sociāldemokratu partijā, arī Rainis bija viņu vidū. Šajā laikā Rainis iepazinās ar Aspaziju, kas bija jau sumināta dzejniece. No kollēģiālām attieksmēm ātri izauga mūža mīlestība. Šo dzīves posmu intīmā vaļsirdībā atklāj publicētā dzejnieku pāŗa sarakstīšanās. Tā apliecina, ka par dzejnieku Raini latviešu tautai ir jāpateicas Aspazijai, jo tikai Aspazijas ticības balstīts Rainis nopietni pievērsies dzejai un arī pats ieguvis uzticību savam dzejnieka talantam. Cik liels bija šis talants, cik daudzpusīga viņa izjūtu pasaule, cik plašs viņa garīgo centienu apvārsnis, to gaiši pierāda šajā posmā veiktie galvenie darbi: pirmais dzejoļu krājums Tālas noskaņas zilā vakarā un Gētes Fausta tulkojums. „Tālo noskaņu" izjūtu skāla no vistrauslākajiem intimo pārdzīvojumu vibrējumiem, piemēram, Sīkie pirkstiņi vai Zelta tvaiks, pieaug līdz pastara bazūņu varenībai sociālajos dzejoļos, piem. Pastara tiesa vai Pazudušais dēls. Ar konģeniālo Fausta tulkojumu Rainis plaši atvēra latvju rakstniecības tolaik vēl pašauros logus uz Vakareiropas kultūru.

(Turpinājums 6. lpp.)

J. Rainis

Prologs Pūt, vējiņi

Pūt, vējiņi, dzen laiviņu,
Aizdzen mani Kurzemē...

Tās gaŗi elstās sēri jautrās skaņas,
Kam līdzi mīļu pasaulē vairs nava,
Man miera nedeva tos gaŗos gadus.
Kur ir tas vējiņš, kas i mums reiz pūstu?
Kas dzītu dzimtenē i mūsu laivas?
Ak, pārāk liela jūŗa, vējiņš mazs,
Mēs gaidam, kas mūs nestu, lielo vēju.
Mums ir tas solīts gan, bet vēl nav dots,
Kā kurzemniece sola, bet ne deva.
Tad mēs ar dziesmām remdam savas ilgas.
No dziesmām laivu taisam, skaņām vēju:
Ar ilgu brāļiem kopā sasēduši
Uz tēvu sapņu mājām aizlidojam.

Jānis Klīdzējs

Brālis pārnāca

(1. turpinājums).

Gribējās steigties, tikt tālāk projām no vietas, ko daži bija saukuši par robežas pārejas punktu. Kaut ātrāk varētu tikt kādā vilcienā, kas brauktu projām no šejienes tūlīt!

Staņislavs pārkāpa sliedes un steidzīgiem soļiem gāja taisni uz kādu vilciena sastāvu, jo tur bija pamirdzējusi gaisma rīta ausmas mijkrēslā. Laikam kāds bija uzrāvis sērkociņu.

„Stāt!" asi noskanēja kāda balss, un Staņislavam blakus izauga pelēks stāvs ar šauteni rokās.

„Atpakaļ!" tā pati krieva balss pavēlēja vēlreiz.

Viņš metās atpakaļ.

No vilciena sastāva atskanēja bērna raudas:

„Māmiņ, māmiņ... Es negribu! Es negribu, ka te tik tumšs..."

Tā pati sīkā balstiņa pēc brīža:

„Ēst! Man gribas ēst... Māmiņ, kāpēc tu man nedod ēst?"

Šie raudieni bija latviešu valodā.

To dzirdot, Staņislava pierē iekrita drošinātāja doma: Jau esmu Latvijas pusē!

Savā raudienā bērns visskaņāk bija izkliedzis vārdu: ēst! Tukšums Staņislava pakrūtē piepildījās ar asu sāpēšanu. Viņš košļāja lūpas, rija siekalas un taustījās pa kabatām. Tur nebija nekā. Acīs viņam rādījās lieli, brūni maizes klaipi. Jau pirms trijām naktīm viņš bija apēdis pēdējo garozu.

Viņš pārvilka ar pirkstiem pār acīm un skatījās visapkārt: te bija iela, bruģa akmeņi, ielas malās sazēluši koki un tālāk dažas ēkas. Maizes klaipi bija nozuduši.

Vai es jau sāku zaudēt prātu? — viņš domāja, pieri berzēdams. Tad viņš paskatījās visapkārt un sāka pats sevī atkārtot pavēles: Domā skaidri! Jau ir gaisma. Te ir iela. Te nevar būt nekādas maizes. Tie ir vājuma murgi. Jātiek mājās! Jātiek mājās! Sāc iet! Ej!

Viņš sevi mudināja tāpat kā tanīs reizēs, kad ogļu šachtās pazemē bija uznācis vājums un gribējās apsēsties un aizvērt acis, jo zināja, ka tie, kas tā bija apsēdušies un aizvēruši acis, otrā rītā no šachtas tika izvilkti jau kā līķi.

Visu savas apziņas modrību sakāpinājis, viņš paskatījās visapkārt. Aiz sliedēm bija tas gaŗais vilciens, no kurienes raudāja bērns. Lokomotīve stāvēja uz to pusi, no kuŗas viņš pats tikko bija ieradies. Likās, ka aiz šo vagonu sienām runātos, vaidētu un raudātu daudzas balsis. Viss uz to pusi tā savādi šalca un dunēja, it kā liels bērinieku gājiens bēdās par kādu mirušo slāpēti kunkstētu un nopūstos.

Ar sitiena spēku Staņislava nogurušajās smadzenēs iekrita skaidrība: aizvedamo vilciens, tas ir aizvedamo latviešu vilciens!

Bailēs, kuŗās dienu no dienas jau gadiem ilgi bija mirkusi katra vēl dzīvā šūna Staņislava Silāna augumā, viņu tagad satvēra ar pēkšņu sparu: ja tie pamana mani un iemet šinī vilcienā? Bēgt, bēgt! Noslēpties kaut kur!

Viņš ātri paskatījās apkārt, iespējas novērtēdams: kur te labāk varētu noslēpties, ja viņu sāktu kāds gūstīt?

Ap miesta ielu, kuŗā viņš, steigdamies, bija iemaldījies, bija tikai retas mājas ar dažu ceriņu krūmu, ābeli vai bērzu pie stūŗa. Iela bija tukša no gājējiem. Tie, ar kuŗiem viņš reizē bija izgājis caur kontroles baraku, bija lielā steigā nozuduši uz visām pusēm.

Šis tukšums un klusums Staņislavu biedēja vēl vairāk. Viņš sāka skriet. Projām, projām! Kaut kur tālāk!

Tikai dažas minūtes skrējis, viņš stājās. Viņu pārņēma nespēks, un acīs atkal rādījās maizes klaipi.

Varbūt vajadzētu pieklauvēt pie kādām durvīm un palūgt. Te jau bija Latvija, te jau vajadzētu būt maizei. Vai tie, kas ar maisiem rokās brauca kopā ar viņu vilcienā, neteica, ka aiz robežas būs maize?

Bet jau tūlīt arī par savu jauno nodomu sāka šaubīties un sabijās. Viņam likās, ka aiz katrām durvīm, kuŗas te viņš atvērs, būs policija un uzkliegs: „Stoj!"

Viņš pagriezās atpakaļ. Atkal acīs rādījās maizes klaipi, un tie auga arvien lielāki. Viņš pievēra acis, sakoda zobus un raudzīja norīt siekalas, bet arī to bija maz. Kaklā sūrkstēja sausums.

Ēst! Vienīga ko, bet ēst un tūlīt! Ielas malā bija kastaņu koks. Tā lapotnē spīdēja zaļie bumbuļi. Staņislavs pasniedzās un abām rokām sāka tos plēst, tvēra zobos un steidzīgi košļāja.

Pa dārza vārtiņiem iznāca jauna sieviete ar zaļu lakatiņu galvā. Pamanījusi savādo cilvēku pie kastaņa, viņa apstājās.

Vai kāds prātā pajukušais?—pirmajā mirklī sieviete padomāja. Tagad tādi te gadījās bieži. Noplīsis un bālu mirēja seju. Arī tādi tagad te bija redzami ik uz soļa. Kāds klaidonis no robežas viņas puses! Viņa jau gribēja pagriezties un aiziet, bet kāda tuvības zīme viņa sejā teica: tomēr tāds kā savu ļaužu. Viņš bija gaŗa auguma, tērpts gan ielāpainās biksēs un svārkā. Īsi apgriezti mati, augsta piere, šaura, līdz kauliem izdilusi un bārdas rugājiem noaugusi seja. Nē, nevarētu būt, ka šis no svešajiem — sieviete domāja. Viņam augsta piere un lielas acis. Vairumam to, kas nāk no aizrobežas, ir tik zemas pieres — turpat mati, turpat acis. Bet tomēr tā kā ne mūsējais — kāpēc viņš tā ērmīgi rij šos zaļos kastaņu ezīšus?

Tad viņa izdzirda no šī savādā cilvēka mutes izskanam tādus kā vārdus, kā guldzienus:

„Velni... velni... velni..."

Sieviete piespieda abas rokas pie krūtīm: tas nebija svešais.

„Lai Dievs žēlīgs! Kas ar jums?" paspērusi soli tuvāk, viņa iesaucās.

Staņislavs satrūkās. No viņa nokrita tumsas aizkars. Pacēlis galvu, viņš redzēja sievieti, kādu nebija redzējis jau gadiem. Pirmā doma viņā bija: laikam gan es izskatos briesmīgs, ja viņa kliedza tādā baiļu balsī. Tad viņš atcerējās, ka košļā zaļos kastaņus. Aizgriezies projām, viņš tos izspļāva un tikai tagad sāka sajust savā mutē sūrstošo rūgtuma garšu un stāvēja kā nedarbā pieķerts un nokaunējies.

„Ai!" viņš caur zobiem novaidējās un iesita ar delnu sev pa pieri.

„Kas noticis? Jūs esat slims."

„Nē, nē... Es... neko... Nekas nav noticis... Es tikai gribēju iet uz vilcienu," viņš teica taisnodamies.

„No kurienes jūs nākat?"

Viņš neuzticīgi paskatījās visapkārt.

„Kas tur tanī vilcienā?"

„Klusāk!" viņa čukstēja. „Šonakt atkal ķēra cilvēkus. Iesim tālāk."

Pēc brīža viņš pateica:

„Es no Donbasa... No oglēm..."

„Ilgi sabijāt?"

„Četri gadi."

Tagad visapkārt paskatījās sieviete, lai kāds nedzirdētu to, kas viņai sakāms.

„Arī mans vīrs... ir tur... kaut kur... nekā nezinu... Iesim ātrāk!"

Viņi nogriezās no ielas. Parādījusi Staņislavam vietu, kur dārza ogulājos apsēsties un pagaidīt, sieviete aizsteidzās.

Drīz viņa nāca ar piena pudeli, sieru un klaipu maizes.

„Apēdiet. Te neviens neredzēs."

Viņš ēda un ēda. Neko ne dzirdēja, ne arī saprata, ko viņam vaicāja vai teica. Visas viņa domas un jutoņu piepildīja ilgi nejustā maizes garša.

Kad necerētā pavadone nāca viņam līdz uz vilcienu, jau iedams, viņš sāka grimt miegā, un viņa domas un mēle vairs neklausīja nekādām pavēlēm. Atradis vilcienā vietu, kur vēl varēja apsēsties, viņš tūlīt iegrima smagā miegā.

Rēzeknē, kur Staņislavam bija jāpārsēžas, viņu atmodināja kāds skolas zēns, čukstēdams:

„Celies, celies! Tu teici, Rēzeknē tev esot jāpārsēžas... Es zinu, pazīstu — tu nāc no gūsta... Tu esi bijis mūsu kaŗavīrs..."

Kad Staņislavs bija atmodies pilnīgi, viņš gribēja kaut ko zēnam pavaicāt.

Vēl tikai dažus mirkļus zēns te bija. Viņš salika savus rādītāja pirkstus krustā pret savām krūtīm un, Staņislavam paskatījies acīs, izlēca no vagona.

Staņislavs lauzīja galvu: ko tas nozīmēja? Kas gan tā varētu būt par zīmi?

(Turpinājums sekos).

ESLINGENAS LATVIEŠU TEĀTŖA VIESIZRĀDES

ar R. Blaumaņa noveles drāmatizējumu „Brīnumzālīte" notiks: Ansbachā 16. septembrī, Fišbachā—17., Valkā — 18., Ingolštatē — 19., Mildorfā—20., Traunšteinā—21., Berchtesgādenā — 22., Minchenē — 24., Augsburgā — 25., Memingenā — 26., Kleinkecā — 27., Karlsrūē — 29., Frankfurtē — 30., Hanavā — 1. oktobrī un Vircburgā — 2. oktobrī.

J. Raini pieminot

(Turpinājums no 5. lpp.).

Pa tam bija sācies jaunais gadsimts. Sociālo ideju sēkla, pagrīdē dīdzināta, bija sazēlusi kupla un sagatavojusi 1905. revolūcijas gadam bagātu pļauju. No trimdas Krievijā atgriezies, Rainis ar Aspaziju tikai īsu brīdi paguva pabūt dzimtenē; revolūcijas atplūdi viņus aizskaloja tālā un ilgā emigrācijas dzīvē Šveicē. Tieši Kastaņolā nodzīvotie gadi izaudzināja Raini par visas Latvijas dižo dēlu. Līdz tam Raiņa plašākā popularitāte bija vienpusīga, galvenokārt revolūcionāri noskaņotajā tautas daļā viņa sociāli revolūcionāro dzejoļu dēļ. No Kastaņolas Rainis sāka raidīt uz dzimteni vienu pēc otra savus lielos drāmatiskos dzejas darbus, kas visi savu galējo piepildījumu ieguva skatuviskos atveidojumos. Vēl Latvijā sarakstītajai simboliskajai drāmai Uguns un nakts nu sekoja teiksmaini vēsturiskā Induls un Arija, saulgriežu pasaka Zelta zirgs, tautasdziesma Pūt, vējiņi, patriotiskā Daugava, allegoriskā Spēlēju, dancoju un Krauklītis un beidzot Jāzeps un viņa brāļi. Ievērosim: visi šie drāmatiskie sacerējumi, izņemot pēdējo, ir izveidoti no folkloras un latvju senvēstures motīviem. Tātad: Rainis ir juties latvietis, gremdējies latvju gara izpausmes tradicijās, meklējot ciešāko apvienojumu savu — jaunlaiku cilvēka sociālo nākotnes ideju — un tautas pašas pagātnes izpaudūmu starpā. Pēc politiskās pārliecības Rainim bija jābūt internacionālistam, pēc savas radītāja gara satversmes viņš radīja darbus, kas spilgti nacionāli nevien formas izvēlē un motīvos, bet arī saturā. Gadu tecējumā arvien vairāk piemirsās Raiņa krasi revolūcionāro dzejoļu krājumi — Vētras sēja un Tie, kas neaizmirst, jo tos aizēnoja brīnišķīgā, domu un jūtu daudzkrāsainībā starojošā dzejoļu grāmata Gals un sākums vai arī eteriskas mīlestības apskaidrotās Ādio, bella vai Sudrabota gaisma. Jau šajās grāmatās pārsvarā esošais Raiņa individuālisms visspilgtāk dokumentējās traģēdijā Jāzeps un viņa brāļi.

Gadi nāca un gāja ar saviem liktenīgajiem notikumiem. Nodibināja Latvijas valsti. Jaunajai Latvijai nu vajadzēja visus viņas lielos cilvēkus vienotam valsts un kultūras darbam. Tauta ilgodamās gaidīja pārnākam Raini ar Aspaziju. 1920. gada pavasarī tas notika. Dzejnieku pāri saņēma tautas prieks un jaunatnes gaviles. Tad sākās darba diena: Rainis stāvēja kūmās topošajam Dailes teātrim, Rainis bija izglītības ministrs, Rainis bija Nacionālā teātŗa direktors, Rainis bija saeimas deputāts. Diemžēl daudzie sabiedriskie pienākumi reducēja Raiņa dzejnieka darbu brīvajā Latvijā un trim lielākām lugām — Rīgas ragana, Iļja Mūromietis un Mīla stiprāka par nāvi, — no kuŗām neviena tomēr nav ieguvusi tādu ietekmi un nozīmi tautā kā viņa Kastaņolas posma darbi.

Dziļā garīgā vientulībā atrāvies savu darbu un piezīmju kārtošanai kopotajiem rakstiem, draugu un biedru neapsveikts, Rainis savā jūrmalas mītnē piedzīvoja un pavadīja savu pēdējo dzimumdienu. Varbūt tai naktī Raiņa sirds pārsāpēja galējo vienpatības traģismu, jo nākošajā — 1929. gada 12. septembŗa rītā tā piekusa dzīvot.

Pilnīgākai Raiņa personības noskaidrošanai lielu darbu ir veikusi Aspazija, pēc viņa nāves uzņemdamās kārtot un publicēt Raiņa dienas grāmatas un dažādos darba plānus un uzmetumus. No viņa dienas grāmatas tad nu raugās pretī tā sāpju izvagotā vientuļa seja, kuŗu Rainis atklātībā tik rūpīgi slēpa zem sabiedrības cilvēka mūžam starojošās laipnības maskas.

Tās ticības straumes, kas no Raiņa darbiem plūdušas cauri Latvijai visus gaŗos gadus, nāv aizsērējušas arī tagad. Vēl vienmēr dzīvo Latvijas spēka simbols Lāčplēsis, Latvijas maigums Laimdota un daile Spīdola, un mēs ticam, ka šī trejapvienība reiz uzvarēs melno bruņinieku, lai tas nācis no rietumiem vai austrumiem. Vēl vienmēr cildenā Dīna, pazemīgā Vizbulīte, kautrā Baibiņa un nesavtīgais Antiņš ir sirds varoņi, kas, mīlestībā upurēdamies, uzvar un atpestī. Šo mantojumu nekas un neviens latvju tautai vairs nevar atņemt. Tas nāk arī mums līdz mūsu trimdas postā un stiprina ticību sev un savas tautas nākotnei. Jo sevišķi šajās dienās, kad visa kultūrālā pasaule godina vācu ģeniju Gēti viņa 200. dzimumdienas atcerē, mēs klusībā lepni apzināmies, ka arī mums ir sava īpaša tuvības attieksme ar šiem svētkiem: mūsu ģeniālais dzejnieks Rainis ir atdzejojis mūsu skaistajā valodā to darbu, kas ir stiprākais balsts Gētes pasaules slavai. Bet godinādami savu Raini viņa 20. nāves dienas atcerē, neaizmirsīsim, ko esam viņam vēl parādā: vēl jānāk laikam, kad lielā pasaule pazīs un godinās arī mūsu Raini.

Paula Jēger-Freimane.

Pusotras stundas ar Ortegu i Gasē

Izceļojis uz Ameriku un piedalījies tur Gētes svinībās, Madrides metafizikas profesors Dr. Hozē Ortega i Gasē, viens no ievērojamākajiem, ierosinājumu bagātākajiem un pārdrošākajiem mūsdienu filozofiem, iegriezās arī Vācijā, atstādams daudz dziļu un interesantu domu nevien par Gēti, bet arī vispārcilvēciskajām tagadnes problēmām. Vācijā viņam jau no laika gala prāvs cienītāju pulks, te tulkoti un izdoti visi viņa ievērojamākie darbi (Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart): Masu sacelšanās, Par mīlestību. Apceres par techniku uc., kas pat pēc valūtas reformas izgājuši tautā vairākos desmittūkstošos eksemplāru. Par Vāciju šim slavenajam, pašreiz 66 gadus vecajam spānietim arī studiju laiku atmiņas, jo viņš klausījies lekcijas Marburgas, Getingenas un Berlīnes universitāšu auditorijās.

Pēc Hamburgas un Berlīnes Štutgarte Ortegam bija pēdējā apstāšanās vieta Vācijā. Virtembergas galvaspilsētai viņš veltīja nedaudzas, bet sirsnīgas stundas: ieradās gandrīz pusnaktī, runāja pl. 11 nākamajā dienā, un jau pēcpusdienā devās tālāk uz Parīzi.

Laikam reti kad kāds tik ievērojams priekšlasījums noticis darbdienas pašā pusdienlaikā kā Ortegas runa Štutgartē. Tāpēc rīkotāji bija cerējuši, ka paprāvajā techniskās augstskolas zālē vietu pietiks visiem dzirdēt kārajiem. Bet nepietika. Nepietika arī tad, kad cilvēki saspiedās uz palodzēm un apkures caurulēm, pieblīvēja ejas un durvis, tā ka bija jāņem klāt blakus telpa, kur runu pastiprināja ar skaļruņiem.

Ienākot zālē, Ortegam un viņa pavadoņiem ar elkoņiem bija jāatbrīvo sev ceļš, un tikko viņš bija nostājies pie runātāja pults, viņu noslēdza loks, atstājot tikai pāris kvadrātmetru brīvas telpas. Lūk, viņš: pamazs, elastīgs un svaigs kustībās, lielu, skaisti veidotu galvu, platu pieri, dziļām sirsnīgām acīm, enerģiskiem vaibstiem, sirmiem, pār galvu šķērsām pārsukātiem matiem. Tērpies tumšzilā, labi šūdinātā uzvalkā, ar tauriņa kakla saiti, viņš savā izskatā un stājā visai maz līdzinās mūsu iedomātam un grāmatās aprakstītam spānieša tipam. Filozofs, kas jaunības dienās bijis žurnālists, kāvies arēnā ar vēršiem un vēl tagad ir draugos ar pazīstamākajiem Spānijas vēršu cīņas audzētājiem; vīrs, kas pats sevi dēvē par retu filozofa un toreadora sajaukumu.

Viņš runā izkoptā, gramatiski pareizā vācu valodā, bet ar visai jūtamu romāņu akcentu, kas vārdus padara diezgan grūti saprotamus. Bet viņa teikums satura ziņā ir dziļš un izveidots līdz beidzamam, brīžiem ass un ciets kā tērauda zobens; vārdus pavada paskopas, bet ļoti personīgas un īpatnējas labās rokas kustības.

Klausītāji, kas, pavirši vērojot, likās vienkārši ļaudis, necili ģērbušies, katram teikumam sekoja ar lielu uzmanību. Par aplamu izrādījās kāda kaimiņa sākumā izteiktais apzīmējums — „Sensationslustige", nē, tie bija drīzāk „Wissensdurstige" — pēc zināšanām izslāpušie, kuŗu garam vajadzīgs kas vairāk nekā tikai maize, gaiss un apģērbs. Gandrīz katrs otrais atzīmēja Ortegas vārdus, un, kad runātājs franciski citēja kādu asprātīgu teikumu, puse auditorijas tūliņ uz to reaģēja — tikdaudz šo vienkāršo ļaužu saprata franciski. Un kad pēc runas Ortega devās uz savu mašīnu un viņu apstāja autogrammu mednieki, atkal kāds desmits ar filozofu sarunājās spāniski.

Savā pusotras stundas ilgajā runā, ko Ortega nepretenciozi nosauca — Kaut kas par Gēti, viņš izteica arī domas par dzejnieka saskarsmi ar tagadni, par mūsu laikmetu un cilvēka personību. Ortega norādīja, ka daudzinātais Gētes „rāmums" ir māns un cilvēka un viņa darbu samainīšanas sekas. Gētes dzīves drāmatisms bijusi diendienas cīņa ar paša personību, un šīs cīņas uzdevums — pašam sevi veidot. Teikdams, ka vēl nav sarakstīta Gētes biografija, Ortega asi vērsās pret filoloģijas profesoriem, kā to darījis arī savās agrākajās runās: daži profesori gan esot sarakstījuši Gētes biografijas, bet profesori zina ļoti maz no dzīves, jo akadēmiskā dzīve nav nekāda dzīve. Runu beidzot, Ortega aicināja tagadnes cilvēku turēt modru prātu un dzīvot optimistisku dzīvi.

Kājās piecēlušies, klausītāji sumināja lielo filozofu un ar ovācijām sagaidīja un pavadīja vēl uz ielas.

Arbo.

Latvju zemnieka dzīve baltvācu rakstnieka skatījumā

Bez liekas apdomāšanās, tūdaļ nopirku šo grāmatu — varbūt tādēļ, ka tās nosaukums „Pelēkais jātnieks" (Der Graue Reiter, Engelhornverlag Adolf Speman, Stuttgart) ir arī kāda Aleksandra Grīna romāna titullapā. Tikai, kad, romānu lasot, biju nonācis līdz vietai, kur tā varoņi saukti vārdos, es noskārtu, ka romāna autors Herberts von Hoerners katrā ziņā ir Baltijas vācietis.

Lai noprastu, ka romāna darbība risinas Latvijā, lasītājam jābūt latvietim, vai latviešu dzīves labam pazinējam (kāds katrā ziņā ir arī pats autors). Par Latvijas vārdu nemaz nerunājot, nav pat pieminēts vietas resp. pagasta nosaukums. Kādēļ autors no tā izvairījies, paliek nezināms. Romāna saturs īsumā šāds:

Ražas novākšanas laikā pāri Vecrumbu (vāciskā rakstībā — Wecrumbashof) sētai un laukiem joņo viesuļvētra. Saimniece bargajā viesulī saskata pelēko jātnieku, teiktu būtni, kas kādreiz dzīvojusi otrpusupes pilī. Nenodarot nekādu citu postu, viesulis noārda kūtij pus jumta. Zemnieks ir saīdzis, jo nu tikai viņš ievēro, ka jaunu jumtu uz laika zoba saēsto kūti neatmaksājas likt. Saimniece viņu mierina, — kopā ar dēlu Ansi viņi uzcels vēl labāku un dižāku kūti. Jā, to viņi darīs! Un kūti necels no koka, bet akmens, ko labi papūloties var sagādāt pilsdrupās. Nekavējoties viņš dodas pāri upei, lai vērotu, kā iegūt vajadzīgo materiālu. Braucienā viņš atceras teikas par pelēko jātnieku, kādas zēna gados dzirdējis no vecāsmātes: „Pelēkais jātnieks, savas dzīves laikā pats noklausīdamies citu dotos padomos un brīdinājumos, spoku gaitās kļuvis par brīdinātāju. Kam draud kāda nelaime, to viņš brīdina. Viņš neko nesaka, viņš nesauc, bet tikai māj ar roku, — tad ir zināms, ko tas nozīmē". Zemnieks atrod sadrupušā torņa mūrī plaisu. Ja to izdotos paplašināt tik tālu, ka daļa torņa nobruktu, — viņām pietiktu akmeņu kūtij un vēl paliktu pāri. Kā to darījis zēna gados, zemnieks lien pa mūri augšup, lai uzzinātu līdz kādai vietai plaisa stiepjas. Atpakaļ rāpjoties Vecrumba zaudē līdzsvaru. Tajā brīdī viņam liekas, it kā zem viņa pavidētu kāda ēna — pelēks jātnieks lēcienā. Laimīgā kārtā šim kritienam nekādu bēdīgu seku nav. Lai mūri apgāztu zemnieks kopā ar savu dēlu dzen plaisā sausa bērza koka ķīļus — rudens lietus laikā tie piebriestot pavērs plaisu un biezais mūris gāzīsies pa upes krastu lejup. Tā tas arī notiek. Kad nu zemnieks vēro savu roku darbu, parādās atkal pelēkais jātnieks, tikai šoreiz tas nav nekāds teiksmu tēls, bet gan viņpagasta policists, kurš pie tam izrādās par zemnieka bērnības draugu. Policista uztverē tīši nogāztais mūris ir nozieguma sekas, jo pilsdrupas atrodas pieminekļu valdes aizsardzībā. Vecrumbu saimnieks, kaut gan policistam Jurim uz viņu ir aizdomas, nodarījumā neatzīstas. Juris, vēlēdamies savam draugam palīdzēt akmeņus iegūt tiesiskā ceļā, iesniedz tā vārdā lūgumu attiecīgai iestādei. Sekojošajā ziemas laikā viņš bieži ciemojas pie sava drauga, līdz iemīlas tā meitā Mildā. Atļauja akmeņu saņemšanai kavējas, kādēļ zemnieks, gribēdams izmantot labo kamanu ceļu un būdams pārliecināts, ka atļauju saņems, ved akmeņus no pilsdrupām savā sētā. Kad nu pavasarī, palu priekšvakarā, Vecrumba saņem iesniegto lūgumu atpakaļ ar atzīmi „noraidīts", vajadzīgais akmeņu daudzums no pilsdrupām ir jau pārvests, pietrūcies tikai vēl vienam kūts stūrim. Kaut ledus iešana iespējama ikkuŗu brīdi, zemnieks vēl pēdīgo reizi dēla Anša pavadīts, ragavās dodas pāri upei. Atpakaļceļā kamanas līdz ar zirgu ielūzt ledū. Kaut Ansim izdodas nokļūt vēl līdz mājai un sameklēt palīgus, viss ir par vēlu. Vēlreiz parādoties pelēkajam jātniekam, zemnieku aizrauj ejošais ledus. Viņa pēdīgie vārdi savam dēlam ir: „Uzcel, uzcel kūti!"

No sākuma līdz beigām romānā cildināta latviešu zemnieka izturība un darba mīlestība. Brīžiem rodas kā izbrīns, vai tiešām par latvieti tik pozitīvi varējis rakstīt baltvācietis.? Un tomēr tas tā ir. Literārā vērtējumā būtu vietā dažs iebildums, — ne visur zemnieks ir īsti dzīvs cilvēks, dažviet tas gluži redzami ir autora izdomas produkts. Iepretim latviešu zemnieka stiprās ētiskās apziņas izcelšanai, autors pielaiž kļūdu jaunās paaudzes zināšanu raksturošanā. Pavisam neticami izliekas, ka 17 gadus vecais Ansis prasa par bruņiniekiem, kuri mituši pilī.

A. G.

Lībekas teātris atkal mājās

49 IZRĀDES 52 DIENĀS

Lībekas latviešu teātris nesen atgriezās no turnejas pa amerikāņu joslas nometnēm, kas bija sākusies 12. jūlijā. Sniedzot tikai dažas viesizrādes britu pārvaldītajā Vācijas daļā, lībekieši apmeklēja gandrīz visas nometnes Dienvidvācijā, iepazīstinot turienes tautiešus ar savu sniegumu. Garais brauciens izdevās labāk nekā bija gaidīts, un teātris ar panākumiem un saņemtajām kritikām var būt apmierināts. Protams, kā jau garā ceļā, gadījās arī daži tumšāki brīži, tomēr turneja ļāva pieredzēt arī daudz skaista, tā ka lībekiešiem šis pirmais un, liekas, arī pēdējais brauciens pa amerikāņu joslu paliks ilgi atmiņā.

Šis turnejas 52 dienās Lībekas latviešu teātris sniedza 49 izrādes. Raiņa Pūt, vējiņi izrādīts 21 reizi, bet Brigaderes Sprīdītis un igauņa Vildes Pūķis — pa 14 reizēm. Pavisam lībekiešu viesizrādēs noraudzījušies 11.296 tautieši, neskaitot tos, kas izrādes apmeklējuši ar brīvkartēm. Sīkāk šis skaitlis sadalās: Pūt, vējiņi apmeklējuši 4754 skatītāji, Sprīdīti — 3475, un Pūķi — 3067. Zīmīgi skaitļi! Vislielākais skatītāju skaits vienā izrādē bija Eslingenā, kur Pūķa izrādē saskaitīja 491 pārdotu biļeti. Sprīdītis vislabāk bija apmeklēts Vircburgā, (480), bet Pūt, vējiņi Eslingenā (416) un Augsburgā (415), kur Pūķis piedzīvoja 25. izrādi. Turnejas 1. izrāde Dedelstorfā bija Pūt, vējiņi, un šis neaizmirstamais Raiņa darbs izrādījās arī brauciena pēdējais sniegums Augustdorfā. Visā turnejā Lībekas latviešu teātŗa ansamblis veica vairāk nekā 3000 kilometru. Pašreiz lībekieši gatavojas svinīgi atzīmēt savu 400. izrādi, uzvedot Pūt, vējiņi.

A. Vinčelis

PĒTERIS ĒRMANIS

Ievērojami pagrabi

NO CIKLA VIRCBURGAS IMPRESIJAS

(2. turpinājums).

Ievērojamas telpas šī nama pagrabā aizņem nometnes policija, šeit, tā sakot, mūsu policijas iecirkņa telpas. Vīri baltām kaskām galvā staigā iekšā un ārā. Turpat esot arī nometnes cietums, bet tanī es līdz šim neesmu sēdējis. — Pagrabā šajā blokā bijušas un ir dažas labdarīgas ārstniecības ierīces. Diatermijas kabinetā esmu nekustēdamies gulējis uz paaugstas lāviņas, svētīgi sildīdams reumatisma apdraudēto muguru. Aiz sienas bija kalnu saules apstarošanas kabinets, kur bērni gan priecājās par melnajām brillītēm, bet raudāja un baidījās no pašas saulītes; viens sāka baidīties pirmais, citiem tās šausmas pielipa. — Ir ērta pagrabistaba zobu technikiem, kas četri skaitā — treji kungi un viena dāma, tur veic savu īpatnējo darbu, kas prasa tik ļoti sīku rūpību un uzmanību. Bet pirms tam kādu laiku šī istaba bija piešķirta lietošanā dzejniekam, balādistam, drāmatiķim, jo viņa paša istabā citā blokā daudz iemītnieku, daudz trokšņa. Pagrabā viņš viens un netraucēts sēdēja, staigāja, domāja un rakstīja romantisku lugu par leģendāro vīru, kas visiem sieviešu mīlētājiem kā karalis. Kad gaŗāmgājēji vakara stundā paliecās pie loga, varēja dzejnieku novērot pašos radīšanas brīžos.

Piektā bloka pagraba mītņu durvis virinājuši visi nometnes cilvēki. Vienā stūrī ir fotografa darbnīca, kuŗu apmeklēja ikviens, lai dabūtu mazu savu ģīmetnīti identifikācijas kartītei. Tādas pašas ģīmetnītes, tikai lielākā skaitā, vajadzīgas tiem, kuŗus liktenis un pašu prāts spiež braukt uz tālo aizjūru. Un cilvēki kāpj, kāpj piektās ēkas pagrabā, apsēžas aparāta priekšā un citā reizē aiznes savu mazo attēlu žūksnīti. — Bet nevien nometnes cilvēki apgriežas piektā bloka pagrabā. Tur nokāpuši daudzi, kas nometnē uz īsu laiku iebraukuši no citurienes, jo šajās pagrabtelpās tā sauktā caurbraucēju mītne. Ilgi to pārzināja daiļa un inteliģenta saimniece, īpaši smalkjūtīgi rūpēdamās par iebraucējiem māksliniekiem. Jā, šajā mītnē pārnakšņojuši daudzi mūsu viesi mākslinieki, īpaši koncertanti. Te mitinājušās arī Eslingenas teātŗa mākslinieces, kamēr kungu personāls novietots ceturtās ēkas zālē.

Kādā 1947. g. janvāŗa pievakarē es šajā mītnē parunājos ar ievērojamu skatuves mākslinieci, kas tagad jau viņpus okeana. Telpa bija krēslaina, ar mazajiem lodziņiem sienas augšmalā īpaši lika just: te ir pagrabs. Gar sienām rindā tādas vienaldzīgi oficiāla izskata gultiņas, it kā no kādas kazarmas. No gultas, kas tūliņ pie durvīm, man pretī cēlās pieminētās mākslinieces smalkā seja gaišo matu aptvarā. Pašlaik kā atbraukusi, māksliniece bija nogurusi garā, neērtā ceļā, viņas dzidro balsi traucēja viņas nejaukais naidnieks aizsmakums, kam pievienojās klepus — aizsmakuma sabiedrotais. Bet cauri krēslai smaids un acis mirdzēja kā agrāk un vārdos nākotnes cerība un paļāvība pārskanēja aizsmakumu. Māksliniece tanī pievakarē atgādināja ielauztu krāšņu puķi — varbūt krizantēmu. Un es izjutu, kāds burvīgums šādam ielauztam daiļumam.

Ceturtais bloks ir citā stāstījumā tēlotais mūsu nometnes ievērojamais bloks, kam tornī pulkstenis, bet pirmajā stāvā zāle mazāka apmēra sanāksmēm un sarīkojumiem. Bet ievērības cienīgas arī pagrūti atrodamās pagraba telpas, kaut to gaitenis pavisam pagrabiski nepievilcīgs, kaut iemītnieku nav daudz. Ceturtā bloka pagrabā ar kundzi un meitiņu dzīvo slavens latviešu gleznotājs, kam īpaši operu dekorāciju glezniecībā dižākie sasniegumi. Gleznotājs ir savrups cilvēks, ne visai bieži redzams šejienes sanāksmēs, viesībās un dzīrītēs. Viņš sanāksmēs visu vakaru var nosēdēt tik ļoti kluss, bet ja kādu teikumu nosaka, tad ir arī sacīts. Arī pagrabā mākslinieks prot izbūvēt savu darbnīcu. Citā ļoti mazā istabiņā šeit mājoja baleta māksliniece, maz pazīstama, dabā jauka, savrupa sieviete, kas it kā gribētu nemanīta izslīdēt cauri dzīvei, bet ir visur klāt, kur kādam vajadzīga palīdzība.

Reiz es, maldīdamies šīs pagrabtelpas gaitenī, domāju: šis ir pagrabs, kurā es redzēju nokāpjam man labvēlīgu, bet nepazīstamu noslēpumainu dāmu, kuras parādība man vienmēr saistīta ar ceturto bloku. Varbūt es viņu tagad šeit satieku? Nē, viņa neparādījās. Bet kā būtu, ja šeit sastaptu svešinieku, kas atgādina mūku? Es satrūkos: tur jau viņš stāvēja starp gleznotāja un baletmākslinieces mītni — melnā mētelī, bālu, noskūtu seju, acenēm, tāds, kā tanī vietā pie dzejnieces pagrabiņa. Un man likās tik dabiski, tik saprotami, ka viņš ir šeit. Es gribēju viņam tuvoties, kaut ko sacīt, bet viņš klusi, gandrīz nedzirdami pagāja man gaŗām, it kā mani nemaz neredzējis, un nozuda kāpnēs uz augšu. Un es sapratu viņa klusēšanu šeit, kur mājo abi šie ārkārtīgi klusie cilvēki, kluso mākslu gaitnieki.

Tālāk, kādā nometnes ceļmalā no sagrauta nama palicis vienā stūrī vesels apakšējais stāvs. Arī no šīs postažiņas latvieši spējuši izveidot nelielu blociņu, mājīgu un jauku, kuŗa logu priekšā vasarā puķes dobēs tik daiļi ziedēja. Arī šajā blociņā pagrabi, kuŗu logi baltiem aizkariem rotāti, un vienā pagraba logā allaž ilgi bija redzama liela lelle, kas tik uzmanīgi savām ieplestajām lelles acīm lūkojās laukā. Vienā mazā blociņa pagraba galā ir istabiņa, kur mājo kundze, aktieŗa atraitne teātrāle, režisore, izrāžu recenzente. Vislabāk viņai piestāvētu Smaidas vārds, lai gan viņai ir cits; viņa vienmēr tik mīlīga un smaidīga, ka liekas, pati smaidīšanas personifikācija. Viņa varētu Smaidu izvēlēties par savu pseudonīmu, ja nebūtu rakstos sev pieņēmusi jaukskanīgo vārdu Rita Smilga. Bet arī šī smaidu dāma jau tāla ceļa jūtīs.

(Beigas nāk. numurā).

Marmora un māla architekts aizsaulē

Richardu Štrausu pieminot

No tās paaudzes komponistiem, kas dzimuši starp 1860. un 1865. gadu, nu vairs vēl tikai granīta vecis Sibeliuss ir pie dzīvības. Pirms 18 mēnešiem aizgāja Jāzeps Vītols, un tagad viņu pulkam pievienojies arī Richards Štrauss.

Viņa aiziešana noslēdz veselu laikmetu: pasaule ar viņu ir zaudējusi vienu no pirmajiem modernās mūzikas karognesējiem Vācijā, — pēdējo lielo valdnieku no savas kādreizējās visuvarenās virskundzības.

Štrausa personības ietekme un viņa mūzikas uzvaras gājiens sācies jau pagājušā gadusimteņa beigās. Pēc pavājiem, Mendelsona garā rakstītajiem jaunības opusiem, kā zibens pasauli pārsteidza viņa lielie simfoniskie tēlojumi Dons Žuāns, Nāve un apskaidrošana, Tils Pūcesspieģeļa jautrās dēkas, Tā runāja Zaratustra — darbi, kas sarakstīti ar tai laikā nedzirdētu drosmi un vērienu. Ir pagājuši jau 50 gadi kopš šie tēlojumi atskaņoti, taču to drosmi un lidojumu joprojām apbrīnojam vēl tagad.

Vēl vairāk — Richardā Štrausā esam mācījušies blakus mūziķim cienīt nepārspējamu orķestra valodas meistaru, kā arī īpatu filozofu un humoristu. Patiesi, pēc Vāgnera Meistardziedoņiem, šķiet, nav pasaulē otra darba, kas spētu lepoties ar tik būtisku, tīru humoru kā Štrausa slavenais Tils Pūcesspieģelis. Ir tiesa, Štrausa pasaules uzskats ir šaurāks nekā viņa mūzikālās izteiksmes virtuozitāte, tamlīdz tajos darbos, kuŗu apakštonis ir prātnieciskas dabas (Tā runāja Zaratustra, Varoņa dzīve) Štrauss reti kad tiek tālāk par atsevišķu filozofisku tēžu mūzikālu raksturošanu. Taču to viņam piedodam, jo ati Štrausa valoda allaž ir tik vērsmīga, ka tā viegli aizskalo katru neuzticību, jā — nereti pat pamatotu skepticismu.

Kā dažs no lielajiem, Štrauss bieži vien pārsteidz ar sava mūzikālā materiāla diezgan neizlīdzināto kvalitāti. Viņa lielajās simfoniskajās celtnēs blakus marmoram nereti atrodama iemūrēta māla picka, blakus ģeniālajam atrodams banālais un otrādi. Tā ir viena no komponista īpatnībām, ko viņa draugi sauc par Štrausa stilu, bet ienaidnieki — par Štrausa vājumu. Lai kā, Štrausa mūža darbs nenoliedzami ir ļoti liels, lai neteiktu grandiozs. Savu ģeniju viņš vispilnīgāk izteicis operās Zalome, Rožu kavalieris un Elektra, kas visas radušās laikā ap pirmo pasaules kaŗu. Divas pirmās uzvestas arī Rīgā, un īpaši Zalome palikusi prātā. Savas suģestīvās, burvestību pilnās elpas nesta, tā arvienu vēl sauc atmiņā lielas un nemirstīgas stundas.

V. Dārziņš

KULTŪRAS CHRONIKA

Slavenais diriģents Leo Blechs, kas kopš 1937. gada dzīvoja emigrācijā, pēdējos gadus pavadīdams Stokholmā, un visai labi pazīstams arī rīdziniekiem, atgriezies Berlīnē un no 1. septembŗa sācis darboties par diriģentu pilsētas operā Berlīnes angļu sektorā. Blecham pašreiz ir 78 gadi.

No 15. oktobŗa līdz 12. novembrim Hamburgā notiks 18. un 19. gadusimteņa angļu gleznu izstāde, kuŗas atrodas slavenajās britu galerijās. Izstādē būs redzami 33 mākslinieku 120 darbi, to vidū arī 2 akvareļi, kuŗus atvēlējis pats Anglijas karalis no savas gleznu kollekcijas Vindzoras pilī.

Izraudzīts Kristus lomas tēlotājs lielajai Kristus filmai, ko ar pāvesta filmu sabiedrības, starptautiskās kino sabiedrības un daudzu ievērojamu personu — to vidū Eleonoras Rūzveltes un ASV eksprezidenta Huvera — atbalstu nodomājis uzņemt franču režisors Abels Gānss. Kristus lomas tēlotājs ir kāds gluži nepazīstams jauns francūzis, kam bijis jāapsolās nākamajos 5 gados neuzņemties nevienu lomu kādā citā filmā un neļaut nevienam žurnālistam sevi intervēt. Tāpat kā viņa, tā neizpauž arī citu tēlotāju vārdus, kuŗu vidū esot daudz pazīstamu filmzvaigžņu, kas visas tēlos tikai nenozīmīgas lomiņas.

1949. g. 14. septembrī

Sākusies Ķīnas ...

„Skaldi un valdi" princips ar...

Mūsu mīļais ilggadīgais kollēģa ... cand. ... Eduards B... bij. Hercoga Pētera ģimnazijas ... 1949. g. 9. septembrī Augsburgā 71 g. ...

Kārlis P... Jānis Kr... Konstantīns ... Andrejs ... agr. Alfreds ...

Sākusies Ķīnas dalīšana

„Skaldi un valdi" princips arī Tālajos austrumos

Hongkonga (I). — Ķīnas dienvidrietumu provinces Junānas gubernātors Lu-Hans svētdien proklamēja savas provinces neatkarību. Nav skaidri zināms, vai viņš nodomājis pievienoties komūnistiem, vai arī apmierināsies ar opoziciju pret centrālo valdību. Lu-Hanam sevišķu simpatiju pret komūnistiem neesot, bet toties viņš pazīstams kā noteikts Čangkaišeka pretinieks.

Junānas zaudēšana ir smags un negaidīts sitiens kuomintanga valdībai, kurai ar to radusies jauna fronte tagadējās garās cīņu līnijas aizmugurē. Jādomā, ka šis gadījums paātrinās pilsoņu kaŗa iznākumu. Centrālās valdības pārstāvji Junānas galvaspilsētā Kunmingā uzaicināti atstāt pilsētu 48 stundu laikā. Ar Junānas neatkarības proklamēšanu bez tam radies visai īpats stāvoklis Burmas un Indoķīnas pierobežā. Abu šo zemju valdības līdz šim bija visai nobažījušās par ķīniešu komūnistu uzvaras gājienu. Tās bija iedomājušās, ka uzvarētājiem pienākot robežām, komūnisma kustība pārsviedusies arī pie viņiem. Ja Lu-Hans nu izrādītos par Maotsetunga sabiedroto, tad šis brīdis tagad jau būtu pienācis agrāk, nekā cerēts. Ja „enerģiskais gubernātors" turpretim ieņem naidīgu vai mazākais neitrālu nostāju pret ķīniešu komūnismu, tad tāpat negaidot būtu noticies tas, ko pretkomūnistiskie elementi visā Dienvidāzijā vēlējās visvairāk: aizšauta bulta priekšā komūnisma ekspansijai virzienā uz Indiju, Burmu un Siamu. Ja nu šis pēdējais izrādītos par faktu, tad pretkomūnistu ideoloģijas politiskie pārstāvji Āzijā varētu sev par labu iegrāmatot lielu panākumu. Bet var arī būt, ka Lu-Hans izšķirsies par citu spēli: sniegt palīdzīgu roku Maskavas plāniem par Ķīnas dalīšanu sīkākās vienībās, jo varbūt arī Kremlī uzaususi atziņa, ka visa milzīgā imperija vienā gabalā grūti sagremojama.

Pirmais solis šinī virzienā jau bija patstāvīgas Mandžūrijas valsts proklamēšana, kas savādā kārtā rietumos vēl pavisam maz komentēta. Toties TASSam bija izdevība ar lielu gandarījumu ziņot, ka kāda Mukdenā sanākusi „tautas padome" vienprātīgi nolēmusi proklamēt Mandžūrijas „tautas republiku" ar attiecīgu „tautas valdību". Šis notikums rāda, kādā veidā Kremlis tagad nodomājis atrisināt komplicēto Ķīnas problēmu: sadalot to sīkākās vienībās, kas samērā viegli pakļaujamas padomju imperiālisma kontrolei.

Apgalvojot, ka tai jāsargā savi satiksmes ceļi uz Portarturu un Dairenu pie Dzeltenās jūras, Padomju savienība līdz šim arī vēl nav izvākusi no Mandžūrijas savus garnizonus. Tā sola to darīt tagad, tiklīdz jaunā „patstāvīgā" valdība būšot noorganizējusi savu armiju. Šīs valdības priekšgalā nostādīti vīri ar labu Maskavas skolu, kas vairāk lūkojas uz turieni, nekā uz savu tautieti Maotsetungu. Līdzšinējās deklarācijās par savu turpmāko politiku tie tamdēļ arī neko nav pateikuši par kaut kādām tuvākām attiecībām ar ķīniešu kaimiņiem austrumos, bet demonstrātīvi pasvītrojuši savu draudzību ar lielo kaimiņu rietumos. No ķīniešu viedokļa Mandžūrija tagad tādā pat stāvoklī kā japāņu okupācijas laikā, un Maotsetungam viņa industriālizācijas plānu veikšanai nu būs jālūdzas „ārvalsts" palīdzība.

Padomju prese neslēpj, ka visa saimniecība tur faktiski jau tagad atrodas valdības rokās. Rūpniecība, ogļraktuves un spēkstacijas nacionālizētas, pie kam speciālā līgumā ar Padomju savienību tai piešķirtas īpašas privilēģijas. Mandžūrija pie tam jau otrs apgabals, ko Kremlis šādā kārtā pievācis. Pirmais bija tagadējā „Mongolijas tautas republika", ar kuras labumiem savā laikā kārdināja arī latviešus pēc padomju okupācijas 1940. gadā. No turienes padomju taustekļi tagad stiepjas arī uz rietumu Mongoliju, kur patvērumu raduši daudzi no sarkanajiem izbēguši mongoļi un ķīnieši. Divide et impera, skaldi un valdi, kādreiz bija seno romiešu politiskā gudrība. Redzams, kā dažos gadījumos no vēstures mācījušies arī Kremļa politbiroja vīri.

*

Nacionālās Ķīnas prezidents Litsungjens izdevis rīkojumu apcietināt kā bandītus un kriminālnoziedzniekus Maotsetungu un vēl 18 ķīniešu komūnisu līderus. Izpildīt šo rīkojumu laikam nebūs viegli.

Angļu iestādes Hongkongā savukārt noliegušas ienākt pilsētas robežās ķīniešiem, kas valkā militāru tērpu. Aizliegums attiecās arī uz virsniekiem un ģenerāļiem, un motivēts ar to, ka pilsētu vārda pilnā nozīmē pārpludina nacionālistu armiju piederīgie, kas atkāpjas uzbrūkošo komūnistu priekšā vai vienkārši dezertē.

Jānis Plīsis labākais latviešu desmitcīņnieks pēdējos 10 gados

5. un 6. septembrī Hanavas latviešu YMCAs rīkotajās sacīkstēs desmitcīņā, startējot tikai 2 dalībniekiem, 26 g. vecais Jānis Plīsis sasniedza jaunu trimdas rekordu — 5837 punktus, pārspējot savu pērn sasniegto rekordu par 244 p. Tik labu sasniegumu desmitcīņā pēdējos gados nav reālizējis neviens latviešu daudzcīņnieks, un mūsu visu laiku labāko desmitcīņnieku sarakstā J. Plīsis tagad ieņem ceturto vietu aiz latviešu „atlētu atlēta" J. Dimzas, A. Bērziņa un G. Alera, kuri pārsnieguši 6000 punktu robežu. 5837 punktus Plīsis salasīja ar šādiem sasniegumiem atsevišķās disciplīnās: 100 m — 11,7; tāllēkšanā — 6,14; lodē — 11,86; augstlēkš. — 1,72; 400 m — 56,6; 110 m barj. — 18,8;; diskā — 37,34; kārtslēkš. — 3,10; šķēpā — 51,27; 1500 m — 4:51,8. Ar sasniegto Plīsis apmierināts, kaut arī bija dažas neveiksmes, jo, piemēram, lodi viņš šogad nebija grūdis tuvāk par 12,60 m. Sportistam šogad bijuši sevišķi grūti treniņa apstākļi, tādēļ viņa sasniegums jo augstāk vērtējams — pat tādas sporta lielvalsts kā Vācijas meistarsacīkstēs 5837 p. būtu devuši sesto vietu.

Plīša konkurents Imants Mežraups arī sasniedza personīgo rekordu — 5013 punktus ar šādiem rezultātiem atsevišķās disciplīnās: 100 m — 12,6; tāllēkš. — 6,11; lodē — 10,55; augstl. — 1,62; 400 m — 57.1; 110 m — 20.6; diskā — 37,10; kārtslēkš. — 2,90; šķēpā — 42,96; 1500 m — 4:57,6.

I. M.

Rosīga sporta dzīve YMCAs vasaras nometnē Vildbadē

Līdztekus pārējām bērnu nodarbībām, IRO 3. apgabala YMCAs/YWCAs bērnu vasaras nometnē Vildbadē cienīga vieta bija ierādīta fiziskai audzināšanai un sportam. Bez iekšējām, savstarpējām sacensībām, notika sacīkstes ar vietējiem vāciešiem un arī ar tuvākās latviešu nometnes jauniešiem. Ļoti labus sasniegumus rādīja štāba darbinieki, pieveikdami vietējos vācu sportistus galda tenisā un vieglatlētikā. Tāpat iespaidīgas uzvaras gūtas basketbolā pār Ansbachas YMCAs vien. ar 32:38, kā arī pār Vircburgas jauniešiem 37.25. Pārspēlē Ansbachas YMCAa uzvarēja otrreiz 46:35. Labākais grozu guvējs bija J. Paupe, kas abās spēlēs ieguva 35 punktus. Arī volejbolā nometnes štāba vienība ir palikusi nepārspēta. No ievērojamākām cīņām ir jāatzīmē uzvara pār Ansbachas YMCAs vienību 16:14 un 15:12. Pārspēlē 14:16; 15:3; 16:14, kā arī uzvara pār Stutgartes YMCAs/YWCAs vasaras nometni Rorā.

Nometnes galda tenisisti Prociks, Jansons, L. Opmanis, L. Siliņš un Junge pieveikuši Rotenburgas vācu jauniešu vienību ar 9:0, Rotenburgas vācu sastādīto vienību ar 7:2 un Ansbachas YMCAs vienību ar 5:0.

Nometnes noslēgumā starp štāba darbiniekiem vēl notika sacensības vieglatlētikā, galda tenisā, novusā, virves vilkšanā un volejbolā. Peldēšanā štāba vienībā Siliņš, Vilks un Junge sacentās [illegible] stafetes peldējumā 4×50 m (muguras, sāniem, krūtīm un kraulā) veicot distanci 3:24,1.

Vieglatlētikā sasniegti šādi rezultāti: 100 m Močalkins 12,8; augstlēkšanā Junge 1,55; tāllēkšanā Močalkins 4,91; 1500 m Močalkins 4:46,0, lodē Skleriuss 10,2. Sievietēm Dz. Pastnieks veica 60 m 8,7. 100 m 14.1 un tāllēkšanā 4.20.

Galda tenisā vīriešiem 1. H. Teriņš un sievietēm E. Teriņa. Novusā 1 v. Vilks. Peldēšanā vīriešiem 50 m kraulā — J. Bormanis 44,1; sievietēm 50 m krūtīm 1. v. L. Kalniņa 59,6.

V. P.

„Truša astes ordenis" Jānim Daliņam

Jānis Lidmanis atkal spēlē basketbolu. — Pēteris Bumbērs lieliski reprezentē latviešu sportu

SPORTA VĒSTULE LATVIJAI NO AUSTRĀLIJAS

Pēc veiksmīgām medībām Austrālijā, kurās krita 6 truši, draugi mūsu bijušo pasaules rekordistu soļošanā Jāni Daliņu apbalvoja ar „truša astes ordeni", kas nēsājams pie uzvalka pogas. Tā ir Daliņa pirmā „medaļa" Austrālijā. Viņš vēl mitinās Bonegillas imigrācijas nometnē, jo nevar tik ātri izšķirties, uz kuru pusi braukt darbā. Daliņu interesē kāda liela pilsēta, kur vairāk sacīkšu — ne jau, lai vairs sportotu, bet, kā pats rekordists saka — „tāpat sporta dēļ." Vismazāk Jānis bēdājas par Austrālijas karstumu, jo netic, ka te būs tāda „suta" kā 1934. g. Turīnā, kad pēc uzvaras Eiropas meistarsacīkstēs 50 km soļošanā viņš no svara bija zaudējis veselu puspudu! Ir lūgts, lai Daliņš uzņemtos Austrālijas latviešu sportistu vadītāja pienākumus un jācer, ka tas arī notiks. Negribas nemaz šaubīties arī par to, ka Daliņam vēlāk būs iespēja trenēt austrāliešu soļotājus.

*

Jānis Lidmanis atkal spēlē basketbolu. Viņš bija Betherstas imigrācijas nometnes latviešu vienībā, kas uzvarēja lietuviešus 60—25. Pēc tam, kad sacīkstes vadītāja, mūsu tautietis Aug. Reimanis, paziņoja, ka Lidmanis ir vīrs, kas 1934. g. Ženēvā latviešiem palīdzēja izcīnīt Eiropas meistartitulu basketbolā, skatītāju sumināts, viņš spēles pēdējā ceturksnī viens pats ieguva 12 p. „Džeks" pašreiz nodarbināts Betherstā, bet draugi to vēlas redzēt Sidnejā, kur austrāliešu kluba Metters pavēnī un atbalstā nodibināta bij. DP. futbola vienība. Lidmanis tad būtu labs palīgs arī tikko noorganizētajai latviešu un igauņu kopējai baskatbola vienībai, kas startēs Sidnejas vasaras meistarsacīkstēs. No latviešiem tur jau spēlē Peskops, Sproģis, Strautnieks, Bērziņš un Klauverts.

*

Austrālijas meistarsacīkstēs basketbolā nesacenšas atsevišķu klubu, bet gan štatu vienības. Pēc skaita ceturtajā šādā sarīkojumā, kas no 22.—27. augustam notika Tasmānijas galvaspilsētā Hobartā, uzvarēja 1946. un 1947. g. Austrālijas meistars Ņusautvelsa, 2. v. ieguva 1948. g. meistarvienība Viktorija, 3. Dienvidaustrālija, 4. Kvinslande, 5. Tasmānija. Sacīkstes bija radījušas lielu interesi. Jau atklāšanas dienā pulcējās 3000 skatītāju un tikpat daudz bija arī finālā, kad Ņusautvelsa uzvarēja Viktoriju 49—44, nodrošinot sev meistara godu. Zaudētājiem visvairāk punktu (20) šajā spēlē ieguva latvietis Pēteris Bumbērs. Viņš un lietuvietis R. Sutas (Ņusautvelsa) izrādījās vienīgie jaunaustrālieši 50 spēlētāju vidū, kas bija izraudzīti lielajām sacīkstēm. Abi izpelnījās sevišķu ievērību un viņi ierindoti kandidātos visas Austrālijas reprezentējošai vienībai, tāpēc baltiešu sports pārstāvēts lieliski.

Hobartas laikraksts The Mercury ik pēc sacīkstes atzīmēja labākos spēlētājus. Viktorijas vienībā gandrīz vienmēr 1. vietā bija P. Bumbēra vārds. Ņusautvelsa uzvarēja pelnīti, jo pieveica Viktoriju arī priekšsacīkstēs. Finālā jau pirmajā puslaikā Ņusautvelsa tika 8 p. pārākumā. Apm. 5 minūtes pirms spēles beigām Bumbērs saņēmis Bekera piespēlētu bumbu, ieguva ļoti jauku grozu, un sākās sacīkstes izšķirējs posms. Šajā laikā turnīra visvairāk apbrīnotais spēlētājs, austrāliešu vispusīgākais vieglatlēts un 6. v. ieguvējs desmitcīņā 1948. g. Londonas olimpiskajās spēlēs P. Mulins, kas ir Ņusautvelsas piecnieka kapteinis, sāka lieliski „diriģēt" savu vienību un tā beidza spēli ar 49—44 uzvaru. The Mercury finālu raksturo par vienu no „briljantākajiem" sporta notikumiem, kāds jebkad redzēts Hobartā. Ņusautvelsiešu uzvarā vislielākie nopelni P. Mulinam. Šajā ziņā arī P. Bumbērs pievienojas austrāliešu preses atzinumam: „Mulins ir nevien liels sportists, bet arī liels cilvēks."

Tikai 23 g. v. Bumbēram šīs sacīkstes pavēra plašas nākotnes izredzes Austrālijas basketbola sportā, kas kļūst ik dienas lielāks. Paredzēts, ka basketbolu turpmāk uzņems arī Lielbritānijas imperijas sporta spēļu programmā. Nākamais šāds sarīkojums notiks 1950. gada februārī Jaunzēlandē. Bez tam austrāliešu basketbolisti noteikti cer piedalīties 1952. g. olimpiskajās spēlēs Helsinkos, lai 1956. g. Melburnas olimpisko sacensību laikā jau būtu teicāmi konkurenti visas pasaules mērogā. Lielas, ka šajā attīstībā savs vārds būs sakāms arī ne vienam vien latviešu sportistam.

Kanberā, septembrī.

Arnolds Šmits

Dailonis Štauvers angļu joslas šacha meistars

Angļu joslas latviešu meistartitulu šachā pēc papildus spēles ar A. Liepnieku (Oldenburga) izcīnīja hanoverietis Dailonis Štauvers ar 45 punktiem (no iespējamiem 7 p.). Otro vietu ar tādu pašu punktu skaitu ieguva A. Liepnieks, bet tālākajās vietās ierindojās U. Lapiņš (Hanovera) 4 p., O. Celle, J. Liepiņš (abi Dedelstorfa) un V. Pūpols (Grēvene) 3,5 p., A. Rudzītis (Verdena) 3 p. un A. Klopotovskis (Dedelstorfa) 1,5 p. Turnīra jaunatklājums bija 15 gadu vecais Viktors Pūpols, kas izrādījās līdzvērtīgs pretinieks vecajiem šachistiem.

Turnīrs, kas notika K. Mūrnieka vadībā no 28 aug. līdz 4. sept., bija priekšzīmīgi organizēts, un tam vērtīgas balvas ziedoja vietējās organizācijas. Diemžēl, straujās izceļošanas dēļ nevarēja piedalīties vairāki pazīstami šachisti. No 1947. g. angļu joslā Latviešu šacha savienībā reģistrētajiem vairāk nekā 700 šachistiem lielākā daļa jau izceļojusi, un pašreiz ceļā uz ASV pošas arī abi valdes locekļi — iepriekšējā gada meistars A. Raņķis un A. Liepnieks.

Pēc meistarības turnīra notika sacensības ātrspēlē, kurās 16 dalībnieku konkurencē uzvarēja A. Rudzītis, iegūdams 12 p., 2. v. U. Lapiņš 11,5 p., 3. v. A. Liepnieks 11 p.

Jaunais angļu joslas meistars D. Štauvers dzimis 1922. g. Rīgā. Šachu sācis spēlēt 16 gadu vecumā, mācīdamies komercskolā, bet ievērojamākus panākumus guvis vēlāk, startējot no Universitātes Sporta. 1941. g. sācis studēt elektrotechniku Latvijas universitātē un studijas atjaunojis 1946. g. Hanoveras techniskajā augstskolā, ko beidzis š. g. jūlijā ar diplomēta inženiera gradu.

J. Liepiņš

Mūsu mīļais ilggadīgais kollēga un audzinātājs
cand. phil.
Eduards Bistēviņš
bij. Hercoga Pēteŗa ģimnazijas klasisko valodu skolotājs
miris š. g. 9. septembrī Augsburgā 71 g. v.
Viņa pašaizliedzīgo dzīvi un darbu ilgā piemiņā paturēs
Hercoga Pēteŗa ģimnazijas (Jelgavā) skolotāji un bijušie audzēkņi.

1949. g. 18. augustā, no 7. augustā autokatastrofā dabūtiem ievainojumiem mira
Kārlis Pilsums
bij. valsts zvērināts mērnieks, dz. 1886. g. 22. februārī. Apbedīts Traunšteinas kapos 1949. g. 20. augustā.
Es sapņi par dzimteni pagalvī likšu . . .
Sēro: sieva, meita, znots, mazdēls, radi, draugi un latviešu saime Traunšteinā.

Pēc ilgām un grūtām ciešanām Bad Münderas sanatorijā no mums šķīrās bij. kar.
Jānis Krustiņš
dzim. 1922. g. 11. 4., miris 1949. g. 1. 9.
Apbedīts Bad Münderas kapos 1949. g. 3. 9.
Viņu mīļā piemiņā paturēs Bad Münderas latvieši.

Mūsu mīļais tautietis
Konstantins Šķēle
dzim. 1902. g. 6. maijā, Barkavas pagastā, miris traģiskā nāvē 1949. g. 25. augustā, Rolphtonā, Kanādā.
Apbedīts Petawavas kapos.
vieglas smiltis
Rolphtonas LRA kopa

Mūsu mīļais tētiņš, vīratētiņš un vectētiņš
Andrejs Nīkurs
dzim. 1870. gada 13. februārī,
miris dzimtenē, vientuļš, nesagaidījis savus mīļākos pārnākam.
Viņu pateicībā un mīlestībā piemin dēli, vedekla un mazdēliņš trimdā Vācijā.

Klusi savas ģimenes vidū ātrā nāvē mira mūsu visumīļais
agr. Alfrēds Krūmiņš
dzim. 1901. g. 7. augustā Alojā, miris 1949. g. 12. augustā, apbedīts 14. augustā Bathurstas kapos Austrālijā.
Viņu neaizmirstamā piemiņā paturēs sieva, dēls, sievastēvs un brālis Austrālijā, brālis un svaine Vācijā, brālis Sibirijā un tuvinieki Latvijā.

Pēteri, Iraidu un Veru Jaranoviču
meklē V. Jaronovičs Latvian Relief Association 47 1/2 Larch Street, Halifax, N. S. Canada. Lūdz atsaukties arī personas, kas zinātu meklējamo dzīves vietas. (313)

DIVI LATVIEŠU ZĒNI Austrālijā
vēlas iepazīties nopietnā precību nolūkā ar tautietēm līdz 30 g. v. — Stenleys, 32 g. v., 173 cm tumšmatis; Fredys 28 g. v., 178 cm, blonds. Vēstules ar biografiju un, ja iespējams, ar foto adresēt: Mr. St. Bērziņš, Railway Parade Dorrigo, N.S.W. Australia. (325)

Skolām!
Jau iznākušas vasaras brīvlaikā iespiest uzsāktās:

	DM
Tēvu valoda (las. gr.) 5. kl., 248 l.	4.50
Matēmatika 5. kl., 124 lpp.	3.50
Šķērslīniju burtnīcas, laba papīra	0.30
Bez tam varu piedāvāt savus izdev.:	
Brēmaņa Sich. Schritte II (5 kl.)	2.—
Brēmaņa Sich. Schritte III (6. kl.)	4.—
Brēmaņa Sich. Schritte IV (7. un ģimnazijas 1. klasei)	3.50
Dabas mācību 5 kl., ilustr.	3.—
Tēvu valodu (las. gr.) 3. un 7. kl. à	4.—
Mālkalna Ķīmiju ģimnazijām un pašmāc., 148 lpp., 139 daž. mēģ., 55 zīmējumi	5.—

Tuvākā laikā iznāks:
Curika, My English Reader I un II, Matēmatika 2.—4. klasei utt.
Izsūtu tikai pasta pēcmaksā, par grām. skolām aprēķinot 15 proc. atlaidi + porto.
Lūdzu pārvietoto nometņu grāmatnīcas uzdot man savas jaunās adreses!
ANDR. OZOLIŅA apgāds un grāmatn. (24b) Eutin/Holstein, DP Camp. (329)

PAZIŅOJUMS
Latviešu kooperātīvu savienības uzdevumā no bij. „Turības" Eslingenā saņemtās preces likvidēs Augsburgas-Hochfeldas kooperātīvs „ZEMGALE". Uzaicinu 14 dienu laikā no šī paziņojuma publicēšanas pieteikt kooperātīvam „ZEMGALE" event. prasības, kas tiks apmierinātas precēs pēc nominālvērtības. Prasību pieteikumi adresējami koop. „Zemgale" valdes priekšsēdim: Vold. Šinka, Firnhaberstr. 67, Augsburg - Hochfeld (13b).
Līdz augšminētam termiņam nepieteiktās prasības neievēros, bet atlikušo preču krājums tiks nodots kā ziedojums LCK, izlietošanai labdarības mērķiem.
J. Platais, LKS valdes priekšsēdis. (318)

Izsakām sirsnīgu pateicību 4054. Latv. darba rotas vienībai, kapteinim Blāķim, rotas virsniekiem un visiem kaŗavīriem, kas materiāli atbalstījuši un sekmējuši piemiņas plāksnes uzlikšanu mūsu mīļam radiniekam
galsa izp. **GUNĀRAM AUZIŅAM**
Veclāras kapos.
Tāpat sirsnīgs paldies Daugavas Vanagu amerikāņu joslas valdei un mācītājam, kā arī vislielākā atzinība par rūpēm šajā lietā Valteram Zirnītim.
Brastiņu ģimene, Blombergā.

DZĪVES DRAUGU
meklē tautietis Amerikā. Bijis lauksaimnieks Dobeles apkārtnē; ģimene aizvesta uz Sibiriju 1941. gadā. Tagad ieceļojis Sav. valstīs un strādā labi atalgotu darbu pilsētā; pašam savs dzīvoklis; ap 40 g. v. slaida auguma un saticīgas dabas. Kandidātēm (līdz 40 g. v.) vēlama vidusskolas izglītība, var būt arī bērns. Ofertes adresējamas šī laikraksta kantorim ar atzīmi „Draugam Amerikā". (325)

LATVISKAS ETNOGRAFISKAS ROTAS LIETAS
Izsūta ar pēcmaksu
Rucavas - Nīcas saktas
13 cm ⌀ DM 28.–
10 cm ⌀ DM 25.–
7 cm ⌀ DM 23.–
Masīva sudraba komplekts, sver pāri par 300 g. Vienmēr krājumā. Pasūtinot visu komplektu, cena DM 65.—.

Karuļu saktiņas, lielākā (krāj.)	DM 18.—
„ „ vidējā	DM 14.—
„ „ mazā	DM 11.—
Saules gredzens	DM 19.50
Nīcas derību gredzens (trīs dzintari)	DM 12.50
Nameja gredzens	DM 10.—

Firma garantē sūtīt naudu atpakaļ, ja tā 7 dienu laikā saņem atpakaļ pasūtināto priekšmetu. Tātad darījums bez riska.
H. Brauķis un I. Raumanis
(23) Rabber 74. Bez. Osnabrück. (319)

Katrai mātei
un ikvienai latviešu sievietei, kas gatavojas laimīgai ģimenes dzīvei,
izceļojot jāņem līdzi
Dr. med. P. Ābeles
ROKAS GRĀMATA MĀTĒM,
lai saglabātu savu bērnu veselību. Grāmata dabūjama nometņu grāmatnīcās un pie ģenerālpārstāvja. Atsevišķus pasūtinājumus piesūtām: Vācijā — pēcmaksā; uz ārzemēm — pret 10 starptautiskās pasta satiksmes kuponiem.
Krājumā visi citi izdevumi trimdā.
ROB. KRŪKLĪTIS,
(14a) Schwäb.-Gmünd, Lettenlager. Artillerie-Kaserne. (303)

DRAUDŽU, SKOLU, JAUNATNES ORGANIZĀCIJU IEVĒRĪBAI!
Iznākusi jaunā iespiedumā, uz laba papīra
Prof. J. Vītola
MELDIJU GRĀMATA
evanģ. draudzēm.
Pielikumā jauni korāļi, tautas lūgšana. Maksā iesieta DM 10.—.
Pieprasīt, iesūtot DM 10.50 vai uz pēcmaksu.
Ev. lut. baznīcas virsv. nodaļā
Lettischer Oberkirchenrat, (24) Hamburg, Bugenhagenstrasse 6 II. (322)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS, AROLSENĀ, MEKLĒ:
Vladislavu Dzigunu, dzim. 1919. g. 1. 3. Latvijā, pēd. ziņas no Vācijas; Manu Galperinu, dz. 1916. g., pēd. z. no Štuthofas konc. nom.; Alfredu Gāži, dz. 1925. g. 14. 3., Kuldīgā, pēd. z. 1945. g. no Zviedrijas; Nikolaju Graudiņu, apm. 40 g. v., dzim. Kurmenes pag., pēd. z. no Italijas, iespējams, ka kritis krievu gūstā; Jāni Grāvīti, dz. 1919. g.; Matildi Krausi (Krauzi) dz. 1909. g. Berlīnē, p. z. no Vloclavekas, Polijā; Alfonu Laimiņu, apm. 37—38 g. v., dz. Liepājā, p. z. no Hallendorfas, Braunšveigas apr.; Kārli Lejnieti, apm. 53 g. v., dzim. Rīgā, pēd. z. 1944. g. oktobrī no Veimāras; Maksi Soloveičiku, dz. 1928. g. Liepājā, pēd. z. no Vācijas; Indriķi Ulmani, dz. 1921. g. 24. 7., Rīgā, 1941. g. deportēts. (328) 88

JAUNEKĻU KRISTĪGĀS SAVIENĪBAS GRĀMATNĪCA
Zviedrijā
meklē grāmatu tālāk pārdevējus
visās zemēs
un visos kontinentos. Izdevīgi noteikumi!
Brīvajā laikā, strādājot interesantu un vērtīgu darbu. Jūs varat viegli papildināt savus ienākumus.
Rakstiet:
Lettiska KFUM,
grāmatnīca,
Regeringsgatan 68, II, Stockholm, Sweden. (278)

Atkal dabūjamas
ikvienai namamātei nepieciešamās grāmatas:

	DM
V. Bērtiņas „Mājas cepumi"	2.80
V. Bērtiņas „Praktiskā virtuve"	4.—

Bez tam:

„Pie Dzintara jūras" plašākais latvisko dziesmu krājums	2.50
„Nomodā un sapnī", bērnu grāmata, Ed. Alaiņa teksts, J. Šternberga zīmējumi	3.—
Tā pati angļu valodā	3.—
Tā pati vācu valodā	3.—
Ed. Alaiņa „Klusās skaņas"	0.20
Ed. Alaiņa „Tēvijas kalendārs" 1950. g., daudzkrāsainā iespiedumā, illustrēts	1.50
M. Tvēns „Toma Soera piedzīvojumi"	0,80

Pasūtināt:
Vācijā Ed. Alainim, Lettenlager „Fischbach" Nürnberg 2.
Anglijā — Ernestam Rirdānam, 40, Warwick Ave, London W. 9.
Zviedrijā — Lettiska KFUM, Regeringsgatan 68, II, Stockholm.
Izsūta uz pēcmaksu arī atsevišķus eksemplārus
Atkalpārdevējiem parastā atlaide. (321)

Eiropas parlamenta pirmās sesijas bilance

Sagatavoti pamati Eiropas savienotajām valstīm

Nupat kā beigusies divpadsmit valstu dibinātās Eiropas padomes pirmā sesija. Optimistiem un pesimistiem tagad dota iespēja izteikt savas domas par lielā eksperimenta panākumiem vai neveiksmēm. Pirmajiem droši vien pieskaitāms konsultatīvās padomes priekšsēdis P. H. Spāks, ja ieklausāmies viņa vārdos, sesiju slēdzot. „Mēs esam Eiropas pirmais parlaments," teica Spāks, „kas tagad sagatavojis pamatus Eiropas savienotajām valstīm. Mūsu pirmā sesija bijusi sekmīga, jo nelabvēlīgos apstākļos mums izdevās ātri noorganizēt sanāksmes darbību. Varam būt laimīgi, ka mums lemts piedalīties notikumā, kam milzīga nozīme Eiropas vēsturē. Tagad vēl tikai vajadzīga drosme un vēlreiz drosme, un Eiropa būs glābta."

Drosmes šim parlamentam, kas patiesībā nemaz nebija parlaments, jo tam trūka lemšanas tiesību — viņš varēja vienīgi ierosināt — arī nav trūcis: tas savā darba kārtībā nebija vairījies uzņemt tieši tādu problēmu apspriešanu, kam Eiropas dzīvē visaktuālākā nozīme. Kā pārmetumu varbūt vienīgi varētu izteikt, ka šīs problēmas sesijā tad risinātas pārāk teorētiski, aizsteidzoties tālu priekšā notikumiem, izstrādājot normas, kas praksē realizējamas vienīgi apstākļos, kad Eiropas vienība būs patiešām jau de facto nodibināta.

„Uzceltas pirmās sastātnes patiesa Eiropas parlamenta būvei", novērtē Strasburgas sanāksmes darbu konservatīvo Daily Mail komentātors. „Sesijai beidzoties, mums ir pamatotas cerības, ka padome ar laiku izvērtīsies par likumdevēju iestādi šā vārda īstākajā nozīmē." Tas pats laikraksts tad īsi, bet visai kodolīgi raksturo mainīgo atmosfairu sesijas dažādajos posmos, evolūciju, kas novedusi pie tāda iznākuma. Pašās pēdējās dienās dominējušas spilgti nacionālas intereses, kuru aizstāvēšanai izveidojušies gandrīz vai vairāki nacionāli bloki. Pēc Čerčila un Morisona sadursmes tad kādu laiku šķitis, ka 100 deputātu grupēsies pēc partiju līnijas. Bet tā kā, izņemot Čerčila partiju, neviena negribēja atzīt sevi par „konservatīvu", un franču sociālisti gandrīz vai labāk sapratās ar angļu konservatīvajiem nekā ar viņa leboristem, tad arī no tā nekas neiznācis. „Un sesijai beidzoties, mēs redzam tikai labus eiropiešus un sliktus eiropiešus," konstatē Daily Mail. „Tādus, kas atbalsta Čerčila prasību pēc iespējami stingras Eiropas valdības iespējami drīzā laikā un tādus angļu leboristu vadībā, kas bīstās no labā spārna elementu majoritātes Eiropas padomē un pēdējās izveidošanu tādēļ grib novilcināt, cik vien iespējams ilgi."

Konsultatīvās padomes ierosinājumus tomēr varēs sākt īstenot tikai pēc tam, kad tos būs apspriedusi 12 ārlietu ministru komisija, kas laikam nesanāks pirms novembra beigām. Nākošā padomes (parlamenta) sesija paredzēta nākamā gada aprīlī. Līdz tam laikam joprojām paliek neizšķirts arī jautājums par Vācijas pieaicināšanu. Nav līdzējis šai lietā arī angļu deputāta Mekmilena atgādinājums Čerčila vārdā par ārkārtējās sesijas sasaukšanu janvārī. Zināma interese par šo tematu eventuāli saskatāma vienīgi gaužām stiepjamā rezolūcijā par to, ka jautājums par jaunu valstu pieaicināšanu apskatāms ministru komisijā pirms nākošā plēnuma sanāksmes. Politiskā komisija un vēlāk arī plēnums tāpat noraidīja A. Filipa un V. Čerčila ierosinājumu par vairāku simbolisku sēdekļu rezervēšanu tautām, kuru pārstāvji nevar ierasties Strasburgā viņu pašreizējā politiskā režīma dēļ. Noraidīšana motivēta ar to, ka šāds solis nesasniegtu savu mērķi, pie kam gan mīkstinoši aprādīts, ka ar šo lēmumu nav domāts novilkt Eiropas robežu austrumos.

Kā zināms, sesijas sākumā bija radušās diezgan saspīlētas attiecības konsultatīvās padomes un 12 ministru komisijas starpā. Lai mazinātu nepatīkamo iespaidu, uz sesijas slēgšanu Strasburgā pilnīgi negaidot ieradās ministru komisijas priekšsēdis P. van Zēlands, kas Le Monde turienes pārstāvim bez aplinkiem arī atzinis šādu sava brauciena nolūku. Bez tam tagadējais beļģu ārlietu ministrs izteicās: „Es atzīstu, ka konsultatīvās padomes darbība bijusi sekmīgāka un plašāka, nekā to sagaidīja vislielākie optimisti. Strasburgas sanāksme apzinājusies sava darba svarīgumu un stiprinājusi visus Eiropas idejas cīnītājus pārliecībā, ka šis pirmais mēģinājums ir visai sekmīgs iesākums. Privāto Hāgas, Briseles un Londonas konferenču vietā mums tagad jau ir oficiālas sociālās un politiskās pētīšanas iestādes, kas pavērs ceļu sanāksmēm, kam nebūs vairs konsultatīvs vai pagaidu raksturs, bet kas jau veidos pašu Eiropu . . .."

Līdzīgi izsakās arī BBC komentātors: „Vēl gan pārāk agri galīgam spriedumam, bet Strasburga ir neapšaubāms panākums. Būs laikam tā, ka sadarbība atsevišķās problēmās pakāpeniski paplašināsies līdz valstu suverēnitātes brīvprātīgai ierobežošanai vispārējā labuma dēļ. Galvenais uzdevums joprojām ir morālās autoritātes nodibināšana."

*

Oficiālie runātāji un pasaules prese Strasburgas sanāksmes darbību atzinusi par izcili sekmīgu. Vai tāpat domā arī tie miljoni eiropiešu viņpus dzelzs aizkaram, kuŗus, no brīvās Eiropas atgrieztus Strasburgā reprezentēja vienīgi viņu trimdas organizāciju pārstāvji? — Kad Erio savā atklāšanas runā pieminēja austrumus, kuŗiem vienmēr atvērtas parlamenta durvis, to varēja gandrīz saprast kā aicinājumu tieši Austrumeiropas tautu apspiedējiem arī ierasties Strasburgā. Bez atbildes turpretim palikuši visi šo tautu patieso pārstāvju iesniegumi un memorandi. Šos pārstāvjus nepielaida parlamenta sēdēs pat kā novērotājus un reto viņu aizstāvju ierosinājums pat par simboliska sēdekļa atvēlēšanu arī noraidīts. Jāsaka, ka šo tautu pārstāvju iztrūkums Strasburgā nav tikai organizātoriska kļūda vien, bet ilustrācija tam, ka stipri politiski spēki savu īpato vai vislabākā gadījumā taktisko apsvērumu dēļ joprojām vairās atklātās sadarbības ar Eiropas apspiestajām tautām.

—ls

Padomju savienība sākusi organizēt vācu aviāciju

Berlīne (F). — Rietumeiropā jau pirms vairākiem mēnešiem parādījās informācija, ka Padomju savienība militārizē Austrumvācijas policiju, apbruņojot to automatiskiem ieročiem un tankiem. Rietumberlīnes laikraksts Der Abend tagad ziņo, ka krievi nolēmuši atjaunot arī vācu aviāciju. Pēc padomju militārās pārvaldes rīkojuma agrākajam vācu lidotāju pulkvedim Hartnakam esot uzdots sagādāt apkalpi 200 lidmašīnām. Lidotāju rīcībā krievi nodevuši Perlebergas un Mark Brandenburgas lidlauku. Agrākajās Magdeburgas lidotāju kazarmās esot novietoti bumbvežu novērotāji un piloti. Britu licencētais Sozialdemokrat savukārt ziņo, ka ģen. fon Veichs, kas komandē Austrumvācijas policiju, izdevis rīkojumu nekavējoties pieteikties visiem pilotiem un novērotājiem, ja tādi atrastos viņa padoto rindās. Šo informāciju pagaidām neapstiprina ne amerikāņu, ne britu okupācijas iestādes. Kāds ASV militārās pārvaldes pārstāvis AP korespondentam tomēr „neoficiāli" izteicies, ka informāciju par aviācijas atjaunošanu Austrumvācijā esot saņēmuši arī amerikāņi.

Die Neue Zeitung pag. nedēļas beigās ziņoja, ka austrumu policiju tagad apbruņo prettanku lielgabaliem un zenītartilēriju. Vairākas vienības jau saņēmušas agrākos vācu 7,5 un 10,5 cm lielgabalus. Bez tam austrumu policistiem izsniegts arī lielāks skaits t. s. Staļina ērģeļu ar 16 stobriem. Otra pasaules kaŗa laikā krievi šo ieroci ar lielām sekmēm izmantoja visā austrumu frontē.

Blakus informācijai par austrumu policijas apbruņošanu moderniem ieročiem, Berlīnē saņemtas ziņas, ka arī Padomju savienība nolēmusi dibināt vācu valdību savā okupācijas joslā. Nesen padomju galvenajā mītnē Karlshorstā notikusi slepena apspriede, kurā šis lēmums pieņemts. Pēc Maskavas norādījumiem vispirms Austrumvācijas valdības dibināšanu ievadīšot SED propaganda. Krievi esot pavēlējuši vācu komūnistiem mēģināt iegalvot iedzīvotājiem, ka vienīgi rietumi vainojami Vācijas sašķelšanā. Lai attaisnotu savu rīcību iedzīvotāju acīs, Padomju savienība gribot atļaut arī vēlēšanas, pie kam šoreiz nebūšot vis viens saraksts, bet vairāki. Vienīgās bažas krieviem radot iznākums t. s. tautas padomes vēlēšanās, kurās SED cieta smagu neveiksmi, jo daudzi vācieši tomēr bija iedrošinājušies pateikt nē.

Informāciju par Austrumvācijas valdības dibināšanu ieguvis arī AP pārstāvis Berlīnē. Padomju iestādes nolēmušas šo institūtu radīt 6 mēnešu laikā. Pēc tam Austrumvāciju uzņemšot kominforma saimē. Visus svarīgākos ministru posteņus ieņemšot Maskavā izskolotie SED locekļi.

Vācu ziņu aģentūra DPA vēstī, ka padomju iestādes nolēmušas saviem mērķiem izmantot arī agrākos naci partijas biedrus. Viņiem uzdots rakstīt saviem draugiem un radiem Rietumvācijā, lai tie iestājas par Vācijas vienību.

16 dienas zem jūras līmeņa

Tulonā (M). — Pēc sešpadsmit dienu nepārtraukta brauciena zem ūdens Tulonas ostā no Lorienas Francijas ziemeļos ieradusies franču zemūdene 25-18. Šī zemūdene kādreiz bijusi vācu flotes īpašums un apgādāta ar t. s. „šnorchela" ierīci, kas pieļauj ieniršanas stāvoklī dizeļmotora lietošanu un gaisa atjaunošanu. Braucienā piedalījās 55 jūrnieki, kas visi ilgo uzturēšanos zem ūdens pārcietuši labi bez kādiem veselības bojājumiem. Kaut zemūdene var ienirt līdz 200 m, brauciens veikts 16—18 m dziļumā ar 5—6 mezglu ātrumu.

„Mēs neesam veikuši nekā ārkārtīga," stāstīja zemūdenes komandants sajūsminātajiem sagaidītājiem. „Mēs vienīgi gribējām pierādīt, ka arī Francijai ir jūrnieki, kas nākamajā kaŗā varēs sekmīgi apkalpot zemūdenes, vienīgo ieroci, pret kuŗu arī atombumba ir nespēcīga." Zemūdenes ārsts konstatēja, ka, izņemot zināmu nogurumu, visi komandas locekļi jūtoties labi. Pati zemūdene turpretim stipri aprūsējusi un tai steidzami jāiet remontā. Lai cīnītos ar komandas nogurumu, zemūdenes komandants bija parūpējies par pietiekamiem lasāmvielas krājumiem. Katrs jūrnieks caurmērā izlasījis 50 kriminālromānu.

Franču zemūdenes veikums tomēr nav pirmais šāda veida sasniegums. Tagad noskaidrojies, ka kāda amerikāņu zemūdene jau pagājušajā gadā neiznirstot šķērsojusi Atlantijas okeanu starp ASV un Angliju 15 dienās. Bet visilgāk ienirušā stāvoklī bijusi kāda angļu zemūdene — 3 nedēļas. Lai kavētu laiku, šīs komandas jūrnieki noskatījušies neskaitāmas kino filmas.

Lauku ārsts nostabilizē lielvalsts sadzīvi

KEIJS PĀRLIECINĀTS, KA FRANČU STRĀDNIEKI ARVIEN RETĀK PILDA KOMŪNISTU RĪKOJUMUS

Parīze (U). — Kad 10. septembrī pagāja gads, kopš Francijas valdības priekšgalā ārēji neizskatīgais premjērs Henrijs Keijs, paši franči sev jautāja, kā gan tas varējis notikt. Neviena franču valdība pēc atbrīvošanās no vācu okupācijas un Degola aiziešanas nav noturējusies tik ilgi pie varas un nevienam premjēram arī nebija jāstājas amatā tik komplicētā situācijā kā Keijam. Viņa priekštecis A. Marī noturēja valdības grožus tikai 3 mēnešus, bet R. Šumana premjēra laiks beidzās jau pēc 3 dienām. Kad Keija kabinetam pirmo reiz izdevās dabūt parlamenta uzticības votumu, jau tad daudzi nevarēja saprast, kā tas viņam izdevies. Bet vienkāršais caurmēra deputāts Keijs, pēc profesijas lauku ārsts, neielaižoties ekstrēmos, un un sava enerģiskā iekšlietu ministra J. Mocha atbalstīts, gada laikā pratis tik pamatīgi nostabilizēt Francijas sadzīvi, ka, atskaitot komūnistus un golistus, neviens pašlaik nedomā par valdības maiņu.

Intervijā, ko Keijs savas valdīšanas pirmā gada jubilejas priekšvakarā deva France Illustration redaktoram, viņa pašreizējo stāvokli Francijā raksturoja šādiem vārdiem:

Maz pamazām mūsu zeme atbrīvojas no baiļu kompleksa, kas to nospieda visus pēckaŗa gadus. Esmu pārliecināts, ka franču strādnieki arvien retāk un retāk pilda komūnistu rīkojumus." Visi franču laikraksti atzīmē valdības viena gada pastāvēšanu, uzskaitot šajā laika sprīdī gūtos panākumus. Sevišķi uzsveŗ preču cenu samazināšanu un stabilizēšanu, franka maiņas vērtības pieaugumu un rūpniecības produkcijas pacelšanu par veselu trešdaļu augstāk nekā 1938. g. Arī ogļu ieguvums gada laikā pieaudzis par 13 proc.

Sākumā Keijam bieži pārmeta nekustību un enerģijas trūkumu. Ka tā par viņu runāts, premjēram nav palicis noslēpums: „Tagad, pēc viena gada pieredzes, es nekādā ziņā vairs negrozīšu savu politiku. Izrādās, ka enerģijas trūkums, ko man tik bieži pārmeta, valstij nemaz nav nācis par ļaunu." Pēdējo 2 gadu labā raža, Maršala plāns, Berlīnes blokāde un situācijas nostabilizēšana Rietumvācijā bija faktori, kas no savas puses palīdzējuši lauku ārstam Keijam gūt augstāk aprakstītos panākumus. „Mūsu premjēram izdevies pazemināt slimnieka drudžaino temperātūru," pārnestā nozīmē saka franči, „un tagad visa zeme atelpo."

Kur atradīsies Eiropas aizstāvēšanās līnija?

Francija vēl lolo cerības uzvarēt Kremli ar „parliecināšanu"

Internacionālā ziņu dienesta Eiropas biroja vadītājs Kingsberijs Smiss (Kingsbury Smith) savas rakstu serijas „Ja sāktos kaŗš" beigu daļā Ņujorkas Daily Mirror slejās iztirzā jautājumu, kad un kur iespējamais kaŗš starp Krieviju un Rietumvalstīm varētu uzliesmot, un kur rietumnieku stratēģi plāno Eiropas aizstāvēšanas pozicijas.

Smiss apgalvo, ka rietumnieku militārapņindu ieskats esot, ka Padomju savienība varētu sākt uzbrukumu tuvākajos 5 gados pēc 1950. gada, ja Kremlis militāro spēku līdzsvara aizkavēšanu izšķirtos panākt ar militārakciju. Šis pielaidums bazēts uz iespējamību, ka laikā starp 1952.—55. gadam arī Krievijai varētu būt atombumba. Bez tam pirms 1955. gada Rietumeiropas apbruņošana vēl nebūtu tiktāl veikta, lai tās aizstāvēšanai varētu cerēt noturēt Elbas vai Reinas līniju. Straujš iebrukums Francijā un tās kaimiņzemēs tādā gadījumā Kremlim dotu ievērojamus kvantumus moderna apbruņojuma, bruņošanās rūpnīcas, jaunierīkotas aviācijas bazes un visāda veida apgādes līdzekļus.

Daudzi franču politiķi tajā pašā laikā domājot, ka ļoti lielas boļševiku uzbrukuma briesmas izraisītu arī rietumnieku izšķiršanās Atlantijas paktā iesaistīt Rietumvācijas valsti un to apbruņot.

Franču politiskās aprindas pat Atlantijas pakta aizstāvēšanās līniju Eiropā vispirmā kārtā gribētu redzēt Elbu un tad tikai Reinu. Tam tā būtu jābūt mazākais tik ilgi, kamēr Vācija sašķelta divi joslās starp rietumiem un austrumiem. Elbas līnija nodrošinātu rietumiem rūpnieciski svarīgo Rūru, kas, nonākot boļševiku rokās, lielā mērā stiprinātu Krievijas kaŗa potenciālu. Bez tam aizstāvēšanās līnijas izvirzīšana uz austrumiem no Reinas labvēlīgi stimulētu franču aizstāvēšanās gribu un dotu pamatu jau tagad Rietumvācijā stacionēt Atlantijas pakta sabiedroto spēkus.

Franču ieskatu par Elbu kā pirmo Rietumeiropas aizstāvēšanas līniju un Reinu kā otru tās aizmugurē, nesenajās ģenerālštābnieku apspriedēs Parīzē esot „principā" akceptējis arī ģenerālis Omars Bredlijs.

Tajā pašā laikā kāds feldmaršala Montgomerija štāba virsn. Kingsberijam Smisam atzinies, ka, lai noturētu Elbas vai Reinas līniju tik ilgi, līdz efektīvu palīdzību varētu sniegt ASV, būtu nepieciešamas vismaz 40—60 divīzijas. Bet tagad frančiem kaŗa dienestā esot tikai 5 trūcīgi apbruņotas divīzijas, kuŗas varētu izmantot pieminētam uzdevumam, un angļi un pārējās rietumvalstis vajadzības gadījumā tūlīt varētu dot vēl 5 divīzijas. Ar šīm 10 divīzijām nebūtu iespējams kombinētu krievu sauszemes un gaisa spēku uzbrukumu atturēt pat vienu nedēļu.

To ievērojot, esot apsvērta varbūtība, stacionēt pie Reinas vai Elbas 10 amerikāņu, angļu un kanādiešu divīzijas, kas tad, kopā ar jau pieminētiem pašu rietumnieku spēkiem, gan spētu uztvert pēkšņu boļševiku uzbrukumu tik ilgi, iekāms cīņā varētu sākt piedalīties ASV taktiskie gaisa spēki, kas ar saviem triecieniem pret krievu spēku koncentrējumiem salauztu ofensīvas sparu. Šo operāciju sekmes lielā mērā izšķirtu apstāklis, cik slepeni Krievijai izdotos sapulcināt uzbrukumam savus spēkus. Ja šīs kustības atklātos jau dažas nedēļas pirms trieciena sākuma, tad konflikta uzliesmošanas brīdī Francijā varētu atrasties ievērojamas sabiedroto gaisa armadas.

Francijas ģenerālštābs esot pārliecināts, ka, ja būtu bruņojums, Francija varētu dot 10 frontes divīzijas pirmajā uzbrukuma dienā, bet 20 div. kaujas kārtībā divi nedēļas pēc mobilizācijas, ja vien komūnistu piektā kolonna nopietni neapdraudētu mobilizācijas plāna realizēšanu. Taču pat ar pamatīgu amerikāņu palīdzību, tik lielu franču spēku apbruņošanas programma prasītu vismaz 3—5 gadus. Šinī apstāklī arī slēpjoties rietumnieku stratēģu ieskatu pamatojums, ka tieši tuvākie 5 gadi būšot pasaules mieram viskritiskākie.

Daudzi Eiropas valstsvīri domājot, ka iespējamā 3. pasaules kaŗa uzliesmojums varētu rasties Balkānos, no kurienes izplatītos tālāk. Viņi nešauboties, ka Kremlis neatlaidīšoties no pūlēm dabūt pie malas Tito. Rūpes darot tas, ar kādiem soļiem Maskava to mēģināšot panākt. Rietumnieku diplomati pasvītrojot, ka tik ilgi, kamēr ar Tito dumpi pret Kremli tā dienvidu flanks paliekot atklāts, boļševiki kaŗu ar rietumiem nesākšot. Bet ja tie pret Jugoslaviju vērsīšoties ar militāriem līdzekļiem, tad tā būšot nepārprotama 3. pasaules kaŗa priekšspēle.

Rietumu diplomātu aprindās arī domājot, ka ja Jugoslavijai uzbruktu tās kaimiņi — Padomju savien. satelīti, tad būtu lielas iespējas, ka konfliktā iemaisītu Grieķiju. Tās ieraušana konfliktā savukārt novestu pie „lielo" austrumu un rietumu spēku sadursmes. Jāšauboties, vai Tito likvidēšanā sarkanā armija varētu piedalīties jau sākumā. Droši vien sākumā uzbrucēji būtu Kremļa satelīti — Albānija, Bulgārija, Rumānija un Ungārija. Ja tāda militāra intervencija dotu ātrus panākumus, tad gan varot pieņemt, ka pie „beigu nostrādāšanas" piedalītos arī padomju spēki.

Bet Tito esot pārliecināts, ka viņa 50 divīziju stiprā armija—ap 600.000 vīru, kuŗus varētu papildināt līdz 1 miljonam — esot viena no labākajām Eiropā. Lai gan jugoslavu aviācija esot vāja un trūkstot arī smago ieroču, rietumu militārlietpratēji pielaižot, ka Tito spētu sekmīgi aizstāvēties pret saviem tiešajiem kaimiņiem, taču sarkanās armijas veltnis to samaltu pavisam īsā laikā.

Ja turpretim Krievija pēkšņi izšķirtos par kaŗu, lai aizkavētu Rietumeiropas militāro atkopšanos un līdz ar to arī militāro spēku līdzsvarošanos, tad jādomājot, ka uzbrukums rietumiem būtu tiešs, nevis caur Balkāniem. Rietumnieku militāristi domājot, ka tas varētu izpausties padomju aviācijas uzbrukumos atombumbu fabrikām un rūpniecības centriem ASV, sarkanajai armija tajā pašā laikā šķērsojot Rietumeiropu. Bez tam, ja padomju savienība tūdaļ netiktu pakļauta atombumbu sitieniem, rietumi būtu spiesti sākt cīņu arī savās mājās pret pasaules revolūcijas centieniem. Āzijai tad jau atrodoties komūnistu rokās un lielākai daļai, ja ne visai Eiropai sarkanās armijas okupācijā. Franču politiķi pie tam domājot, ka ja komūnisti nonākšot no dzelzs aizkara līdz Lamanšam, tad ar to būšot likvidēta arī Rietumeiropas intelektuālās savienības līnija.

Vispārīgi, daudzi Eiropas politiskie novērotāji domājot, ka ja Atlantijas pakta nācijas būšot spiestas pret Padomju savienību sevi aizstāvēt militāriem līdzekļiem, tad uzvaras cena varētu būt saistīta ar briesmām pārliecīgas saimnieciskas novājināšanās un Eiropas civilizācijas sagraušanas dēļ, Amerikai un Rietumeiropai zaudēt savu tagadējo dzīves veidu. Šī iemesla dēļ Francijā daudzi domājot, ka rietumu valstsvīru vislielākais uzdevums tagad esot uzvarēt vēsturisko politisko cīņu ar Kremli bez militāra konflikta. Padomju savienības vadītāji esot jāpārliecina mainīt savu ārpolitiku un atteikties no idejas par komūnisma virskundzību visā pasaulē. Daudzos Rietumeiropas politiķos arvien ciešāk nostiprinoties pārliecība, ka, ja to neizdosies panākt, tad karš starp austrumiem un rietumiem esot nenovēršams.

DAŽOS VĀRDOS

Rekorda raža, kas pārsniegs iepriekšējo gadu par 30 proc. šogad gaidāma Savienotajās valstīs.

Divi simti japāņu lidotāju pašreiz cīnās Ķīnas komūnistu rindās, paskaidroja ASV okupācijas spēku virspavēlnieks Japānā ģen. Mekartūrs.

Šveicē atklāta lielākā spiegošanas afēra valsts vēsturē. 20 gadus nepārtraukti kāds galvenā štāba atbildīgs darbinieks ik dienas informējis kādas nenminētas ārvalsts aģentu par Šveices armijas apbruņojumu, jauninājumiem tajā un techniskiem izgudrojumiem. Baidās, ka šī informācija būs nosūtīta uz austrumiem.

Sarunām ar Franko uz Spāniju devušies ASV tautas vietnieku nama jūrniecības komisijas 7 locekļi. Brauciens notiek pēc Franko ierosinājuma un sarunu programmā jautājums par aizdevuma piešķiršanu Spānijai. Delegācijas vadītājs dep. Džemss Merfijs iestājies par aizdevumu, „jo Spānijai ir svarīga stratēģiska nozīme eventuāla kaŗa gadījumā."

13 cilvēkus nošāvis gara aptumšošanās brīdī ASV kaŗa veterāns Hovards Unrū Ņudžersijas štatā Kemdenas pilsētā 20 minūšu laikā.

Amerikāņu karavīriem un civīlās pārvaldes darbiniekiem Vācijā tagad par markām atļauts pirkt vācu veikalos neracionētās preces un apmeklēt vāciešu restorānus. Viņiem tāpat atļauts pārdot vāciešiem savas personīgās mantas.